

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. ve 18.
YÜZYIL DERİ CİTLERİ**

TUĞBA YALÇINKAYA

SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

EYLÜL 2019

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. ve 18. YÜZYIL DERİ CİTLERİ

Tuğba YALÇINKAYA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2019

Tuğba YALÇINKAYA tarafından hazırlanan “Yusuf Ağa Kütüphanesi’ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Deri Ciltleri ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalında Sanat Tarihi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖRNEK

Türk ve İslam Sanatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Abdülkadir Dündar

İslam Tarihi ve Sanatları, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye: Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK

Türk ve İslam Sanatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 19/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAIİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tuğba YALÇINKAYA

19.09.2019

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. ve 18. YÜZYIL DERİ CİLTLERİ
(Yüksek Lisans)

Tuğba YALÇINKAYA

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Eylül 2019

ÖZET

Bu çalışmada, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıllara tarihlenen cilt örnekleri; malzeme, teknik, form, süsleme ve kompozisyon özellikleri ele alınarak incelenmiştir. Katalogda 53 cilt örneğinin gözlem fişi bulunmaktadır, bu ciltlerin 26'sı 17. yüzyıla 27'si 18. yüzyıla tarihlenir. İncelenen eserler deri malzemeden yapıldığı için kapaklar üzerine uygulanan tekniklerde deri üstünde görülen; soğuk baskı, alttan ayırma, yekşah, zilbahar, mülevven ve mülemma teknikleridir. Ciltlerdeki şemse süslemelerinde ağırlıklı olarak bitkisel bezemeler kullanılmıştır. Bitkisel bezemenin dışında geometrik süslemeye sahip örneklerde vardır. Bitkisel süslemede; kıvrım dallar, yapraklar, hatayi tarzı çiçekler, gonca güller, natüralist çiçekler, rumi, palmet ve lotus motifleri görülür. Bu öğelerin dışında doğadan stilize edilmiş bulut motifi de sık kullanılmıştır. Süsleme programı bitkisel ve geometrik olarak sınıflandırılmış, bitkisel süsleme kendi içinde dört başlıkta incelenmiştir. Şemse düzenlemeleri diğer kütüphanelerde bulunan farklı yüzyıllara ait eserlerle karşılaştırılmıştır. Kapak kompozisyonları altı grupta sınıflandırılmıştır. Elde ettiğimiz veriler sonuç kısmında belirtilmiştir.

Bilim Kodu : 116408
Anahtar Kelimeler : Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi, Cilt, Yazma, Eser, Tezyinat, Cilt Sanatı, Cilt Sanatı Tarihi
Sayfa Adedi : 208
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖRNEK

17th and 18th CENTURY BOOKBINDING IN THE YUSUF AGA LIBRARY
(M.S. Thesis)

Tuğba YALÇINKAYA

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

September 2019

ABSTRACT

In this study, skin samples dated to 17th and 18th centuries found in Konya Yusuf Aga Library; material, technique, form, ornamentation and composition properties were examined. The catalog contains 53 binding samples, 26 of which are dated to the 17th century and 27 to the 18th century. Since the works examined are made of leather material, the techniques applied on the covers are seen on the skin; cold press, bottom separation, yekşah, zilbahar, mülevven and mülemma techniques. Şemse on the book covers is decorated with plants. There are examples of geometric decoration outside the plant decoration. In plant decoration; twigs, leaves, hatai-style flowers, bud roses, naturalistic flowers, rumi, palmette and lotus motifs. In addition, nature-stylized cloud motif is also used frequently. The decoration program was classified as vegetative and geometric, and the plant decoration was examined in four titles. Şemse arrangements are compared with works of different centuries found in other libraries. The cover compositions were classified into six groups. The data we obtained are stated in the conclusion.

Science Code : 116408
Key Words : Konya Yusuf Aga Library, Binding, Manuscript, Work, Decoration,
Leather Art, History
Page Number : 208
Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖRNEK

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile yol gösterici olan değerli danıŐmanım Dr. Öğr. Üyesi Demet Örnek'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Kütüphane alıŐmaları süresince yardımlarını esirgemeyen Yusuf Ağa Kütüphanesi Müdürü İdris Akman'a ve kütüphane çalıŐanlarına ve cilt sanatıyla ilgili teknik bilgileri benimle paylaşan Mücellit Ustası Mehmet Karlı'ya, kütüphane çalıŐmalarım esnasında yardımını esirgemeyen arkadaşım Aynur Özsağlam'a teŐekkürü bir borç bilirim. ÇalıŐmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni yalnız bırakmayan aileme de sonsuz teŐekkürler ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

CİLT ve TÜRK CİLT SANATI

1.1. Türk Cilt Sanatı Tarihi.....	7
1.2. Cildin Bölümleri	11
1.3. Deri Ciltlerde Kullanılan Malzeme ve Teknikler	12

2. BÖLÜM

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ

3. BÖLÜM

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN 17. ve 18. YÜZYIL CİTLERİ KATALOĞU

4. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME ve KARŞILATIRMA

4.1. Kapak Düzeni.....	143
4.1.1. Kapaklar.....	143
4.1.2. Şemseler.....	146
4.1.2.1. Salbekli şemseler.....	146
4.1.2.2. Salbeksiz şemseler.....	147
4.1.3. Köşebent	148
4.1.4. Sertap	149
4.1.5. Miklep.....	150
4.2. Malzeme ve Renk	152
4.3. Teknik	152
4.3.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler	153
4.3.2. Süsleme Teknikleri	153
4.3.2.1. Alttan ayırma tekniği.....	154
4.3.2.2. Mülemma tekniği	155

	Sayfa
4.3.2.3. Zilbahar tekniği	155
4.3.2.4. Yekşah tekniği.....	156
4.3.2.5. Soğuk baskı tekniği	156
4.3.2.6. Mülevven tekniği.....	156
4.4. Süsleme	157
4.4.1. Bitkisel Süsleme	157
4.4.1.1. Rumi-Palmet-Lotus	157
4.4.1.2. Hatai tarzı çiçekler.....	158
4.4.1.3. Yapraklar	159
4.4.2. Bulut Motifi	161
4.4.3. Geometrik Süsleme.....	162
4.4.3.1. Zencerek	162
4.5. Şemse Bezemeleri.....	163
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	173
KAYNAKLAR	179
EKLER.....	183
ÖZGEÇMİŞ.....	183

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 2.1: Kara Hoço'da bulunan ilk Türk ciltleri	8
Fotoğraf 2.2: Kara Hoço'da bulunan üçüncü Türk cildi.	8
Fotoğraf 3.1: 1. örneğin arka kapak ve miklep genel görünümü.....	19
Fotoğraf 3.2: 1. örneğin ön iç kapak genel görünümü.	19
Fotoğraf 3.3: 1. örneğin arka iç kapak genel görünümü.	20
Fotoğraf 3.4: 2. örneğin ön ve arka kapakları genel görünümü.	22
Fotoğraf 3.5: 2. örneğin iç kapak görünümü.	22
Fotoğraf 3.6: 3. örneğin ön kapağı genel görünümü.	24
Fotoğraf 3.7: 3. örneğin arka kapak, sertap ve miklebi genel görünümü.....	24
Fotoğraf 3.8: 4. örneğin ön kapağı ve miklep, sertap iç kapakları.	27
Fotoğraf 3.9: 4. örneğin arka kapağı, sertap ve miklep genel görünümü.....	27
Fotoğraf 3.10: 4. örneğin ön iç kapak görünümü.	28
Fotoğraf 3.11: 5. örnek ön kapak genel görünümü.	31
Fotoğraf 3.12: 5. örnek ön iç kapak genel görünümü.....	31
Fotoğraf 3.13: 5. örnek arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza görünümü.	32
Fotoğraf 3.14: arka kapak, sertap ve miklep iç kapak görünümü.	32
Fotoğraf 3.15: 6. örnek arka kapak ve miklep görünümü.	34
Fotoğraf 3.16: 6. örnek ön kapak görünümü.	34
Fotoğraf 3.17: 7. örnek dış kapak görünümü.	36
Fotoğraf 3.18: 7. örnek miklep ve iç kapak görünümü.	36
Fotoğraf 3.19: 8. örnek ön kapak ve miklep genel görünümü.....	38
Fotoğraf 3.20: 8. örnek arka kapak, miklep ve sertap görünümü.....	38
Fotoğraf 3.21: 9. örneğin ön kapak görünümü.	40
Fotoğraf 3.22: 9. örnek miklep ve iç kapak görünümü.	40
Fotoğraf 3.23: 10. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.....	42
Fotoğraf 3.24: 10. örneğin ön kapak görünümü.	42
Fotoğraf 3.25: 10. örneğin iç kapak ve miklep görünümü.	43
Fotoğraf 3.26: 10. örneğin iç kapak görünümü.	43
Fotoğraf 3.27: 11. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.	45
Fotoğraf 3.28: 11. örneğin miklep, sertap ve iç kapak görünümü.....	45
Fotoğraf 3.29: 12. örneğin ön kapağı, miklep ve sertapın iç kapak görünümü.	47
Fotoğraf 3.30: 12. örneğin ön iç kapak görünümü.	48

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 3.31:	12. örneğin mahfaza, miklep, sertap ve arka kapak görünümü.48
Fotoğraf 3.32:	12. örneğin miklep, sertap ve arka iç kapakları.49
Fotoğraf 3.33:	13. örneğin ön ve arka kapak genel görünümü.....51
Fotoğraf 3.34:	13. örneğin ön iç kapak görünümü.51
Fotoğraf 3.35:	13. örneğin miklep ve arka iç kapak görünümü.52
Fotoğraf 3.36:	14. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.54
Fotoğraf 3.37:	14. örneğin ön kapak ve miklep iç kapak görünümü.....54
Fotoğraf 3.38:	15. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.....56
Fotoğraf 3.39:	15. örneğin ön kapak görünümü.56
Fotoğraf 3.40:	16. örneğin ön kapak görünümü.....58
Fotoğraf 3.41:	16. örneğin iç kapak görünümü.58
Fotoğraf 3.42:	17. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.60
Fotoğraf 3.43:	18. örneğin ön kapak görünümü.62
Fotoğraf 3.44:	18. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.....62
Fotoğraf 3.45:	19. örneğin arka ve ön kapak, sırt genel görünümü.....64
Fotoğraf 3.46:	19. örneğin arka kapak sertap ve miklep genel görünümü.....64
Fotoğraf 3.47:	19. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.....65
Fotoğraf 3.48:	20. örneğin ön kapak görünümü.67
Fotoğraf 3.49:	20. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.....67
Fotoğraf 3.50:	21. örneğin ön kapak görünümü.69
Fotoğraf 3.51:	21. örneğin sertap, miklep görünümü.70
Fotoğraf 3.52:	21. örneğin iç kapak görünümü.70
Fotoğraf 3.53:	22. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.....72
Fotoğraf 3.54:	22. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.....72
Fotoğraf 3.55:	23. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.74
Fotoğraf 3.56:	24. örneğin arka kapak sertap ve miklep görünümü.....76
Fotoğraf 3.57:	24. örneğin iç kapak görünümü.76
Fotoğraf 3.58:	25. örneğin ön kapak görünümü.78
Fotoğraf 3.59:	25. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.....78
Fotoğraf 3.60:	26. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.....80
Fotoğraf 3.61:	26. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.80
Fotoğraf 3.62:	27. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü.82
Fotoğraf 3.63:	27. örneğin iç kapak ve miklep genel görünümü.....82

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 3.64:	27. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.83
Fotoğraf 3.65:	28. örneğin aka ve ön kapak görünümü.85
Fotoğraf 3.66:	28. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.85
Fotoğraf 3.67:	29. örneğin ön, arka kapakları ve sırt genel görünümü.87
Fotoğraf 3.68:	29. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.87
Fotoğraf 3.69:	29. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.88
Fotoğraf 3.70:	30. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü.90
Fotoğraf 3.71:	30. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.90
Fotoğraf 3.72:	31. örneğin ön ve arka kapaklarının genel görünümü.92
Fotoğraf 3.73:	31. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.92
Fotoğraf 3.74:	32. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.94
Fotoğraf 3.75:	32. örneğin ön kapak görünümü.94
Fotoğraf 3.76:	33. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.96
Fotoğraf 3.77:	33. örneğin ön kapak görünümü.96
Fotoğraf 3.78:	34. örneğin ön kapak görünümü.98
Fotoğraf 3.79:	34. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.98
Fotoğraf 3.80:	35. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.100
Fotoğraf 3.81:	35. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.100
Fotoğraf 3.82:	36. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü. ..102
Fotoğraf 3.83:	36. örneğin ön kapak ve miklep iç kapak görünümü.102
Fotoğraf 3.84:	37. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.104
Fotoğraf 3.85:	37. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.104
Fotoğraf 3.86:	38. örneğin ön kapak görünümü.106
Fotoğraf 3.87:	39. örneğin ön kapak görünümü.108
Fotoğraf 3.88:	39. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.108
Fotoğraf 3.89:	39. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.109
Fotoğraf 3.90:	40. örneğin ön ve arka kapak görünümü.111
Fotoğraf 3.91:	40. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.111
Fotoğraf 3.92:	41. örneğin ön ve arka kapak görünümü.113
Fotoğraf 3.93:	41. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.113
Fotoğraf 3.94:	41. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.114
Fotoğraf 3.95:	42. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.116
Fotoğraf 3.96:	42. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.116

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 3.98: 43. örneğin, sertap ve miklep görünümü.	118
Fotoğraf 3.99: 43. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.	118
Fotoğraf 3.100: 44. örneğin ön kapak görünümü.	120
Fotoğraf 3.101: 44. örneğin iç kapak görünümü.	121
Fotoğraf 3.102: 44. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.	121
Fotoğraf 3.103: 45. örneğin ön ve arka kapak görünümü.	123
Fotoğraf 3.104: 45. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.	123
Fotoğraf 3.105: 46. örneğin ön ve arka kapak görünümü.	125
Fotoğraf 3.107: 46. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.	125
Fotoğraf 3.106: 46. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.	126
Fotoğraf 3.108: 47. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.	128
Fotoğraf 3.109: 47. örneğin ön ve arka kapak görünümü.	128
Fotoğraf 3.110: 48. örneğin ön ve arka kapak görünümü.	130
Fotoğraf 3.111: 49. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.	132
Fotoğraf 3.112: 49. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.	132
Fotoğraf 3.113: 50. örneğin arka kapak, sertap ve mahfaza görünümü.	134
Fotoğraf 3.114: 50. örneğin ön kapak görünümü.	134
Fotoğraf 3.115: 50. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.	135
Fotoğraf 3.116: 51. örneğin ön ve arka kapak görünümü.	137
Fotoğraf 3.117: 52. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.	139
Fotoğraf 3.118: 53. örneğin ön kapak görünümü.	141
Fotoğraf 3.119: 53. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.	142
Fotoğraf 3.120: 53. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.	142
Fotoğraf 4.1: Altın yaldızlı nokta ve tıglarla oluşturulan köşe vurguları.	149
Fotoğraf 4.2: Altın yaldızlı noktalardan oluşan altı yapraklı çiçek formu.	151
Fotoğraf 4.3: İki rumi motifinin birleşimi ile oluşan damla formunda salbek.	151
Fotoğraf 4.4: Lotus, palmeti rumi motifleri.	158
Fotoğraf 4.5: Hatai tarzında çiçekler.	159
Fotoğraf 4.6: Yaprak motifleri.	160
Fotoğraf 4.7: Natüralist süsleme motifler.	161
Fotoğraf 4.8: “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan zencerek.	162
Fotoğraf 4.9: Sarmal ince bir halat görünümünde olan zencerek motifi.	163
Fotoğraf 4.10: Yaprak motiflerinin yönlendirdiği birinci kompozisyon.	163

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 4.11: Yaprak motiflerinin yönlendirdiği ikinci kompozisyon.	163
Fotoğraf 4.12: Rumi ve palmet motiflerinin oluşturduğu şemse kompozisyonu.	164
Fotoğraf 4.13: Rumi ve palmet motiflerinin oluşturduğu şemse kompozisyonu.	164
Fotoğraf 4.14: Örnek 1.	165
Fotoğraf 4.15: Örnek 23.	165
Fotoğraf 4.16: Örnek 24.	165
Fotoğraf 4.17: Örnek 38.	165
Fotoğraf 4.18: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 1510 envanter numaralı eser.	166
Fotoğraf 4.19: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 ba 264 envanter numaralı eser.	166
Fotoğraf 4.20: Örnek 6.	166
Fotoğraf 4.21: Örnek 48.	166
Fotoğraf 4.22: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 4802 envanter numaralı eser.	166
Fotoğraf 4.23: Örnek 15.	167
Fotoğraf 4.24: Örnek 16.	167
Fotoğraf 4.25: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2047 envanter numaralı eser.	167
Fotoğraf 4.26: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2075 envanter numaralı eser.	167
Fotoğraf 4.27: Örnek 53.	168
Fotoğraf 4.28: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2072 envanter numaralı eser.	168
Fotoğraf 4.29: Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu 206 envanter numaralı eser.	168
Fotoğraf 4.30: Ankara Etnografya Müzesinde 573 envanter numaralı eser.	169
Fotoğraf 4.31: Ankara Etnografya Müzesinde 10108 envanter numaralı eser.	169
Fotoğraf 4.32: Örnek 1 iç kapak.	169
Fotoğraf 4.33: Örnek 4 iç kapak.	169
Fotoğraf 4.34: Örnek 29.	169
Fotoğraf 4.35: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba 827 envanter numaralı eser.	170
Fotoğraf 4.36: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba88/13 envanter numaralı eser.	170

Fotoğraf**Sayfa**

Fotoğraf 4.37:	Konya Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümü 98 envanter numaralı eser.....	170
Fotoğraf 4.38:	Örnek 33.	171
Fotoğraf 4.39:	Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba 1838 envanter numaralı eser.....	171

ÇİZİMLERİN LİSTESİ

Çizim	Sayfa
Çizim 2.1: Cildin bölümleri (Mine Esiner Özen'den).....	11
Çizim 4.1: 1.tip kapak düzeni.....	144
Çizim 4.2: 2. tip kapak düzeni.....	144
Çizim 4.3: 3. tip kapak düzeni.....	144
Çizim 4.4: 4. tip kapak düzeni.....	144
Çizim 4.5: 5.tip kapak düzeni.....	145
Çizim 4.6: 6. tip kapak düzeni.....	145
Çizim 4.7: Birinci Tip: Dilimli oval salbekli şemse.....	147
Çizim 4.8: İkinci Tip: Dikdörtgen salbekli şemse.....	147
Çizim 4.9: Üçüncü Tip: Dairesel salbekli şemse.....	147
Çizim 4.10: Üç dilimli salbek.....	147
Çizim 4.11: Beş dilimli salbek.....	147
Çizim 4.12: Yedi dilimli salbek.....	147
Çizim 4.13: Birinci Tip: Dilim oval salbeksiz şemse.....	148
Çizim 4.14: İkinci Tip dikdörtgen salbeksiz şemse.....	148
Çizim 4.15: Köşebent çizimi.....	149
Çizim 4.16: Dairesel miklep şemsesi.....	151
Çizim 4.17: Oval miklep şemsesi.....	151
Çizim 4.18: Palmet şeklinde miklep şemsesi.....	151

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar**AGE****AGM****AGT****BKZ****FOTO****RES****NU****ENV****MM****H****M****Açıklamalar**

Adı geçen eser.

Adı geçen makale.

Adı geçen tez.

Bakınız.

Fotoğraf.

Resim.

Numara.

Envanter.

Milimetre.

Hicri.

Miladi.

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu “Yusuf Ağa Kütüphanesi’ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Deri Ciltleri” dir. Yusuf Ağa Kütüphanesi, Konya Bölge Yazma eserler Kütüphanesi Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Kütüphane Osmanlı devrinde darphane eminliği yapan, aynı zamanda 3. Selim’in annesi Mihrişah Sultan’ın kethüdası olan Giritli Yusuf Ağa tarafından 1796 yılında inşa edilmiştir. Günümüzde kütüphane bünyesinde 12173 cilt kitap mevcuttur. Bu kitaplardan 3157 cildi yazma, 9016 cildi de matbu kitaptır. Kitapların tamamına dijital ortamdaki ulaşılmaktadır. Kütüphanede yer alan ciltlerin bir kısmı Selçuklu dönemine, çoğu ise Osmanlı dönemine ait cilt kapaklarıdır. Çalışmada Osmanlı dönemine tarihlenen bu ciltlerden 17. ve 18. yüzyıla ait 53 cilt örneği ele alınarak incelenmiştir.

Osmanlı devri cilt sanatı, yüzyıllarına göre belli kalıpları yansıtmaktadır. Erken tarihli cilt örneklerinde görülen teknik ve motifler, sonraki yüzyıllarda üzerine yeni teknik ve motiflerin eklenmesiyle kullanılmaya devam etmiştir. Erken tarihli örneklerde cilt kapaklarının asıl şemasını oluşturan; köşebentler, salbekli şemseler ve bodürler ileriki yüzyıllarda ya değiştirilerek kullanılmış ya da hiç kullanılmamıştır. 17. yüzyıl ait eserlerin genelinde salbekli şemselerin kullanıldığı, köşebentlerin ve bordürlerin kullanılmadığı görülmektedir. 17. yüzyıldan itibaren yeni teknik denemeleri de dikkat çekmektedir. 18. yüzyılda yeni teknik ve desenlerin yanı sıra klasik tekniklerin, motiflerin ve kapak öğelerinin kullanıldığını incelenen örneklerde görülmektedir.

Anadolu Selçukluları döneminde cilt sanatında kullanılan rumi geçmeler ve palmet motifleri, 15. yüzyıl döneminin özelliği olan geniş bordürler ve dilimli oval şemseler ve 16. yüzyılda ortaya çıkan mülemma, alttan ayırma teknikleri, 17. ve 18. yüzyıl eserlerinde de kullanılmaya devam etmiştir.

Araştırmanın amacı, Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde bulunan tarih ve sanat açısından değerli olan bu cilt örneklerini kitap sanatları açısından inceleyip değerlendirmek ve dönemin moda anlayışını ortaya koymaktır. İncelemiş olduğumuz kaynaklarda 17. yüzyıl cilt sanatının durağanlığından ve verilen eserlerde işçiliğin zayıflığından bahsedilmektedir. Fakat 17. yüzyıla tarihlenen eserlerle ilgili çok az çalışma yapılmıştır. Dönemin bu özelliklerini ortaya çıkarmak için Anadolu’da bulunan kütüphanelerde yer alan ve 17.

yüzyıla tarihlenen daha fazla cilt örneğinin incelenmesi gerekmektedir. 18. yüzyıl da ise 17. yüzyıldaki durağanlıktan sonra cilt sanatının yeniden canlandığı bilgisi kaynaklarda yer almaktadır. 17. ve 18. yüzyıla ait dönem özellikleri, bu zamana kadar sınırlı sayıda cildin incelenmesiyle belirlenmiştir. Çalışmamızdaki amaç, farklı bölgelerde ve kütüphanelerde yer alan bu yüzyıllara ait daha fazla cildin incelenmesini sağlayıp, eserlerin kataloğunu oluşturarak, daha sağlıklı veriler elde ederek dönem özelliklerini ortaya koymaktır.

Daha önce “Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Bazı Yazma Eserlerin Tezhiplerinin İncelenmesi” ve “Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan Yazma Eserlerdeki Ebru Çeşitleri” başlıklı iki tez çalışması dışında kütüphaneyle ilgili başka bir çalışma bulunmamaktadır. Osmanlı dönemi deri ciltleri ile ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmış olmaması sebebiyle, saha çalışmasının gerçekleşeceği alan olarak Yusuf Ağa Kütüphanesi seçilmiştir.

Bu çalışmada, 3157 eser arasından tek tek tarayarak seçtiğimiz 1605-1795 tarihleri arasında yapılan 53 cilt yer almaktadır. 53 cildi belirlenmesinde; motifleri, teknikleri ve kapak öğeleri belirgin ve tam olan, süslemelerin net olarak belli olduğu örnekler seçilmeye dikkat edilmiştir. Benzer süsleme özellikleri ve kompozisyonları olan ve çok fazla yıpranmış eserler kataloğa alınmamıştır. Kataloğumuzda 53 cildin; malzeme, yapım tekniği, renk, boyut, süsleme ve kompozisyon özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Örnekler kronolojik sıralamada verilmiş, böylece dönemler arasındaki geçişler ve farklılıklar adım adım tespit edilmiştir.

Araştırmaya ilk olarak, cilt sanatı ve kitap sanatları ile ilgili literatür taraması yapılarak başlanmış, konuyla ilgili; makale, kitap, ansiklopedi maddesi, bildiri ve tezlere ulaşılmıştır. Bu kaynaklardaki bilgilerin taranması sonrasında çalışma aralığı 17. ve 18. yüzyıl olarak belirlenmiştir. İstanbul, Ankara ve Konya’da bulunan Yazma Eserler Bölge Müdürlükleri’nden, Konya Bölge Yazma Eserler Müdürlüğüne gidilerek bölge müdürlüğüne bağlı kütüphanelerde yer alan ciltler taranmış, sonrasında çalışmanın gerçekleştireceği kütüphane olarak Yusuf Ağa Kütüphanesi belirlenmiştir. Eserlere sadece dijitale aktarılmış görsellerden ulaşılmaktadır. Burada yer alan fotoğrafların çözünürlük kalitesinin yüksek olmaması motifleri ve teknikleri ayırt etmede zorluk yaşamamıza neden olmuştur. Seçmiş olduğumuz bazı eserlerin ise dijitale aktarılmış görsellerinde iç kapak, miklep ya da sertab bölümleri yer almamaktaydı bu eksikleri tamamlamak için Yusuf Ağa

Kütüphanesi'nde çalışmalara devam edilmiş, kütüphane müdürlüğünden rica edilerek bazı cilt örneklerinin fotoğrafları çekilip eserlerin yerinde incelemesi gerçekleştirilmiştir. Eserlerin hasar görmemesi için yürütülen bu sistemde, dijitale aktarılan görsellerin yüksek kalitede ve detaylı çekimlerinin yer alması araştırmacılara büyük kolaylık sağlaması açısından önemlidir, çünkü cilt sanatında eserleri bire bir görmeden cilt üzerindeki teknikleri belirlemeyi sadece fotoğraflar üzerinden yapmak net sonuçlar vermemektedir. Kataloğumuzda yer alan örneklerin envanter bilgilerine Bölge Yazma Eserler Kurumu'nun kendi sisteminden ve yazmalar.org adresinde ulaşılmıştır. Elde edilen veriler ve incelenen kaynaklar birleştirilerek tezin yazım sürecine geçilmiştir.

Tez beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Cilt ve Türk Cilt Sanatının Tarihi gelişimine kronolojik olarak yer verilmiştir. Bu bölümde, cildin bölümleri ve cilt sanatında kullanılan malzeme ve tekniklerde ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin tarihçesine yer verilmiş ve kurucusu olan Yusuf Ağa'nın kim olduğundan bahsedilmiştir.

Üçüncü bölüm, incelemiş olduğumuz eserlerin kataloğunun bulunduğu bölümdür. Katalogda yer alan eserler yüzyıllarına göre kronolojik olarak sıralanmıştır. Örneklerin envanter bilgileri için tablo oluşturulmuştur. Tabloda; örnek, envanter ve fotoğraf numaraları, eserin adı ve yazarı, tarihi, konusu, hattı, ölçüleri, iç ve dış kapak malzemeleri, iç ve dış kapak süslemeleri yer alır. Tablodan sonra kompozisyon başlığı altında eserlerin; dış kapak, sertap, miklep ve iç kapak bölümlerinin kompozisyon özellikleri, süslemede kullanılan motif ve teknikleri belirtilmiştir. Eserlerin fotoğrafları katalog bölümünde verilmiştir.

Dördüncü bölüm, değerlendirme ve karşılaştırma bölümüdür. Bu bölüm; kapak düzeni, malzeme ve renk, teknik ve süsleme alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu başlıklar altında 17. ve 18. yüzyıl ciltleri kendi içinde ve Anadolu'da bulunan diğer kütüphanelerde yer alan yazma eser ciltleri ile karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. Katalog içinde yer alan ciltlerin, 17. ve 18. yüzyıllardan daha erken tarihli cilt örnekleri ile benzer ve farklı yönleri incelenmiştir. Benzer özellikler sınıflandırılmış ve çizimlerle desteklenmiştir.

Beşinci bölüm sonuç bölümüdür. Bu bölümle çalışmamızın sonunda vardığımız sonuç topluca yer almaktadır. Çalışmamız kaynakça ve tablo çizimi ile sonlanmıştır.

Çalışmada yararlanılan ana kaynakların ilki; Kemal Çığ'ın “Türk Kitap Kapları” adlı kitabıdır. Giriş kısmında Türk Cilt Sanatı Tarihi ile ilgili bilinen yanlışlıklara değindiği bu eserinde, Türk Cilt Sanatı Tarihinden bahsetmiştir. Deri Ciltlerindeki Malzeme ve Teknik ve Türk Deri Ciltleri başlıkları ile 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Osmanlı dönemi ciltleri; kompozisyon, teknik ve motif yönünden ele alınmıştır.¹

İsmet Binark'ın “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı” isimli makalesinde; cilt ve ciltçilik, Türklerde cilt sanatı, cilt sanatının tarihi gelişimi, deri ciltlerdeki malzeme ve teknik, yazma cildin bölümleri, cilt üzerindeki süslemeler başlıkları ile cilt sanatı anlatılmıştır. “Eski Kitapçılık Sanatlarımız” adlı kitabında cilt sanatı bir önceki makalesinde yer alan aynı başlıklar altında ele alınmış ve cilt sanatı dışında diğer kitap sanatlarından da bahsedilmiştir.²

Ahmet Saim Arıtan'ın “Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapları” isimli doktora tezinde; Anadolu Selçuklu cildinde tezyinat ve ciltlerde görülen motiflerle mimari ve diğer alanlarda kullanılan motifler arasındaki benzerlikler ele alınarak Anadolu Selçuklu ciltleri tipolojik açıdan incelenmiştir. “Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cilt Sanatı” isimli makalesinde, deri terbiyesi, tarihçe, Türk cilt sanatı, bölümlerinden oluşur. Anadolu Selçuklu ciltlerinden başlayarak Osmanlı ciltleri 21. yüzyıla kadar ele alınmıştır. Anadolu Selçuklu ciltleri ile ilgi birçok makalesi bulunan Arıtan'ın Sanat Ansiklopedisi'nde “Ciltçilik” başlığı altında cilt sanatı tarihi, cilt üslupları, cilt çeşitleri, cilt yapımında kullanılan aletler, teknik, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemi ciltleri ele alınmıştır.³

¹ Kemal Çığ'ın cilt sanatıyla ilgili çalışmaları için bkz. Çığ, K. (1953). *Türk Kitap Kapları*. Ankara: A.Ü.İ.F. Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları, s. 109-122. Çığ, K. (1970). *Türk Lake Müzehhipleri ve Eserleri*. İstanbul: Ayrı Baskı, s. 243-252.

Çığ, K. (1971). *Türk Kitap Kapakları*. Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 24. Çığ, K. (1973). “Türk Kitap Kapakları”. *Türkiyemiz*, S.3/9, s.6-11.

² İsmet Binark'ın cilt sanatıyla ilgili çalışmaları için bkz. Binark, İ. (1967). *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 29. Binark, İ. (1965). “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı”. *Türk Kültürü*, S.36, s.985-997.

³ Ahmet Saim Arıtan'ın cilt sanatıyla ilgili çalışmaları için bkz. Arıtan, A. S. (2008). *Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild Sanatı*. Ankara: Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, 38. ICANAS Bildirileri, C:1, s. 121-136. Arıtan, A. S. (1993). “Ciltçilik”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: C.7, s.551-557. Arıtan, A. S. (2002). “Anadolu Selçuklu Cild Sanatı”. *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara:

Zeren Tanındı'nın "Kitap ve Cildi" isimli makalesinde, 13 ve 14. yüzyıllarda Anadolu'da bulunan kitap kaplarının örnekleri ve Osmanlı dönemi ciltleri 15. yüzyıldan 20 yüzyıla kadar verilen örnekler doğrultusunda incelenmiştir.⁴

Mine Esiner Özen'in "Türk Cilt Sanatı" isimli kitabında, Klasik Doğu Ciltleri başlığı altında, tarihçe, klasik cildin bölümleri, özellikleri ve batı cildinden farkı, klasik cildin çeşitleri ele alınmış. Memluk, Selçuklu ve Osmanlı ciltlerinin genel özellikleri açıklanmıştır.⁵

Oktay Aslanapa'nın "Osmanlı Devri Cilt Sanatı" isimli makalesinde Osmanlı cilt sanatı gelişimi yüzyıllara göre süsleme özellikleriyle verilmiştir.⁶

-
- C.VII, s.933. Arıtan, A. S. (2006). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cilt Sanatı*. H. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü "Sanatta Anadolu-Asya ilişkileri (Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı 'ya Armağan) Sempozyumu 6-7 Mart 2003", Ankara. Arıtan, A. S. (2001). *Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildi' ne Etkileri*. H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü 5. Orta çağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, Ankara. Arıtan, A. S. (1993). *Anadolu Selçuklu Cild Sanatının Özellikleri*. I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, Konya.
- ⁴ Zeren Tanındı'nın cilt sanatıyla ilgili çalışmaları için bkz. Tanındı, Z. (2004). "Kitap ve Cildi". **Osmanlı Uygarlığı Ansiklopedisi**, Ankara: C.2, s.841-863. Tanındı, Z. (1999). "Osmanlı Sanatında Cild". **Osmanlı Ansiklopedisi**, Ankara: C:11. Tanındı, Z. (1990). "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Orta çağ İslam Ciltleri". **Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık**, İstanbul: C. 4. Tanındı, Z. (1984). **Rugani Türk Kaplarının Erken Örnekleri Kemal Çiğ'a Armağan**. İstanbul: s.223. Tanındı, Z. (1983). "Cilt Sanatında Kumaş". **Sanat Dünyamız**, 11(32).
- ⁵ Özen, M. E. (1998). **Türk Cilt Sanatı**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.9.
- ⁶ Aslanapa, O. (1982). "Osmanlı Devri Cilt Sanatı". **Türkiyemiz**, Yıl:13, S.38, s. 12-17.

1. BÖLÜM

CİLT ve TÜRK CİLT SANATI

Arapça deri anlamına gelen cilt, kitap yapraklarını dağılmadan ve sırası bozulmadan bir arada tutan koruyucu kapağa verilen isimdir.⁷ Bu kapakları yapan kişiye ciltçi (mücellit), yapılan bu işleme ise ciltleme (teclid) denir.⁸

Tarihsel açıdan cilt ve ciltçilik çok eski devirlere kadar uzanır. Kağıt icat edilmeden önce, balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılan yazılar, tahta kapaklar kullanılarak yapılan ciltlerle korunmuştur. Parşömenin kullanılmaya başlanması üzerine, parşömenler katlanarak formalar haline getirilmiş, sonra bunlar dikilerek ciltlenmiştir. Cilt sanatının gelişmesi kağıdın icadından sonra olmuştur.⁹

1.1. Türk Cilt Sanatı Tarihi

Türklerde ciltçiliğin gelişip bir sanat kolu haline gelmesi Orta Asya'da kağıdın icadıyla beraber başlamıştır. Bin Buda mağaralarında İngiliz araştırmacı Dr. Aurel Stein ve Fransız Sinologlarından Paul Pelliot tarafından yapılan araştırmalar sonucu, Orta Asya Türklerinin cilt ve ciltçilikte deri kullandıkları, ilk defa deri üzerine madeni kalıplarla süsler bastıkları, bulunan parçalardan anlaşılmıştır. Uygurlularında o tarihte klişe baskıyı da kullandıkları bilinmektedir.¹⁰

Von le Coq tarafından ortaya çıkarılan Türk Cildi 'ne ait en eski örnekler, Kara Hoço'da iki Mani yazmasının kapaklarıdır (Res. Nu: 1). Uygurlular dönemine ait üçüncü bir örnek ise P.K. Koslov tarafından Kara Hoço'da bulunmuştur (Res. Nu: 2). S.F. Oldenburg bu kitap kapağının 13. yüzyıla ait olduğunu belirtmiştir.¹¹

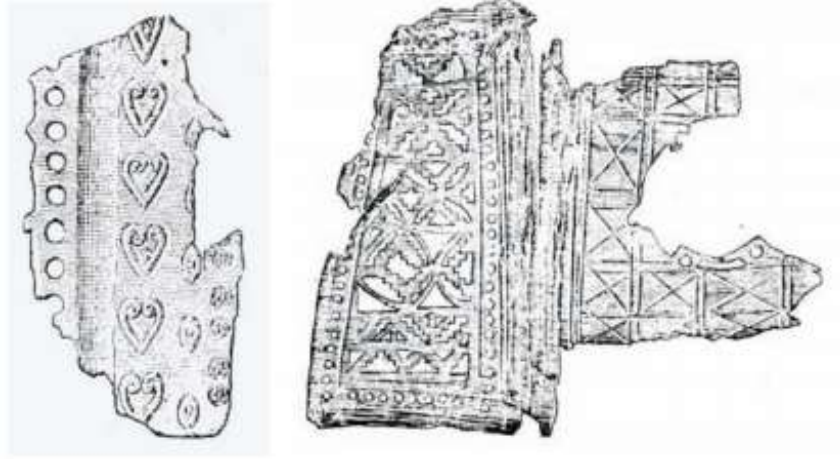
⁷ Arıtan, A. S. (1993). "Ciltçilik". **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: C.7, s.551.

⁸ Özen, M. E. (1998). **Türk Cilt Sanatı**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.9.

⁹ Binark, İ. (1967). **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 29, s.1.

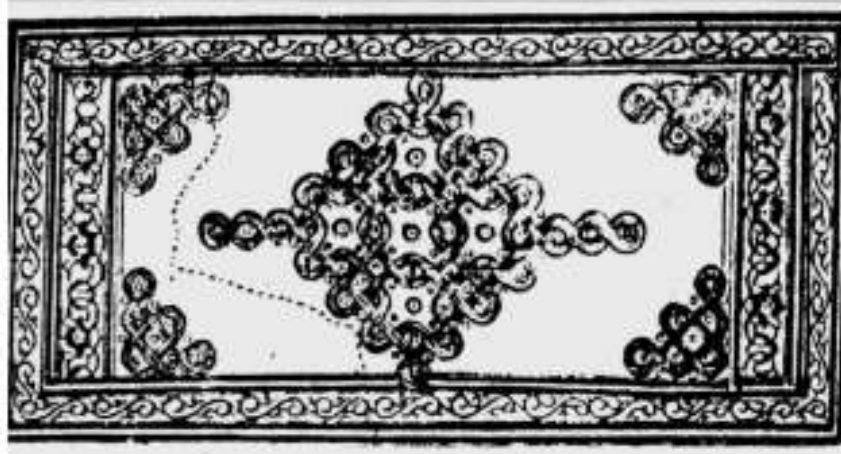
¹⁰ Binark, İ. A.g.e. s.1

¹¹ Arıtan, A. S. (2001). **Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildi' ne Etkileri**. H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü 5. Orta çağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, Ankara.

Fotoğraf 2.1: Kara Hoço'da bulunan ilk Türk ciltleri

A. Saim Arıtan'dan

Fotoğraf 2.2: Kara Hoço'da bulunan üçüncü Türk cildi.

A. Saim Arıtan'dan

Türklerin İslam dinini kabulüyle beraber cilt sanatında büyük gelişmeler olmuştur, Türkler tarafından kitap ve yazının kutsal sayılması bunun en büyük nedenidir.¹² İslam cildinin bilinen ilk örnekleri ise Mısır ve Tunus'ta bulunmuştur. Bu örnekler Türk devleti olan Tolunoğulları zamanına aittir. İslam cildindeki bu gelişme, 12. yüzyıla kadar, Fatımiler, Gazneliler, Büyük Selçuklularla devam etmiştir. 9. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya hakim olan Selçuklular, burada 12 ve 13. yüzyıllarda güzel cilt örnekleri meydana getirmiştir.¹³

¹² Binark, İ. A.g.e. s.4.

¹³ Arıtan, A. S. (2002). "Anadolu Selçuklu Cild Sanatı". **Türkler Ansiklopedisi**, Ankara: C.VII, s.933.

Türk-İslam cilt sanatında önemli bir yere sahip olan Selçuklu cildi, Orta Asya Türk cilt sanatı birikimini Anadolu'ya taşımış, kendinden sonra gelen Anadolu Beylikleri 'ne örnek olarak Osmanlı cildi 'ne köprü vazifesi görmüştür. Selçuklu Cildi bir üslup oluşturarak 13. yüzyılda Memluk cildine etki etmiş, bu oluşum 14. yüzyılda Anadolu Beyliklerine ve 15. yüzyılın sonlarına kadar da Osmanlıda devam etmiştir.¹⁴

Osmanlı döneminde sanat değeri taşıyan ilk cilt örneği, 1434-1435 yılında Sultan II. Murad'a sunulan Makasıdü'l Elhan adlı kitabın kabıdır. Açık kestane renkli deri ile kaplı dış kapaklarının ön yüzünde oval, arka yüzünde Yuvarlak birer şemse yer alır. Oval şemsenin içi rumilerle doludur, köşebentlerin ve enli bordürlerin örgü motifleriyle, miklebinin üzeri ise rumi motifleri ve 15. yüzyıl deri ciltlerinde yaygın olarak kullanılacak olan sarmal dallar üzerine sıralanan hatai üslubunda çiçeklerle ve yapraklarla bezenmiştir.¹⁵

15. yüzyılın son yıllarında, cilt sanatının gelişmesi Fatih Sultan Mehmet için hazırlanan kitaplarla olmuştur.¹⁶ Bu dönemde verilen eserlerin şekilleri ve düzenleri İslam ülkelerindeki eserlerle aynı olmakla beraber, süsleme motiflerinde yenilik bulunmaktadır. Bunlar üçlü yaprak, tepelik, gonca, nilüfer, ıtır yaprağı, gül, pençe, hatai, bulut, ortabağ ve tuğ motifleri ile rumi geçmeler süslemede kullanılmıştır.¹⁷

16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman devrinin mücellit başlarından Mehmet Çelebi ve o aileden gelen Süleyman Çelebi, Mustafa Çelebi gibi sanatkarlar Türk deri ciltlerine güzel örnekler vermiştir. İlk defa bu yüzyılda mücellitler bir ekol halinde toplanmış, Osmanlı sarayında diğer sanatkarlar gibi bir zümre teşkil ederek, Ehli Hiref defterlerinde yer almışlardır.¹⁸ Bu dönemde klasik geleneklerden esinlenen mücellitler bunun dışında yeniliklerde yapmışlardır. Bu yenilikler şemse ve köşebent içlerini dolduran bezeme tasarımında görülmektedir.¹⁹

¹⁴ Arıtan, A. S. A.g.m. s.30.

¹⁵ Tanındı, Z. (2004). "Kitap ve Cildi". **Osmanlı Uygarlığı Ansiklopedisi**, Ankara: C: 2, s.845.

¹⁶ Güleç, A. (2007). *Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki Seçilmiş Klasik Şemse Cilt Kapakları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

¹⁷ Aslanapa, O. (1982). "Osmanlı Devri Cilt Sanatı". **Türkiyemiz**, Yıl:13, S.38, s. 14.

¹⁸ Çığ, K. (1953). **Türk Kitap Kapakları**. Ankara: A.Ü.İ.F. Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları, s. 118.

¹⁹ Tanındı, Z. A.g.m. s.847.

16. yüzyıldan itibaren şemseler; dilimli, oval ve salbekli olarak düzenlenmiştir.²⁰ Şemse ve köşebentler içindeki bir yaprak kümesinden veya birkaç saptan çıkan ince dal şemse içinde dağılır, kıvrılarak aşağı uzar. Bu dallar üzerinde hançeri yapraklar ve tomurcuk halinde, açmış veya buket halinde hatalar sıralanır. Enli gömme bordürde de hatalar bulut düzenlemesi yapılır. Bu tasarım, saz üslubu olarak tanımlanır, miklebin şemse ve köşebentlerinde de bu kompozisyon tekrar eder. Bilinen örnekler göre bu şekilde cilt bezeme tasarımı 1520-1530 yılları arasında saraylı nakkaşların ve mücellitlerin eseridir. Türk kitap kaplarının asıl ögesi olan bu tasarım, 20. yüzyılda da Türk mücellitler tarafından uygulanır.²¹

17. yüzyılda ciltlere uygulanan teknik aynı olmakla beraber kompozisyon ve motiflerin işlenmesinde belli bir gerileme olmuştur. Şemse, köşebent ve bordürler arasında bir ahenk yoktur. Birçok örnekte köşebent ve bordür kalkmış, bunların yerine dörtkenardan çıkıntılı dikdörtgen biçimde büyük şemseler yapılmış, salbekler büyümüştür. Bordür yerine yaldızlı kalın zencerekler çekilmiştir.²² 17. yüzyılın sonlarında gömme şemseli ve köşebentli deri ciltlerin yanı sıra şemse ve köşebentlerin arasında kalan alanın, bordürlerinin içinin aletle yapılmış ve altın yaldıza boyanmış sarmal rumiler ve noktalarla süslediği görülür.²³

18. yüzyılda Türk deri ciltlerinde klasik deri kaplarının yapılmasına devam edilmiştir. Sultan III. Ahmet zamanında güzel eserler meydana getirilmiştir.²⁴ Bu dönemde motifler ve kompozisyon klasiktir. Rumiler ve penç motifleri çok kullanılmıştır. Yeni teknik olarak lake ciltler ve deri üzerine sırma işlenmiş cilt kapakları görülür. Topkapı Sarayında bilinen en eski lake cilt el Fevaid el Gıyasiye (A 1672) adlı eserdir. Kahverengi deriden yapılmış cildin oval şemseli, siyah zemin üzerine büyük çiçeklerle süslenmiştir ve şemse altın yaldızlı yapraklarla çevrelenmiştir.²⁵ 18. yüzyılın ortalarında, ortası şişkin, dar uzun şemse biçimleri yaygınlaşır. Bu biçimde şemse içine aletle sarmal rumiler ve noktalar yapıldığı yekşah ciltler ve fırçayla içi çiçeklerle dolup taşan vazo motifleri yapılır. Bu dönemin sonlarında, ciltlerin iç ve dış kapakları alet ve fırçayla yapılmış ve altınla yaldızlanmış sıvama baklava biçimleriyle bezenirken, bazı örneklerin dış kapağı kumaş kaplanmış iç kapaklarına buket olarak hazırlanmış çiçek kompozisyonu yapılmıştır.²⁶

²⁰ Aslanapa, O. A.g.m. s.14.

²¹ Tanındı, Z. Ag.m. s.848.

²² Aslanapa, O. A.g.m. s.16.

²³ Tanındı, Z. Ag.m. s.862.

²⁴ Çığ, K. A.g.m. s.121.

²⁵ Aslanapa, O. A.g.m. s.16.

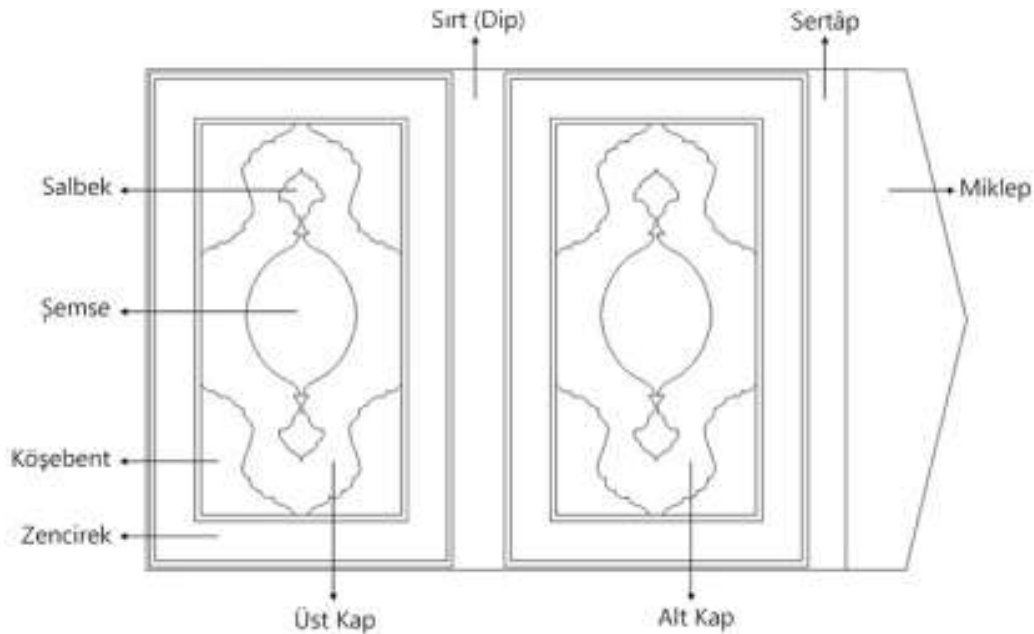
²⁶ Tanındı, Z. Ag.m. s.863.

18. yüzyıl sonrası ve 19. yüzyılda, Avrupa barok ve rokoko süslemesi kitap sanatlarını etkilemiştir. Motifler deri üzerine fırça ile sürülmüş, stilize süslemelerin yerini dörtgen form içinde realist çiçekler, saz yolu yapraklar, bu yapraklarla oluşturulmuş vazo formları almıştır. Desenler abartılmış, bu süslemelerde altın ve renkli boyalar bir arada kullanılmıştır.²⁷

1.2. Cildin Bölümleri

Klasik bir cilt, alt ve üst kapak, sırt, miklep ve sertap bölümlerinden meydana gelir. Bunların dışında, yazma cildi yıpranmaktan koruyan cilbent adı verilen kap ile şirazede bulunur. Şirazenin sözlük anlamı kitabın yapraklarını bir arada tutan bağ, örgü demektir.²⁸

1. Alt ve üst kapak, kitabın alt ve üst kısmını örter.
2. Dip-sırt, kitabın arkasını örter.
3. Miklep, kitabın ön tarafını örter. Sol kapak üzerindedir. Ucu genellikle üç köşe olup bu kısım kitabın arasına girer.
4. Sertap, miklebin kapağa bağlandığı yerdir. Bu kısım aynı zamanda miklebe hareket edebilme imkanını sağlar.²⁹

Çizim 2.1: Cildin bölümleri (Mine Esiner Özen'den)

²⁷ Özen, M. E. A.g.e. s.21.

²⁸ Binark, İ. (1965). "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı". *Türk Kültürü*, S.36, s.985-997.

²⁹ Çığ, K. (1973). "Türk Kitap Kapakları". *Türkiyemiz*, S.3/9, s.9.

Alt ve üst kapağın her biri deffe diye de adlandırılmıştır. Bir kitap kabı gibi ortasından menteşeli ve açılıp kapanır iki kanat şeklinde çift sayfalara deffeteyn adı verilmiştir. Kapakların rahatça açılıp kapanmasını sağlamak için, sırtla kapaklar arasında bırakılan boşluğa mukat payı, sayfaların ön kenarlarının bozulmaması için sertapın iki yanında, alt ve miklep boyunca bırakılan fazlalığa dudak denir.³⁰

1.3. Deri Ciltlerde Kullanılan Malzeme ve Teknikler

Ciltçilik sanatında en çok kullanılan malzeme deridir. Deri olarak meşin (koyun derisi), sahtiyan (keçi derisi), rak (ince taşlanmış ceylan derisi) kullanılmıştır.³¹ Deri ciltlerde; kırmızı, vişne, yeşil, mavi, mor, siyah, kahverengi, en çok kullanılan renklerdir. Kahverengi, açık bejden en koyusuna bütün tonları ile görülür.³² Cilt yapımında kullanılan bir diğer malzeme mukavvadır. İlk zamanlarda yapılan ciltlerde tahta kullanılırken bu malzemenin yerini, tahtaya nazaran işlenmesi daha kolay olan mukavva almıştır.³³

Ciltlerin bezemeleri genellikle deri üstüne kabartma olarak yapılır ve bazı kısımları yıldızla süslenir. Kalıpla basılanlarına gömme kap, kalıp basılmaksızın elle işlenerek yapılanlarına yazma kap denir. Yazma ciltlerdeki bezemeler, kalıpla basılmayıp fırça ile ezme yıldız sürülerek işlendikten sonra yekşah denilen aletle deri çukurlaştırılarak meydana getirilir. Kapağın üzerine ezilmiş varak altını ile dört dilimli yaprak motifinde parmaklık tarzında geometrik çizgiler çekilen cilt de zilbahar veya kafes adını alır. Kapta, tek bir deri kullanılmayıp renkli deriler kullanılmışsa, bu cilde mülevven adı verilir. Kapağın etrafına çerçeve olarak altın cetvel çekilirse, buna altın cetvelli cilt denir.³⁴ Kapağın dış kenarını çevreleyen kısma bordür, bordür üzerine Yuvarlak veya beyzi şekilde parçalar konmuş ise bunlara kartuş-pafta denir.³⁵

Kapakların köşelerine; köşe bezemesi, köşe çiçeği, köşebent olarak adlandırılan bezemeler, orta kısmına ise şemse bezemesi yapılır. Bazı ciltlerin sadece göbek kısmı bezenmiş köşeleri boş bırakılmıştır. Şemseler Selçuk ve 16. yüzyıl Osmanlı ciltlerinde genellikle Yuvarlak yapılmışken, 17. yüzyıldan itibaren beyzi olarak yapılmaya başlanmıştır.

³⁰ Özen, M. E. A.g.e. s.10.

³¹ Özen, M. E. A.g.e. s.13.

³² Binark, İ. A.g.m. s.992.

³³ Çiğ, K. A.g.e. s.9.

³⁴ Binark, İ. (1967). *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 29, s.9.

³⁵ Çiğ, K. A.g.e. s.9.

Şemselerin uçunca salbekler yer alır. Türk ciltlerinde genellikle şemse ve köşebent arasındaki yer boş bırakılmıştır.³⁶ Deri ciltler şemse bezeme tarzına göre isimlendirilir:

1. **Alttan ayırma şemse:** Motif kalıplarının zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmıştır.
2. **Üstten ayırma şemse:** Motif kalıplarının zemini deri renginde bırakılmış, kabartmaların üstü altınla sıvanmıştır.
3. **Mülemma şemse:** Motiflerin he zemini, hem de kabartma kısımları altınla bezenmiştir.
4. **Mülevven Şemse:** Bezemeler cilt kapağında kullanılan deriden başka bir renk deri ile kaplanmıştır. Bu şekilde renkli derilerle yapılan mülevven şemse ciltte de motifleri üstten veya alttan ayırma tarzında altınla bezemek mümkündür.
5. **Soğuk Şemse:** Motifler ciltte kullanılan deri renginde bırakılır, ezilmiş altınla bezenmez.³⁷
6. **Müşebbek veya katığ şemse:** Cildin kapağının iç yüzünde görülür. Deri bir dantel gibi oyulduktan sonra kabın iç yüzüne ve ayrı renkte deri veya kumaş zemin üzerine yapıştırılır.³⁸

Osmanlı ciltlerinde; hatai, rumi, bulut, penç, yaprak, nilüfer, ıtır yaprağı, gül, tepelik, ortabağı ve tığ en çok kullanılan motiflerdir*. Ciltlerde bezemelerin kapak, sertap ve miklep üzerinde yapılmış olması, klasik Türk üslubunun bir özelliğidir. Doğu ciltlerini Batı ciltlerinden ayıran en büyük özellik ise sırtın düz olmasıdır.³⁹

³⁶ Binark, İ. A.g.e. s.10.

³⁷ Binark, İ. A.g.e. s.11.

³⁸ Arıtan, A. S. (1993). "Ciltçilik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: C.7, s.552.

³⁹ Binark, İ. A.g.e. s.12.

* Motifler için Bkz. Akar, A.-Keskiner C. (1978). *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*. İstanbul: Tercüman Sanat ve Kültür. Keskiner, C. (2002). *Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatai*. (İkinci Baskı) Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. Birol, İ. Derman, Ç. (1991). *Türk Tezyini San'atlarında Motifler*. Ankara: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı.

2. BÖLÜM

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ

Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya, Mevleviliğin kuruluş ve yayılış merkezi, Osmanlı Devleti'nin sancak şehirlerinden biridir. Bu tarihi özellikleri Konya'yı bir kültür şehrine dönüştürmüştür. Orta Çağın en büyük seyyahlarından İbn Battuta Seyahatnamesinde Konya'dan şu şekilde bahseder "...Konya büyük ve güzel bir şehirdir. Meyvesi boldur. Sayısız nehir ve çayları, eşsiz bahçeleri vardır... Şehrin caddeleri geniş, çarşıları da muntazam ve şirin. Her zanaatın erbabı çarşıda belirli bir yerde toplanmıştır."⁴⁰

Konya'da Selçuklular tarafından kurulmaya başlanan kütüphaneler Osmanlı devrinde de devam etmiştir. Zamanla dağılan Selçuklu kütüphanelerinde yer alan eserler Yusuf Ağa ve Konya Müzesi Kütüphanelerine taşınmıştır. Yusuf Ağa Kütüphanesi Konya'nın Cumhuriyet öncesi kütüphanelerinden kalabilen yazma ve Arap harfli basma kitapları kapsayan bir merkez olmuştur.⁴¹

Kütüphanenin kurucusu Giritli Yusuf Ağa, Girit'in Hanya Sancağına bağlı Selina nahiyesinin İsbaniko köyünde doğmuştur. Girit serhat ağalarından Süleyman Ağa'nın yanında yetişmiş, zamanla adı geçen ağaya mühürdar ve kethüda olmuş, bir süre Gelibolu Baruthane nazırlığında bulunmuştur. 1786 da I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan'ın, 1789 da Mihrişah Valide Sultanın kethüdalığına atanmış, 1806 yılına, Valide Sultanın vefatına değin bu görevde kalmıştır. Bir süre Darphane Eminliği yapmış, III. Selim'in ölümü üzerine Hacca gitmiş, dönüşünde Bursa'da ikamete mecbur edilmiş ve 1807 de idam edilmiştir.⁴²

Konya'daki Kütüphane binası, II. Selim'in şehzadeliği sırasında inşa ettirdiği Selimiye Cami'nin batı duvarına bitişik olarak 1796 yılında yapılmıştır. Bina eminliğini, kütüphanenin kuzey duvarındaki inşa tarihini kapsayan mermere hakkedilmiş kitabeden öğrenildiğine göre, Mehmet Sadık Efendi yapmıştır. Kütüphane dört köşesi küçük kulelerle süslenmiş, kurşunla kaplı tek kubbeli, kare şeklindeki bir salondan ibarettir. Kesme taşlardan

⁴⁰ Tanci, İbn Battuta (2017), *İbn Battuta Seyahatnamesi* (Çev. A. Sait Aykut). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (Çeviriye temel alınan baskı: Fas,1997), s.282.

⁴¹ Cumbur, M. (1963). "Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi". *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, s.203.

⁴² Cumbur. M. A.g.m. s.206.

yapılan bina üç taraftaki altı üstlü pencerelerle aydınlatılmaktadır. Doğu tarafında camiye açılan, batı cephesinde, pencereden bozma sokağa açılan iki kapısı vardır.⁴³

Günümüzde Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kütüphanede 12173 cilt kitap mevcuttur, bunların 3157 cildi yazma 9016 cildi de matbu kitaptır. Dijitalleştirilmiş görselleri ile eserlere ulaşılmaktadır.

⁴³ Cumbur. M. A.g.m. s.207.

3. BÖLÜM

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN 17. ve 18. YÜZYIL CİTLERİ KATALOĞU

Örnek Nu:	1	Env. Nu:	42 Yu 4903	Foto. Nu:	1-2-3
Adı:	Ravzat el- Ahyâr				
Yazarı:	Muhammad b. Kâsım b. Yakub				
Tarihi:	H. 1014 / M. 1605		Ölçü:	225 x 145 mm	
Konusu:	Arap Dili ve Edebiyatı		Hattı:	Ta'lik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Siyah Deri-Meşin	Bordo Deri	Salbekli Şemse, Köşebent, Zencerek, Bordür.	Salbekli Şemse, Zencerek.		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü

Siyah deri ile kaplanmış cildin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Cilt; salbekli şemseli, köşebentli ve mikleplidir.

Miklep ve kapaklar üç bordür ile çevrenmiştir. En dışta yer alan birinci bordür ince tutulmuş ve altın yaldızlı, "S" şeklinde baskı aleti ile oluşturulmuş zencerek ile çevrenmiştir. Kalın olan ikinci bordür alttan ayırma tekniğindedir, zemini altın yaldızlı olup kabartma şeklinde yer alan motifler bordo renginde bırakılmıştır. Bitkisel bezemelerin yer aldığı ikinci bordürde; ince kıvrım dallar üzerinde hatai tarzı çiçekler, gül, şakayık, tomurcuklar, beş yapraklı çiçekler ve "S", "C" kıvrımları oluşturan bulut motifleri yer alır. Bulut motifi bordürün köşelerinde ve kenar orta noktalarında palmet formunu almıştır. İkinci bordür ve köşebent ince altın yaldızlı sarmal zencerekle birbirinden ayrılmıştır. (Foto:1)

Kapaklarda ve miklepte bulunan köşebentler, iç ve dış bükey kavisli bir formda olup uç kısımları dilimlenmiştir. Gömme olarak yapılan köşebentler alttan ayırma tekniğindedir. Bordür ve şemse yüzeyleri ile aynı süsleme özelliklerine sahip olan köşebent yüzeyi; bulut motifi, kıvrım yapan ince dallar ve küçük çiçeklerle bezenmiştir. Köşebentlerin kenarları altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimli uçları ise tığlanmıştır. (Foto:1)

Dilimli, oval, gömme şemse salbekli olup, alttan ayırma tekniğindedir. Şemse $\frac{1}{4}$ oranında simetrik kompozisyonla bezenmiştir. Yüzeyinde, uçları yatay ve dikey ekseninde düğüm yaparak birbirine bağlanan ve şemse göbeğinde içeri doğru bombe yapan bulut motifleri yer alır. Şemse zemini ince kıvrım dallarla birbirine bağlanmış hatai tarzı şakayık, gül ve tomurcuk çiçeklerle bezenmiştir. Beş dilimli palmet formunda olan salbeklerin merkezinde hatai tarzında çiçek motifi yer alır, motifler bordo renginde, zemin altın yaldızlıdır. Şemse ve salbeklerin çevresi altın yaldızla tahrirlenmiş olup, dilimli kenarları yaprak formunda tığlar ile vurgulanmıştır. (Foto:1)

Dilimli, dairesel miklep şemsesinin zemini altın yaldızlı, motifleri bordo rengindedir. Şemse yüzeyinde yer alan bulut motifi simetrik şekilde şemsenin iki uçunda düğümlenerek birleşmiştir. Şemse zemini hatai tarzı çiçekler ve kıvrım yapan ince dallarla bezenmiştir. Sertap yüzeyinin bir kısmı onarım gördüğü için kırmızı deri ile kaplıdır. Sertap üç panoya ayrılmıştır, pano merkezlerinde geometrik şekilde düğüm oluşturan motifler yer alır. (Foto:1)

B) İç Kapak Yüzü:

Bordo renginde deri ile kaplı olan arka iç kapak; köşebentsiz, salbekli şemselidir. Kapağın kenarları bir sıra sarmal zencerek, bir sırada köşeleri pahlanmış cetvel ile çerçevelenmiştir. Köşelerin pahlı bölümleri altın yaldızlı, üçgen şeklini alan üç nokta ile vurgulanmıştır. İç kapakların gömme şemsesi dilimli ve ovaldir. Alttan ayırma tekniğinde yapılan şemsenin zemini altın yaldızlı olup, kabartma motifleri siyah renktedir. Şemse yüzeyi, merkezde yer alan geniş yüzeyli kenger yaprağını iki yandan şemse biçimine göre çevreleyen hatai tarzı çiçekler ve yaprakların oluşturduğu bezeme ile süslenmiştir. Aynı bezeme özelliklerine sahip olan ön iç kapak salbeksiz şemselidir. (Foto:2-3)

C) Günümüzdeki Durumu:

Cildin yüzeyinde yer alan bezemeleri oluşturan motifler rahat bir şekilde seçilecek durumdadır. Yer yer bordür ve tığlarda kullanılan altın yaldızlarda dökülmeler gözlemlenmiştir. Kapak kenarlarında yıpranmalar mevcuttur. Arka kapaktan kopmuş olan sertapın bir kısmı kırmızı deri ile kapağa birleştirilerek onarılmıştır.

Fotoğraf 3.1: 1. örneğin arka kapak ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.2: 1. örneğin ön iç kapak genel görünümü.

Fotoğraf 3.3: 1. örneğin arka iç kapak genel görünümü.

Örnek Nu:	2	Env. Nu:	42 Yu 546	Foto. Nu:	4-5
Adı:	Muhazarat el-Abrar ve Müsameret el-Ahyar				
Yazarı:	Şeyh el-Ekber Muhy ed-din el-Arabi				
Tarihi:	H.1017 / M. 1608		Ölçü:	215x137-146x75 mm	
Konusu:	Arap Dili ve Edebiyatı		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak
Bordo Deri-Meşin	Kahverengi Deri	Zencerek, Salbekli Şemse	Çarkıfelek		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkli deri ile ciltlenmiş olan eserin ön ve arka kapakları aynı şekilde düzenlenmiştir. Kapaklar; iki ince altın yaldızlı cetvel arasında yer alan, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış altın yaldızlı zencerek ile çevrelenir. (Foto:4)

Dikdörtgen forma sahip kapaklar köşebentsizdir. Kapak merkezinde dilimli, oval, salbekli, gömme şemse yer alır. Altan ayırma tekniğinde olan şemsede kabartma motifler bordo deri, zemin altın yaldızlıdır. Bitkisel bezemeye sahip şemse yüzeyi ¼ oranından simetrik bir kompozisyona sahiptir. Dikey eksen uç noktalarında yer alan, hatai tarzında iri şakayık motiflerinden çıkan ince dalların oluşturduğu kapalı form, şemsenin göbek kısmında yatay eksende yerleştirilen üç adet gül motifinden çıkan ince dalların, şemse uçundaki şakayık motifine bağlanmasıyla tamamlanmıştır. Çiçek motifleri ve ince dalların üzerinde küçük yaprak motifleri yer alır. Dilimli oval formda olan salbeklerin merkezinde hatai tarzında bir çiçek bulunur. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve dilimli kenarlar yaprak formundaki tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:4)

B) İç Kapak Yüzü:

Açık kahverengi deri ile kaplı olan iç kapaklarının kenarları iki sıra altın yaldızla cetvelenmiştir. Kapakların merkezinde altın yaldızlı, fırça ile boyanarak işlenen çarkıfelek motifi yer alır. Bu motifin etrafı tığlanarak vurgulanmıştır. (Foto:5)

C) Günümüzdeki Durumu:

Cildin renginde çok fazla açılmalar mevcuttur. Zencerek ve şemsede kullanılan altın yaldızlarda hafif dökülmelerin olduğu gözlemlenebilir. Motifler net olarak fark edilmektedir. Cildin sertapından itibaren miklebi kopmuş durumdadır, bu nedenle sertap ve miklep süslemelerine yer verilmemiştir.

Fotoğraf 3.4: 2. örneğin ön ve arka kapakları genel görünümü.

Fotoğraf 3.5: 2. örneğin iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	3	Env. Nu:	42 Yu 297	Foto. Nu:	6-7
Adı:	Kevakib el-Dürriye fi Teracimi Saadetit Sufiye				
Yazarı:	Muhammed b.Abd el-Raufu' l-Menaviyü' l-Hattadi				
Tarihi:	H.1018 / M. 1609-1610		Ölçü:	200x140-145x95 mm	
Konusu:	İslam		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Siyah Deri- Meşin	Düz Kağıt		Zencerek, Şemse	Düz	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah deri ile ciltlenmiş olan eserin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapak, miklep ve sertap kenarları altın yaldızlı cetvel ve ince bir zencerek ile çevrelenmiştir. Kapaklarda ve miklepte köşebent kullanılmamıştır, köşeler pahlanmış ve üçgen oluşturacak şekilde yerleştirilen altın yaldızlı üç nokta ile kapakların kenar ortaları bir nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:6)

Dikdörtgen, salbeksiz, gömme şemse soğuk baskı tekniğindedir. Şemse göbeği dilimlenerek dışa doğru bombe yapmış, uç kısımlarında dilimlenerek uzatılmıştır. Bitkisel bezemeye sahip şemsenin göbek kısmında yatay ve dikey eksenlere yerleştirilmiş dört adet şakayık motifi yer alır, bu motiflerin kökleri şemsenin merkezinde altın yaldızla boyanmış baklava dilimi şeklini oluşturmuştur. Dikey eksenlerde bulunan şakayıkların taç yapraklarından çıkan tomurcuklu dallar oval bir kartuş yaparak şemse uçunda yer alan çiçek motifini çerçeveler. Yatay eksendeki şakayıkların sap kısmından çıkan dallar ise bu çiçekleri iki yönden çevreler. Salbeksiz şemsenin kıvrımları ve uçları tığlarla vurgulanmış ve etrafı altın yaldızla tahrirlenmiştir. (Foto:6)

Sertap, uçları dilimli olan üç panoya ayrılmıştır. Panoların kesiştiği noktalar tığlanmış ve panoların merkezlerine düğüm motifi oluşturan geometrik şekiller yerleştirilmiştir. (Foto:7)

Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi soğuk baskı tekniğindedir. Şemse etrafı tahrirlenmiş dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyi; ince dal, yaprak, tomurcuklar ve hatai tarzı güllerle bezenmiştir. (Foto:7)

İç kapaklar süslemenin bulunmadığı düz kağıttır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Cildin dudak bölümlerinde ve sertapın, miklebe ve kapağa bağlandığı kısımlarda, derilerin aşınmış olduğu görünmektedir.

Fotoğraf 3.6: 3. örneğin ön kapağı genel görünümü.

Fotoğraf 3.7: 3. örneğin arka kapak, sertap ve miklebi genel görünümü.

Örnek Nu:	4	Env. Nu:	42 Yu 6633	Fot. Nu:	8-9-10
Adı:	Fütuhât-i Makkiyyat				
Yazarı:	Şeyh el-Ekber Muhy ed-din İbn el-Arabi et-Ta'ib				
Tarihi:	H.1017-1020 / M. 1611		Ölçü:	356x225-267x150 mm	
Konusu:	Din · İslam Dini · Hadis ve hadis ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Bordo deri- Meşin	Kahverengi deri	Bordür, Salbekli Şemse	Köşebent, Zencerek, Salbekli Şemse		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Cildin kapakları ve miklebi üç bordür ile çevrelenmiştir. Birinci bordürde, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış altın yaldızlı zencerek yer alır. İkinci bordür bitkisel bezemeli kartuşlara ayrılmıştır. Zemini ve motifleri altın yaldızlı kartuşlardan sonra, dilimli Yuvarlak şemse formunda kartuşlar gelir, bu kartuşların içine fırça ile desenler çizilmiştir. Bordürün köşe noktalarında düğüm yapan bordo renkli bulut motifleri yer alır. Üçüncü bordürde ince bir altın yaldızlı zencerek ile kapağı çevrelemektedir. (Foto:6)

Miklep ve kapaklarda aynı özelliklere sahip olan, iç ve dış bükey kavisli köşebentler, şemseye oranla küçük tutulmuştur. Zemin ve motiflerin altın yaldızlandığı mülemma tekniğinde olan gömme köşebentlerin uçları dilimli olup tığlarla vurgulanmıştır. Köşebentlerin yüzeyi; tomurcuklar, gül motifleri, çiçekler ve köşebent formunda kıvrılan bulut motifleri ile bezenmiştir. (Foto:6)

Dilimli, oval, salbekli, gömme şemse zemin ve kabartma şeklindeki motiflerin altın yaldızlandığı mülemma tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyi uçları yatay ve dikey ekseninde düğümlenerek birbirine bağlanan bulut motifleri ile bezelidir. Şemse zemini hatai tarzı çiçekler, ince kıvrım dallar ve tomurcuklar bezenmiştir. Beş dilimli palmet biçimdeki salbeklerin merkezinde, birer hatai tarzı çiçek yer alır. Şemse ve palmet dilimleri altın yaldızla tığlanmıştır. Miklep şemsesi de aynı süsleme özelliklerine sahip olup dilimli oval

biçimdedir ve tek yönden altın yıldızla, fırça ile boyanarak yapılmış palmet formunda salbeğe sahiptir.

Kahverengi deri olan sertap dört panoya ayrılmıştır. Pano uçları dilimli olup bağlantı yerlerindeki boşluklar altın yıldız nokta ve tığlarla bezenmiştir. Panoların merkezinde yer alan altı altın yıldızlı nokta ile yapılmış çiçeklerin etrafı tığlanmış ve pano etrafı içeriden on iki nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:9)

B) İç Kapak Yüzü:

İç kapaklar kahverengi deridir. İç kapak miklep ve sertap kenarları bir sıra ince altın yıldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Kapağın merkezinde oval, dilimli, salbekli, gömme şemse yer alır. Alttan ayırma tekniğine sahip şemse zemini altın yıldızlı ve motifleri deri rengindedir. Şemse merkezinde iri yapraklı bir hatai çiçeği yer alır. Şemse alt uçunda hançer yapraklarından çıkan ve iki yönden hatai çiçeğini saran karanfil, gül ve tomurcuklar kompozisyonu tamamlar. Şemse salbekleri altın yıldızlı olup deri üzerine fırça ile palmet biçiminde boyanmıştır. (Foto:10)

Miklep şemsesi dilimli dairesel biçimde ve tek salbeklidir. Şemse yüzeyinde yer alan helezon şeklinde ince kıvrım dalların üzerinde bulut, tomurcuk ve yaprak motifleri vardır. Sertap altın yıldızlı noktalarla beş panoya ayrılmıştır. Panoların merkezinde altı altın yıldızlı nokta ile yapılmış çiçekler aşağı ve Yukarıya doğru dört ve üç noktalı çiçeklere dönüşmüştür. (Foto:8)

C) Günümüzdeki Durumu:

Cildin dudak bölümlerinde yıpranmalar olmuştur. Kapak yüzeyinde, derinin renginde açılmalar vardır. Sertapın, miklebe ve kapağa bağlandığı yerlerde aşınmalar olmuş, deri parçaları ile onarılmıştır. Süslemede kullanılan altın yıldızda yer yer dökülmeler görülmektedir.

Fotoğraf 3.8: 4. örneğin ön kapağı ve miklep, sertap iç kapakları.

Fotoğraf 3.9: 4. örneğin arka kapağı, sertap ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.10: 4. örneğin ön iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	5	Env. Nu:	42 Yu 6630	Foto. Nu:	11-12-13-14
Adı:	Mesnevi				
Yazarı:	Mevlana Celal ed-din Rumi Muhammed b.Muhammed el-Balhi				
Tarihi:	H.1028 / M. 1618	Ölçü:	202x114-180x82mm		
Konusu:	İslam	Hattı:	Talik		
Malzeme		Süsleme			
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Kahverengi Deri-Meşin	Bordo Deri	Zencirek, Bordür, Köşebent, Salbekli Şemse		Zencirek, Şemse, Miklep Şemsesi.	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser, kahverengi deriyle ciltlenmiştir. Cilt; köşebentli, salbekli şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep, bir sıra “S” biçimde baskı aletiyle yapılmış altın yaldızlı zencirek ile çerçevelenmiştir. Zencirekten sonra kalın bir bordür kapakları ve miklebi çevreler. Bordür zemini altın yaldızlı olup, kabartma şeklinde olan bitkisel motifler, kapakta kullanılan deri renginde bırakılmıştır. Bordür yüzeyinde, dilimli rumiler üçlü saç örgüsü şeklinde geçmeler yapar, bordür köşelerinde ise rumiler lotus motifini çerçeveler. (Foto:11)

İç ve dış bükey kavisli köşebentler simetriği ile birleşerek kemer formunu almıştır ve uç kısımları dilimlenmiştir. Gömme olarak kapak üzerine işlenen köşebentler zeminin altın yaldızlanıp motiflerin deri renginde bırakıldığı alttan ayırma tekniğindedir. Köşebent yüzeyi serbest bir kompozisyonda bezenmiştir. Bulut motifleri, ince kıvrım yapan dallar, tomurcuk çiçekler ve küçük hançeri yapraklar bu kompozisyonun motiflerini oluşturmaktadır. (Foto:11)

Yuvarlak, dilimli, salbekli, gömme şemse alttan ayırma tekniğindedir. Şemsenin merkezinde dikey eksende ters simetri oluşturan bulut motifi yer alır. İri hançer yapraklarından çıkan ince dallar şemse merkezine doğru helezonik kıvrım oluşturur. Dalların üzerinde hatalı tarzında şakayık motifleri ve küçük çiçekler yer alır.

Şemsedden uzak olan salbekler beş dilimli palmet formundadır ve merkezinde hatai tarzında gül motifi yer alır. Köşebent, şemse ve salbeklerin etrafı altın yıldızla tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. (Foto:11-13)

Gömme olarak kapak üzerine basılan dairesel miklep şemsesinin etrafı dilimlidir. Alttan ayırma tekniğinde ki şemse merkezinde düğüm yapan bulut motifi, zemininde ise ince kıvrım dal, yaprak ve tomurcuklar yer alır. (Foto:13)

Sertap, uçları dilimli iki kartuşa ayrılmıştır. Kartuşların merkezinde dikdörtgen, alttan ayırma tekniğinde gömme şemse yer alır. Şemse yüzeyi ince kıvrım dal, rumi ve hatai tarzı çiçeklerle bezelidir. Şemsenin iki uçunda yer alan hatailer, ince kıvrım dallardan çıkan rumilerle çevrenmiştir. Orta kısımda iki rumi birleşimi ile palmet motifi oluşturulmuştur. (Foto:13)

B) İç Kapak Yüzü:

İç kapaklarda bordo renkte deri kullanılmıştır. Kapak kenarları altın yıldızla cetvelenmiş ve bir sıra zencerek ile çevrenmiştir. Merkezde dikdörtgen kenarları dilimli şemse yer alır. Şemse deri üzerine boyanarak yapılmıştır, zemini siyah tonlarında olup, motifler altın yıldızlıdır. Dış kapaktaki sertap şemsesi ile aynı şekilde bezenmiştir. Altın yıldızlı salbekler fırça ile palmet formu verilmiştir. Şemse etrafı tahrirlenerek tığlanmıştır. (Foto:12-14)

Sertap kartuşlara ayrılmıştır. Kartuş merkezinde altın yıldızla boyanarak işlenen düğüm motifi, aşağı ve Yukarı doğru zincir şeklinde uzatılmıştır. Miklep şemsesi palmet formunda olup salbeği ters palmet şeklindedir. Şemse yüzeyi, rumi ve hatailerle palmet şeklinde bezenmiştir. Şemse deri üzerine fırça ile altın yıldızla boyanarak işlenmiştir. (Foto:12-14)

C) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sertap ve sırt bölümünün kenar kısımları kırmızı deri ile onarılmıştır. Deri yüzeyinde oluşan çatlamlar dışında herhangi bir bozulma mevcut değildir. Renk ve motif detayları rahat bir şekilde ayırt edilmektedir.

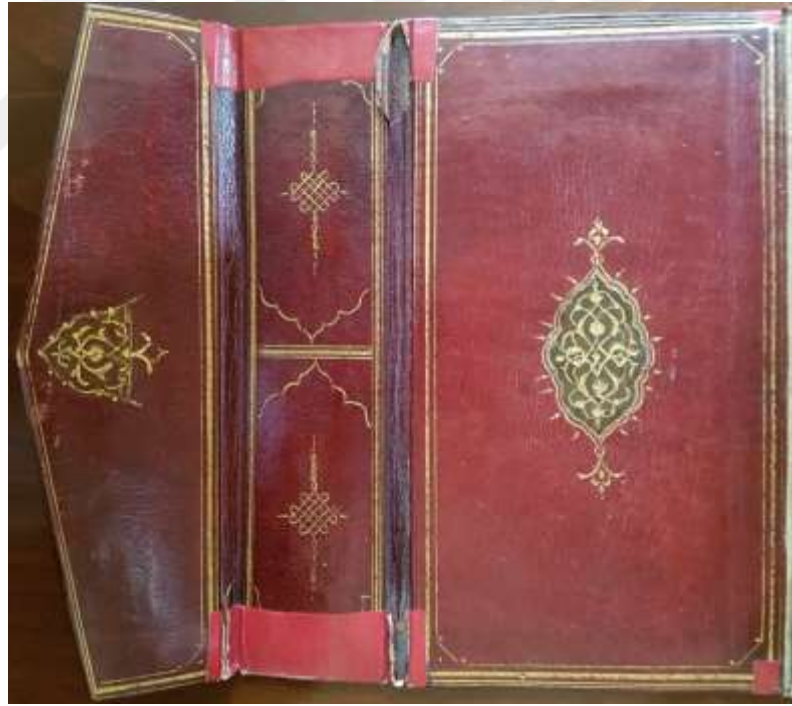
Fotoğraf 3.11: 5. örnek ön kapak genel görünümü.

Fotoğraf 3.12: 5. örnek ön iç kapak genel görünümü.

Fotoğraf 3.131: 5. örnek arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza görünümü.

Fotoğraf 3.14: arka kapak, sertap ve miklep iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	6	Env. Nu:	42 Yu 255	Foto. Nu:	15-16
Adı:	Haşiyeye Ala el-Muhtasar				
Yazarı:	Ahmed b.Yahya b.Muhammed el-Hafid Said el-Taftazani				
Tarihi:	H.1030/ M. 1620-1621		Ölçü:	205x115-135x60mm	
Konusu:	Retorik ve edebi eser koleksiyonları		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Siyah Deri-Meşin	Düz		Köşebent, Şemse	Düz	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah deri ile kaplı olan eserin, ön ve arka kapakları aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep, altın yaldızlı cetvel ve zencerek ile çevrelenmiştir. Kapakların, dörtkenarının merkezinde altın yaldızlı birer nokta yer alır.

Kapaklar ve miklep köşelerinde yer alan geometrik formdaki köşebentler altın yaldızla boyanarak yapılmıştır ve dıştan içe daralan kafes şeklindedir. Kapakların merkezinde, köşeleri cetvel üzerinde yer alan altın yaldızlı noktaları hizalayacak derecede yerleştirilmiş kare şeklindeki şemse yer alır. Kapak üzerine ezilmiş altın sürülerek kafes şeklini alan şemse zilbahar tekniğindedir. Şemsenin dikey eksenindeki uçlarından aşağı ve Yukarı doğru iki ince altın yaldızlı çizgi uzanarak salbeği oluşturur. (Foto:15-16)

Sertap sadece cetvelenmiş, sırt düz bırakılmıştır. Miklep üzerinde kapaktaki şemse ile aynı özelliklere sahip zilbahar şemse yer alır. Bu şemsenin uçları tığlanarak vurgulanmıştır. İç kapaklar sadedir. (Foto:15-16)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin, sırt, dudak ve sertap bölümlerinde, deride aşınmalar mevcuttur. İnce bir işçiliğin olmadığı eserde kullanılan altın yaldızda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.15: 6. örnek arka kapak ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.16: 6. örnek ön kapak görünümü.

Örnek Nu:	7	Env. Nu:	42 Yu 563	Foto. Nu:	17-18
Adı:	Haşiye Ala Şerh el-Kâzimir				
Yazarı:	Müslîh ed-din el-Lâri Muhammed b.Sâlah				
Tarihi:	Şam H.1033/ M. 1623		Ölçü:	195x140-145x75 mm	
Konusu:	İngilizce		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Kahverengi Deri-Meşin	Yeşil Kumaş		Şemse	Düz	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep ıstambaj ile iki sıra cetvelenmiştir. Köşebendinin olmadığı kapaklarda, şemselerde salbeksizdir.

Kapak merkezinde yer alan dilimli, oval, gömme, şemse soğuk baskı tekniğindedir. Şemse ½ oranında simetrik bir kompozisyonda bezenmiştir, dikey ekseninde yerleştirilmiş dört adet çiçek motifinin sap kısmından çıkıp taç kısmında birleşen dallar aşağı ve yukarı doğru örgü şeklini almıştır. Şemse yüzeyinde kapalı bir form oluşturan bu kompozisyonda bulut motifleri kullanılmıştır. (Foto:17) Sertap süsleme bakımından düz bırakılmış sadece cetvelenmiştir. Miklep şemsesi dilimli dairesel, soğuk baskı tekniğindedir. Merkezinde iri yapraklı hatai tarzı bir çiçek yer alır. (Foto:18)

İç kapaklar yeşil düz kumaş ile kaplıdır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmı deri ile onarılmıştır. Deri yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Fotoğraf 3.17: 7. örnek dış kapak görünümü.

Fotoğraf 3.182: 7. örnek miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	8	Env. Nu:	42 Yu 251	Foto. Nu:	19-20
Adı:	Haşiyet Ala Tefsiri Sûret el-Kehif				
Yazarı:	Allâmek Muhammed b.Musa el-Bosnavi				
Tarihi:	H.1037/ M. 1627-1628	Ölçü:	200x120-145x50mm		
Konusu:	İslam	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi deri -Meşin	Mukavva	Şemse, Zencerek	Ebrulu		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapağı aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar salbekli şemselidir. Kapak kenarları ve miklep iki altın yaldızlı cetvel arasında bir sıra ince sarmal zencerek ile çerçevelenmiştir. Köşebent yerine cetvel kenarları pahlanmış ve altın yaldızlı noktalar ile bu kısımlar vurgulanmıştır.

Dilimli, oval, salbekli, gömme şemse mülevven tekniğindedir. Kapakta kullanılan deriden farklı renkte olan şemseler için kullanılan bu teknikte, mülevvenlik şemsenin kahverengine boyanması ile sağlanmıştır. Şemse ve salbek etrafı tahrirlenmiş olup, dilimler tığlanarak vurgulanmıştır. Şemse ön kapakta koyu kahverengi tonlarında boyanmıştır, arka kapakta bu boyalar dökülmüş vaziyettedir. Bitkisel süslemeye sahip olan şemsenin dört yönüne yerleştirilen hatai tarzı şakayık motifleri yer alır. Merkezde altın yaldızla boyanmış şakayıkları iki yönden çevreleyen dallar çıkarak çiçeklerin taç yapraklarında birleşir, birleşim noktaları altın yaldızla boyanmıştır, dikey ekseninde bu noktalar şakayık motifleri ile sonlanır. Beş dilimli palmet formunda olan salbeklerin merkezinde tomurcuğu altın yaldızla boyanmış olan bir hatai çiçeği yer alır. (Foto:19-20)

Altın yaldızla cetvellenmiş sertap, süsleme bakımından düz bırakılmıştır. Dilimli, dairesel formda, gömme miklep şemsesi açık kahverengi tonlarında boyanmıştır. Şemse yüzeyinde şakayık motifinin taç yaprağından çıkan ince dal helezonik şekilde kıvrılarak şemseyi çevreler. Dallar üzerinde küçük yapraklarda yer almaktadır.

İç kapaklar; turuncu, siyah, kırmızı, beyaz renklerinin kullanıldığı taraklı ebru tekniğinde hazırlanmış ebrulu kağıt ile kaplanmıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sertap kenarları kırmızı deri ile onarılmıştır. Deri üzerinde belirli noktalarda aşınmalar mevcuttur. İnce bir işçiliğe sahip olan cildin motif ve renklerinde herhangi bir bozulma görülmemektedir.

Fotoğraf 3.19: 8. örnek ön kapak ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.20: 8. örnek arka kapak, miklep ve sertap görünümü.

Örnek Nu:	9	Env. Nu:	42 Yu 7607	Foto. Nu:	21-22
Adı:	Hilye-i Hakani				
Yazarı:	Hakani				
Tarihi:	H.1050 / M. 1640-1641		Ölçü:	172x112-147x59mm	
Konusu:	Din, İslam ve Siyer		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Bordo deri- Meşin	Mukavva	Şemse, zencerek		Düz	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkte deri ile kaplı olan cildin, ön ve arka kapakları aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Cildin kapakları ve miklebi altın yaldızlı iki ince cetvel arasında “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan kalın, altın yaldızlı bir zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebendin bulunmadığı kapaklarda, köşeler dört, kenarlar ise üç altın yaldızlı nokta ile vurgulanmış ve bu noktaların yerleşimi ile oluşan geometrik formların uçları içe doğru altın yaldızla tığlanmıştır. (Foto:21)

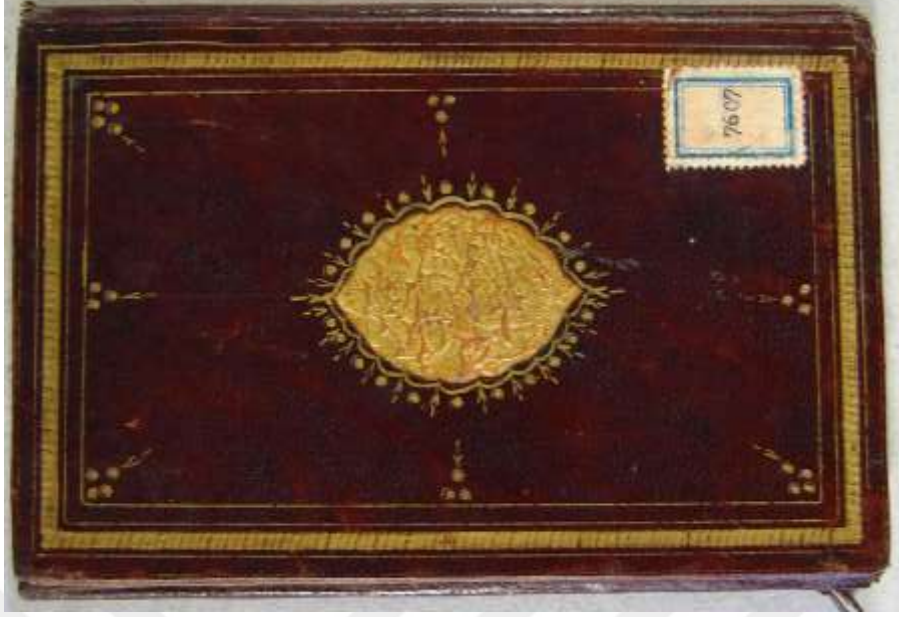
Dilimli, oval, gömme şemse, salbeksizdir. Şemse etrafı tahrirlenmiş olup, dilimler tığlarla, boğumlar altın yaldızlı noktalarla vurgulanmıştır. Zemini ve motifleri altın yaldızlı olan mülemma şemse bitkisel bezemeli olup serbest bir kompozisyon özelliği gösteren yaprak motifleri ile bezelidir. (Foto:21)

Kalıpla basılarak oluşturulan gömme miklep şemsesi dilimli oval formda ve alttan ayırma tekniğindedir. Zemin altın yaldızlı kabartma şeklindeki motif bordo renge boyanmıştır. Şemse merkezinde bir adet hatayi tarzı çiçek yer alır. (Foto:22)

İç kapak turuncu renkte desenli mukavvadır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Sertap bölümünün kenar kısımlarında deride aşınmalar olmuştur. Kapak yüzeyinde altın yaldızlı cetvellerin küçük bir bölümünde dökülmeler olmuştur. Bunların dışında eser sağlam durumdadır.

Fotoğraf 3.21: 9. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.22: 9. örnek miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	10	Env. Nu:	42 Yu 283	Foto. Nu:	23-24-25-26
Adı:	Kitabü' l-Muğrip fi Tertip el-Muğrip				
Yazarı:	Ebu' l-Fetih Nasır b.Abd es-Seyyidi' l-Mutarrizi				
Tarihi:	H.1052 / M.1642		Ölçü:	200x115-165x70mm	
Konusu:	Afro-Asyatik diller Sami dilleri		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Meşin Siyah Deri	Ebru		Şemse, Zencerek	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah deri ile kaplı cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde bezenmiştir. Köşebentsiz kapaklar salbekli şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep altın yaldızlı, ince, iki cetvel arasında “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebentsiz kapakların köşeleri yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:24)

Kapakların merkezinde yer alan, deri üzerine boyama tekniğinde yapılan şemse, dikdörtgen forma sahiptir. Şemsenin uçları ve kenarları dilimlenmiş, göbek kısmı dışa doğru geniş bırakılmıştır. Zemini kırmızı renkte boyanmış şemse yüzeyinde motifler altın yaldızla boyanarak işlenmiş ve motiflerin üzerinden yekşah adı verilen dişli aletle gidilmiştir, bu şekilde motifler yivli bir görünüm kazanmıştır. Bitkisel bezemeye sahip şemse üzerinde rumi ve palmet motifleri ince dallarla birbirine bağlanarak ¼ oranında simetrik bir kompozisyon düzeni oluşturmuştur. Zeminde boş kalan alanlar altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. Şemse uçlarında yer alan beş dilimli palmet şeklindeki salbekler şemse ile aynı düzende bezenmiştir. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Şemse ve salbek köşelerinde ise altın yaldızlı noktalar kullanılmıştır. (Foto:23-24)

Cildin sırt ve sertap bölümleri süsleme bakımından sade bırakılmıştır, sertap altın yaldızla cetvelenmiştir. Dilimli, dairesel, miklep şemsesi deri üzerine boyama tekniğinde olup kapaklardaki şemse ile aynı özellikleri gösterir. Kırmızı renkte zemin üzerine, altın yaldızla boyanarak işlenmiş rumi ve palmet motiflerinin üzerinden yekşah ile geçilmiştir. (Foto:25)

İç kapaklar; turuncu, beyaz ve yeşil renklerinin kullanıldığı, gel git ebru tekniğinde hazırlanmış ebru kağıtlar ile kaplanmıştır. (Foto:25-26)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eser günümüze kadar iyi bir şekilde korunarak gelmiştir. Dudak kısımları ve Sertap kenarlarında hafif aşınmalar mevcuttur, bunlarda kırmızı deri ile onarılmıştır.

Fotoğraf 3.23: 10. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.24: 10. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.25: 10. örneğin iç kapak ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.26: 10. örneğin iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	11	Env. Nu:	42 Yu 451	Foto. Nu:	27-28
Adı:	İşareti' l-İlâhiye Âlâ' l-Mebahisi' l-Usûliye				
Yazarı:	Ebu el-Rebiğ Süleyman b.Abdan b.Abdülkaviyid Tufi el-Bağdadi				
Tarihi:	Evsek H.1052 / M. 1642		Ölçü:	200x145-160x85mm	
Konusu:	İslam		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Kahverengi Meşin Deri	Ebrulu		Şemse	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiş ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar, sertap ve miklep iki sıra soğuk cetvel ile çevrelenmiştir. Kapaklarda köşebent kullanılmamıştır. (Foto:27)

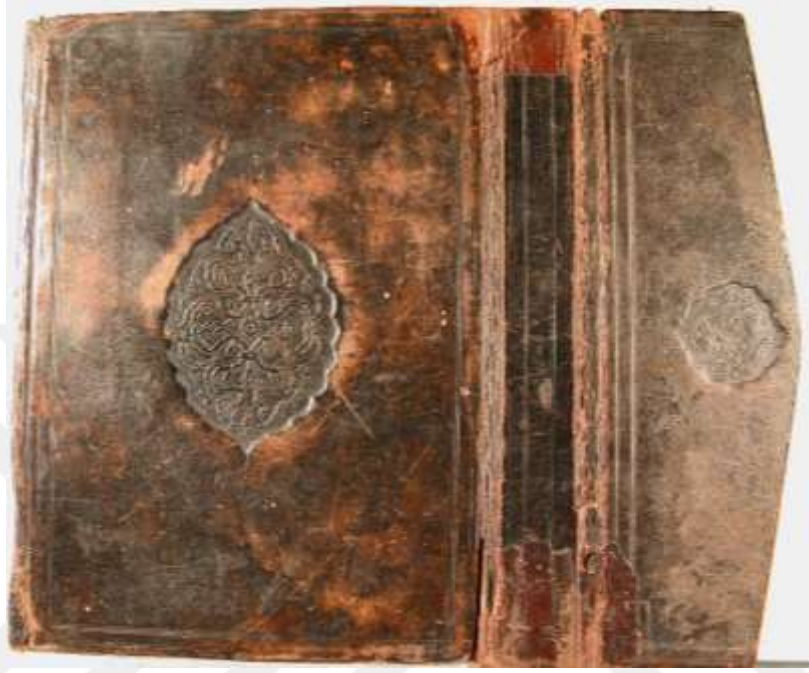
Kalıpla basılarak oluşturulan gömme şemse, dilimli ve oval formda olup soğuk baskı tekniğindedir ve salbeksizdir. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyinin merkezinde penç motifi yer alır, bu motifin dört yönü ise hatai tarzı tomurcuklarla bezenmiştir, tomurcukların etrafını şemse göbeğinde boğum yapan, şemse uçunda palmet formuna dönüşen dallar çevreler. Zemindeki boşluklar ince kıvrım dal, bulut, tomurcuk ve küçük yapraklarla doldurulmuştur. (Foto:27)

Sertap süsleme bakımından sade bırakılıp ıstambaj aleti ile yapılan soğuk cetveller ile çevrelenmiştir. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi soğuk baskı kabartma tekniğindedir. Şemse yüzeyi hatai tarzı şakayık, hançeri yapraklar ve ince kıvrım yapan dallarla bezenmiştir. (Foto:28)

İç kapaklarda biri taraklı diğeri battal ebru olmak üzere iki tür ebrulu kağıt kullanılmıştır. İç kapağın bir bölümünde düz beyaz kağıt ile kaplıdır. (Foto:28)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapaklarda kullanılan derinin renginde yer yer açılmalar mevcuttur. Sertapın kenar bölümleri, kapağın sırt, kenar ve köşelerinde deride tahribat gözlemlenir.

Fotoğraf 3.27: 11. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.28: 11. örneğin miklep, sertap ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	12	Env. Nu:	42 Yu 629	Foto. Nu:	29-30-31-32
Adı:	Haşiyet Mutavvel				
Yazarı:	Ebu el-Kasım b.Ebi Bekr el-Leysi es-Semerkandi				
Tarihi:	H.1056 / M. 1646		Ölçü:	205x135-145x95mm	
Konusu:	Arap Dili ve Edebiyatı		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Bordo Meşin Deri	Siyah Deri		Zencerek, salbekli şemse	Şemse	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkte deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapağı aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki ince cetvel arasında bir sıra “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan altın yaldızlı zencerek ile çerçevelenmiştir. Kapaklar köşebentsizdir ve merkezinde oval, dilimli, salbekli şemse yer alır. (Foto:29)

Dilimli, oval, gömme şemse alttan ayırma mülevven tekniğindedir. Zemini altın yaldızlı, motifler siyah deridendir. Bitkisel bezemeli şemsede; hançeri yapraklardan çıkan ince dalların üzerinde, hatalı tarzı gül, şakayık ve karanfil motiflerinin kullanılmasıyla oluşan serbest bir kompozisyon düzeni görülmektedir. Beş dilimli palmet formundaki salbekler alttan ayırma tekniğindedir ve merkezinde bir hatalı çiçeği yer alır. Salbek ve şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimler tığlarla vurgulanmıştır. (Foto: 29-31)

Sertap düz bırakılarak sadece altın yaldızla cetvellenmiştir. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi, alttan ayırma tekniğindedir. Şemse; ince kıvrım dal, yapraklar, gül, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiş ve etrafı tahrirlenerek tığlanmıştır. (Foto:31)

B) İç Kapak Yüzü:

Siyah deri olan iç kapakların kenarları altın yaldızla cetvellenmiş, cetvel köşe ve kenarları altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. Kapağın merkezinde alttan ayırma ve mülevven tekniğinde, salbeksiz, dilimli, oval, gömme şemse bulunur. Zemini altın yaldızlı, kabartma motifler bordo renklidir.

Şemse yüzeyinde; yapraklar, penç motifi ve hatai tarzında gül, tomurcuk ve şakayık motifleri yer alır. (Foto:29-30-32)

Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi iç kapaktaki şemse ile aynı form ve süsleme özelliklerine sahiptir. (Foto:29-30-32)

C) Günümüzdeki Durumu:

Kapakların köşeleri, sırtın kenarları, sertap ve miklebin arası kırmızı deri ile onarılmıştır. İç ve dış kapaklarda kullanılan altın yıldızların bir kısmında dökülmeler olmuştur. Bunların dışında şemse yüzeyinde kullanılan motifler belirgin şekildedir.

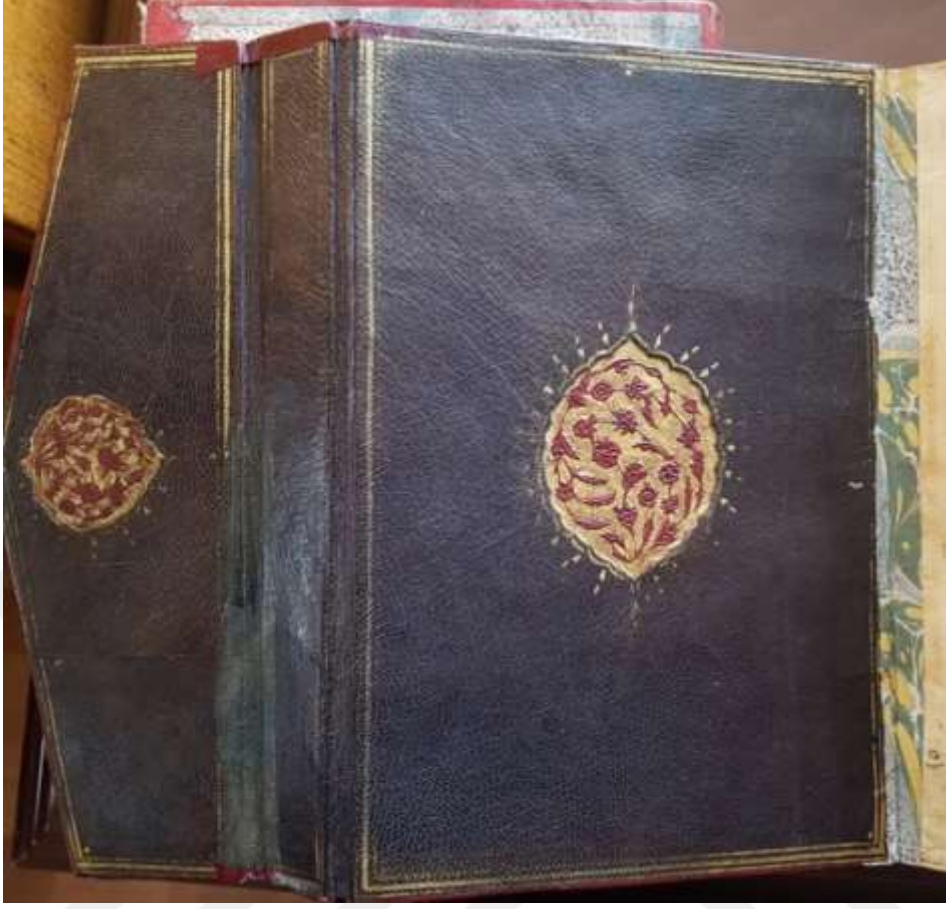
Fotoğraf 3.29: 12. örneğin ön kapağı, miklep ve sertapın iç kapak görünümü.

Fotoğraf 3.30: 12. örneğin ön iç kapak görünümü.

Fotoğraf 3.31: 12. örneğin mahfaza, miklep, sertap ve arka kapak görünümü.

Fotoğraf 3.32: 12. örneğin miklep, sertap ve arka iç kapakları.

Örnek Nu:	13	Env. Nu:	42 Yu 4717	Foto. Nu:	33-34-35
Adı:	Hâşiyat Şarh-i 'Akâ'id-i 'Arzudiyat				
Yazarı:	Erzurümi, İbrahim b. Hasan				
Tarihi:	H. 1058 / M.1648-1649	Ölçü:	232 x 130 -160 x 70		
Konusu:	İslam	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Bordo Deri	Zencerek, salbekli şemse	Şemse		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu bordo renkli deri ile ciltlenmiş eserin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar; salbekli, oval şemseli ve mikleplidir. Kapak ve miklep kenarları, iki ince cetvel arasına çekilmiş yaldızlı sarmal zencerek ile çevrelenir. (Foto:33)

Dilimli, oval, gömme şemse alttan ayırma tekniğindedir. Zemini altın yaldızlı, motifler açık kahverengi tonlarındadır. Şemse yüzeyi; bulut motifleri, ince kıvrım dallar, gül, tomurcuk ve yapraklar ile serbest bir kompozisyon düzeninde bezenmiştir. Beş dilimli palmet formundaki salbek merkezinde hatai çiçeği yer alır. Şemse ve salbek etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. Salbekler şemseye ortabağ motifi ile bağlanmıştır. (Foto:33)

Cildin, sırt ve sertap bölümleri düz bırakılmış, dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesinin etrafı tahrirlenerek tığlanmıştır. Şemse alttan ayırma tekniğinde olup merkezinde şemseyi kaplayan hatai tarzında bir adet çiçek motifi yer alır. (Foto:33-35)

B) İç Kapak Yüzü:

Bordo tonlarında deri ile kaplı olan iç kapağın etrafı altın yaldızla cetvellenmiştir. Kapak merkezinde dilimli oval, salbeksiz şemse yer alır. Deri üzerine fırça ile altın yaldızla boyanarak yapılmış şemsenin içi bezemesizdir ve sadece yaldızla boyanmıştır. (Foto:34-35)

C) Günümüzdeki Durumu:

Eser, kapaklarında kullanılan deri yüzeyinde yer yer renk açılmaları ve ufak tahriplerin dışında, günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.33: 13. örneğin ön ve arka kapak genel görünümü.

Fotoğraf 3.34: 13. örneğin ön iç kapak görünümü.

Fotoğraf 3.35: 13. örneğin miklep ve arka iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	14	Env. Nu:	42 Yu 246	Foto. Nu:	36-37
Adı:	Ahbar el-Düvel ve Asar el-Üvel				
Yazarı:	Karamani Ebi el-Abbas Ahmet b.Yusuf el-Dimeşk				
Tarihi:	H.1062 / M. 1651/1652		Ölçü:	195x120-145x70mm	
Konusu:	Din , İslam Dini Tarihi Ve Siyer		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Siyah Meşin Deri	Ebru		Zencerek, Şemse	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah renkte deri ile kaplı olan cildin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki ince cetvel arasında yer alan ince bir sarmal zencerekle çerçevelenmiştir. Köşebentsiz kapaklarda köşeler pahlanarak vurgulanmıştır.

Soğuk baskı tekniğindeki dikdörtgen şeklindeki gömme şemse, salbeksizdir. Şemse uç ve kenarları dilimli, göbek kısmı dışa doğru bombelidir. Şemsenin dört yönüne hakim olan bulut motifi merkezde kapalı bir form oluşturur, bu motif uçlarda düğüm yaparak birleşmiştir. İnce kıvrım dallar üzerine yerleştirilen, gül, tomurcuk ve hatailerle şemse yüzeyini süsleyen motiflerin oluşturduğu ¼'lik simetrik kompozisyon tamamlanmıştır. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, salbek yerine ise altın yaldızlı nokta ve tığlar yerleştirilmiştir. (Foto:36-37)

Soğuk cetvel ile çevrelenen sertap düz bırakılmıştır. Dilimli, dairesel forma sahip olan gömme miklep şemsesi soğuk baskı tekniğindedir. Şemsenin merkezinde bulunan hatai çiçeğini iki yönden düğüm yaparak birleşen bulut motifi çevreler. (Foto:36-37)

İç kapaklar, açık renkli zemin üzerine, kırmızı ve yeşil renkte yürek motiflerinin bulunduğu, hatip ebrusu tekniğinde hazırlanmış ebrulu kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:37)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt ve sertap bölümlerinin bir kısmı kırmızı deri ile onarılmıştır. Ön Kapağın sol alt dudak bölümünde de aynı şekilde bir onarım izine rastlanır. Şemse yüzeyindeki motifler belirgindir.

Fotoğraf 3.36: 14. örneğin arka kapak, sertab ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.37: 14. örneğin ön kapak ve miklep iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	15	Env. Nu:	42 Yu 195	Foto. Nu:	38-39
Adı:	Gayet el-Beyan fi Tedlusi Beden el-İman				
Yazarı:	İbn Sultan Salih b.Nasrullah el-Halebi				
Tarihi:	H. 1063/ M.1652		Ölçü:	180x110-120x60mm	
Konusu:	İslam		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Şemse		—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapakları aynı özelliklere sahiptir. Cilt köşebentsiz, salbeksiz şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep bir sıra soğuk cetvel ile çevrenmiştir, kapakların köşeleri cetvel ile oluşturulan üçgenler ile vurgulanmıştır.

Dilimli, oval, gömme şemse mülevven tekniğindedir. Mülevvenlik şemsede kullanılan turuncu renkte deri ile sağlanmıştır. Şemse etrafında tahrir ve tığ izleri görülür. Zemin aslında altın yaldızlıdır fakat çoğu döküldüğü için belirli noktalarda yaldız izine rastlanır. Bitkisel bezemeye sahip şemse yüzeyi, hatayı tarzında şakayık, gül, karanfil çiçekleri, penç motifi ve yapraklar ile bezenmiştir. (Foto:38-39)

Miklep, sertap ve iç kapaklar sade bırakılmıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin; sırt, dudak ve miklepten itibaren sertap bölümleri kahverengi deri ile onarılmıştır. Şemse zemininde kullanılan altınların çoğunluğu dökülmüş olmakla birlikte, şemse yüzeyindeki motifler belirgin şekilde günümüze kadar ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.38: 15. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.39: 15. örneğin ön kapak görünümü.

Örnek Nu:	16	Env. Nu:	42 Yu 7457	Foto. Nu:	40-41
Adı:	Nasihât el-Mülûk Tergihan li Hüsn es-Sülûk				
Yazarı:	Abd-Allah b.Muhammed b.Abd-Allah el-Kostantini				
Tarihi:	H.1064 /M.1653		Ölçü:	245x145-170x70	
Konusu:	Din, İslam Dini, Hadis ve hadis ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Bordo Deri	Zencerek, Şemse	Salbekli	—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplı cildin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar altın yaldızlı ince cetveller ve bir sıra ince zencerek ile çevrelenir. Köşebent ve miklebin olmadığı kapaklar, salbekli şemselidir. (Foto:40)

Dilimli, oval, gömme şemse soğuk baskı tekniğindedir. Kapakta kullanılan deriden farklı renkte olan şemsede mülevven tekniğini görmekteyiz. Mülevvenlik şemsede kullanılan siyah renkteki deri ile sağlanmıştır. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyi serbest bir kompozisyonla bezenmiştir. Yapraklar ve hatayi tarzında çiçek motifleri bu süslemeyi oluşturur. Salbekler beş dilimli palmet formundadır ve merkezinde bir adet hatayi çiçeği yer alır. (Foto:40)

Bordo renkli iç kapaklar altın yaldızla cetvelenmiştir. Kapak merkezinde baklava dilimi formunda altın yaldızlı bir motif yer alır. (Foto:41)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapakların dudak ve sırt bölümlerinde aşınmalar vardır, sırt bölümü deri ile onarılmıştır. Şemse etrafındaki altın yaldızlı tığların bir kısmı dökülmüştür. Şemse yüzeyinde yer alan motifler belirgin şekildedir.

Fotoğraf 3.40: 16. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.41: 16. örneğin iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	17	Env. Nu:	42 Yu 624	Foto. Nu:	42
Adı:	Hall er-Rumuz ve Keşf el-Künûz				
Yazarı:	Abdüsselam b.Muhammed b.Nemalem el-Mukaddes es-Şafi				
Tarihi:	H.1067 / M. 1656		Ölçü:	195x140-160x90mm	
Konusu:	Din · İslam Dini · Tasavvuf ve tarikatlar		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Zencerek, Şemse		—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplı cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde bezenmiştir. Kapaklar köşebentsiz ve salbekli şemselidir. Kapaklar ve miklep altın yaldızlı cetveller arasında bulunan sarmal zencerek ile çevrenmiştir.

Kapak merkezinde yer alan dilimli, oval, gömme şemse soğuk baskı tekniğinde ve mülevvendir. Kapaklarda kullanılan deri renginden farklı olarak kırmızı renkte deri kullanılan şemse yüzeyi bitkisel bezemeye sahiptir. Şemsenin uç kısmında yer alan hançeri yapraklardan çıkan dallar üzerinde; penç motifleri, hatai tarzında, gül, karanfil, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar ile serbest bir düzende bezenmiştir. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş olup, boğumlar tığlanmış fakat bir kısmı dökülmüştür. (Foto:42)

Süsleme bakımında sade bırakılan sertap yüzeyinde iki sıra altın yaldızlı cetvel çekilmiştir. Dairesel forma sahip gömme miklep şemsesinin etrafı dilimlenmiştir. Alttan ayırma tekniğindeki şemse zemini altın yaldızlı, merkezde yer alan kabartma şeklindeki hatai motifi bordo renktedir.

İç kapaklarda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapak kenarlarındaki renk atmalarının dışında eserin derisi iyi durumdadır. Cetvel ve zencereklerde kullanılan altın yıldızların büyük çoğunluğu dökülmüştür. Kapaktaki şemse zemininde bulunan altın yıldızların, tahrir ve tığların hepsi dökülmüştür, zeminde hafif olarak altın yıldız kalıntıları kalmıştır.

Fotoğraf 3.42: 17. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.

Örnek Nu:	18	Env. Nu:	42 Yu 7489	Foto. Nu:	43-44
Adı:	Câmi er-Rumuz				
Yazarı:	Muhammed el-Kahistani				
Tarihi:	H.1073/ M.1662		Ölçü:	250x160-173x82mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Akaid ve Kelam		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Siyah Meşin Deri	Mukavva	Salbekli Şemse		—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah renkte deri ile kaplı olan eserin ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar, salbekli şemselidir. Kapaklara ve miklebe ikişer sıra soğuk cetvel çekilmiştir.

Dilimli, oval, gömme şemse soğuk baskı tekniğinde ve mülevvendir. Mülevvenlik kapakta kullanılan deriden farklı olarak, şemsede kırmızı renkte derinin kullanılması ile sağlanmıştır. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyi, yaprak motifleri ve hatai tarzı çiçeklerle serbest bir düzende bezenmiştir. Salbekler beş dilimli palmet formundadır ve merkezinde hatai tarzında gonca gül motifi yer alır. Salbek ve şemse etrafındaki tığlar ve tahrirler soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. (Foto:43)

Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi de kapaklardaki şemse ile aynı özelliklere sahip olarak soğuk baskı tekniğinde ve mülevvendir. Şemse yüzeyi ince dal, yaprak ve çiçek motifleri ile bezenmiştir. Sertap ve sırt düz olup, ıstambaj ile cetvellenmiştir. (Foto:44)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapakların kenarlarında deri hafif yıpranmaların dışında eser iyi durumdadır. Şemse ve salbeklerin, tığ ve tahrirlerin altın yaldızları dökülmüştür.

Fotoğraf 3.43: 18. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.44: 18. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	19	Env. Nu:	42 Yu 603	Foto. Nu:	45-46-47
Adı:	Masabih-i Şerif				
Yazarı:	Hüseyin b.Mesud el-Fara el-Bağavi				
Tarihi:	H.1083 / M.1672	Ölçü:	210x135-155x80mm		
Konusu:	İslam	Hattı:	Nesih		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Ebrulu	Zencerek, Salbekli Şemse	Ebrulu		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkte deri ile kaplı cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde düzenlenmiştir. Cilt; köşebentsiz, salbekli şemselidir. Kapaklar ve miklep, her iki tarafında ikişerli altın yaldızlı cetvel olan, kalın “S” şeklindeki aletle baskı tekniğiyle yapılan zencerek ile çerçevelenmiştir.

Dilimli, oval, gömme şemse, salbeklidir. Alttan ayırma tekniğine sahip şemsenin zemini altın yaldızlı, kabartma motifler kapaktaki deri ile aynı renktedir. Şemse yüzeyinde, ince kıvrım dallar üzerinde yapraklar, hatalı tarzı gül, şakayık, tomurcuk ve penç motiflerinin olduğu serbest bir kompozisyona sahiptir. Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin merkezinde iri bir hatalı çiçeği yer alır. Salbekler şemseye altın yaldızlı altı nokta ile oluşturulmuş çiçek motifi ile bağlanmıştır. Şemse ve salbek etrafı tahrirlenmiş, altın yaldızlı tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:45)

Sırt ve sertap altın yaldızla cetvelenmiştir. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi alttan ayırma tekniğindedir. İnce dal, yapraklar ve bir adet çiçek ile bezenmiştir. Şemse etrafı altı yaldızla tahrirlenmiş, altın yaldızlı nokta ve tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:46)

İç kapaklar; açık renkli zemin üzerine, iç içe damlatılmış renklerden oluşan dairelerin dörde bölünmesiyle menekşe motifinin olduğu hatip ebrulu kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:47)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt bölümünün tamamı, sertapın kapağına ve miklebe bağlandığı bölümler kırmızı deri ile onarılmıştır.

Fotoğraf 3.45: 19. örneğin arka ve ön kapak, sırt genel görünümü.

Fotoğraf 3.46: 19. örneğin arka kapak sertap ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.47: 19. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	20	Env. Nu:	42 Yu 260	Foto. Nu:	48-49
Adı:	Nefhat el-Ünz fi Şerh-i Ravzat el-Kudüs				
Yazarı:	Kara Çelebi zade Abdul-Aziz				
Tarihi:	H.1084 / M.1673-1674	Ölçü:	195x120-145x70mm		
Konusu:	Din, İslam Dini, Fıkıh ve fıkıh ilmi	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Açık kahverengi deri ile ciltlenmiş eserin kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Köşebentlerin olmadığı kapaklar, salbeksiz şemseli ve mikleplidir. Sertap, miklep, ön ve arka kapak; altın yıldızla cetvelenmiş, “S” şeklinde aletle baskı tekniğinde yapılmış altın yıldızlı zencerekle çevrelenmiştir. Kapak köşeleri ve kenar ortaları altın yıldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:48)

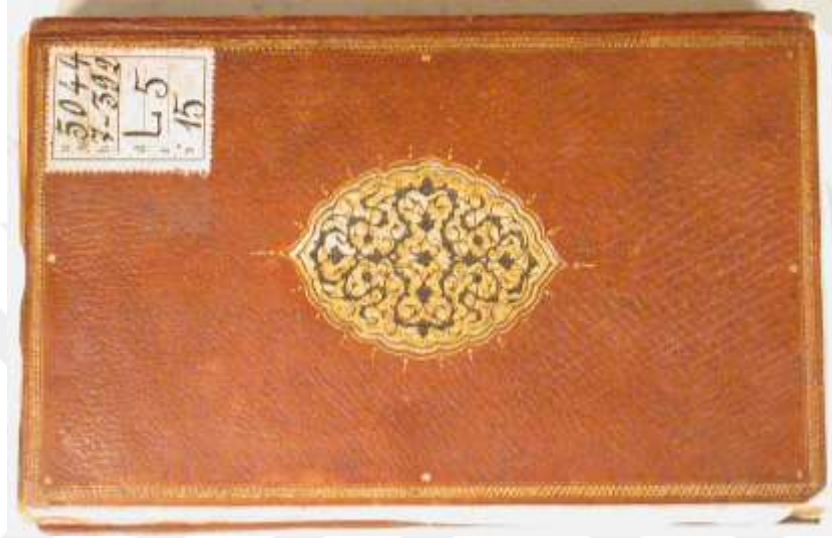
Dilimli, oval, gömme şemse alttan ayırma ve mülevven tekniğinde olup, zemin altın yıldızla, kabartma motifleri siyaha boyanmıştır. Bitkisel bezemeli şemseler ¼ simetrik kompozisyonda düzenlenmiştir. Dikey ve yatay ekseninde düğüm yaparak birleşen bulut motifleri, ince kıvrım dallar, küçük yapraklar, tomurcuk, beş yapraklı ve hatai tarzı çiçekler süslemeyi oluşturan motiflerdir. Şemse merkezinde beş yapraklı çiçek motifi ve iki yanında tomurcuklar bulunur, bu çiçekler ince dallarla birbirine bağlanmıştır. Göbek kısmındaki bulut motiflerinin birleşim noktalarında da birer hatai tarzı çiçek motifi yer alır. Şemse çevresi altın yıldızla tahrirlenmiş ve tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:48)

Dilimli, oval, gömme miklep şemsesi kapaktaki şemse ile uyumludur. Şemse alttan ayırma tekniğindedir. Yüzeyinde dikey olarak yerleştirilmiş simetrik bulut motifleri düğüm yaparak birleşmiştir. Şemse merkezinde bir adet hatai tarzı çiçek motifi yer alır. Şemse etrafı altın yıldızla tahrirlenerek tığlanmıştır. (Foto:49)

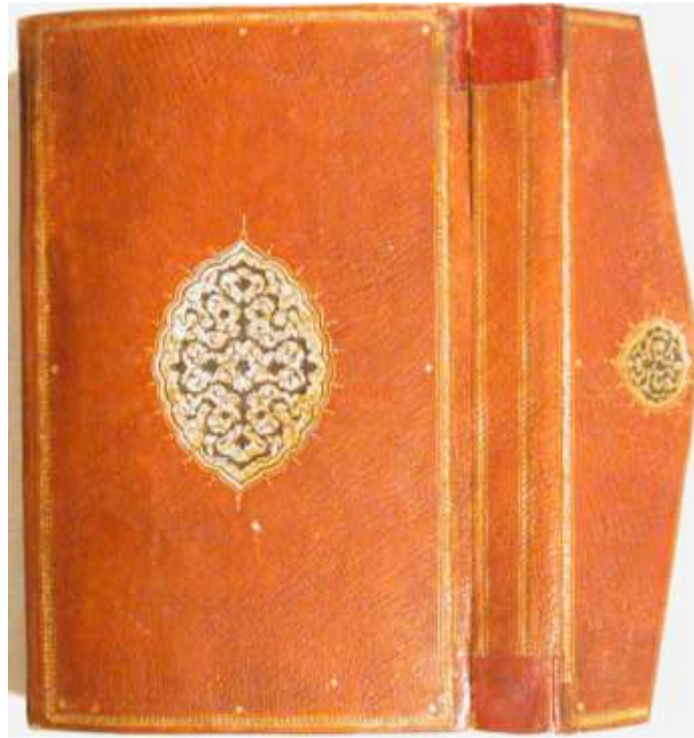
İç kapaklarda süsleme yapılmamıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin derisi sertap bölümündeki onarımların dışında iyi durumdadır. Cetvel ve zencereklerde kullanılan altın yaldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.48: 20. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.49: 20. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Örnek Nu:	21	Env. Nu:	42 Yu 668	Foto. Nu:	50-51-52
Adı:	Muhtasar el-Meani				
Yazarı:	Taftazani Sad ed-din Mustafa b.Ömer				
Tarihi:	H.1085 / M.1674		Ölçü:	95x120 -130x60mm	
Konusu:	Arap Dili ve Edebiyat		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Siyah Meşin Deri	Ebru		Zencerek, Salbekli Şemse	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah renkte deri ile ciltlenmiş ön ve arka kapaklar aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar, salbekli şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep altın yaldızla cetvelenmiş ve “S” şekline baskı aleti ile yapılmış iri bir zencerek ile çevrelenmiştir. Cetvel köşelerine bir, merkezlerde üç altın yaldızlı nokta yerleştirilmiştir. (Foto:50)

Deri üzerine boyama tekniğinde yapılan dikdörtgen şemsenin uç ve kenarları dilimlidir, göbek kısmı dışarı doğru bombe yapmıştır. Şemse üzerinde yer alan rumi ve palmet motifleri altın yaldızla boyanarak işlenmiş, motiflerin yüzeyi ucu dişli yekşah adı verilen aletle yivlenmiştir. Bitkisel bezemeli şemse ¼ simetrik bir kompozisyona sahiptir. Zeminde kalan boşluklar altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. Beş dilimli palmet formundaki salbek, şemseyle uyumlu olarak düzenlenmiştir. Şemse ve salbek etrafı tahrirlenmiş, boğumlar altın yaldızla vurgulanmıştır. (Foto:50)

Dilimli, dairesel miklep şemsesi deri üzerine boyama tekniğindedir. Şemsenin dört yönünde yer alan, altın yaldızla boyanmış ve üzeri yekşah ile yivlenmiş palmet motifleri, sap kısımlarından çıkan dallarla birbirine bağlanmıştır, geride kalan boşluklar yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. (Foto:51)

İç kapaklar, battal ebru tekniğinde hazırlanan ebrulu kağıtlar ile kaplanmıştır.
(Foto:52)

B) Günümüzdeki Durumu:

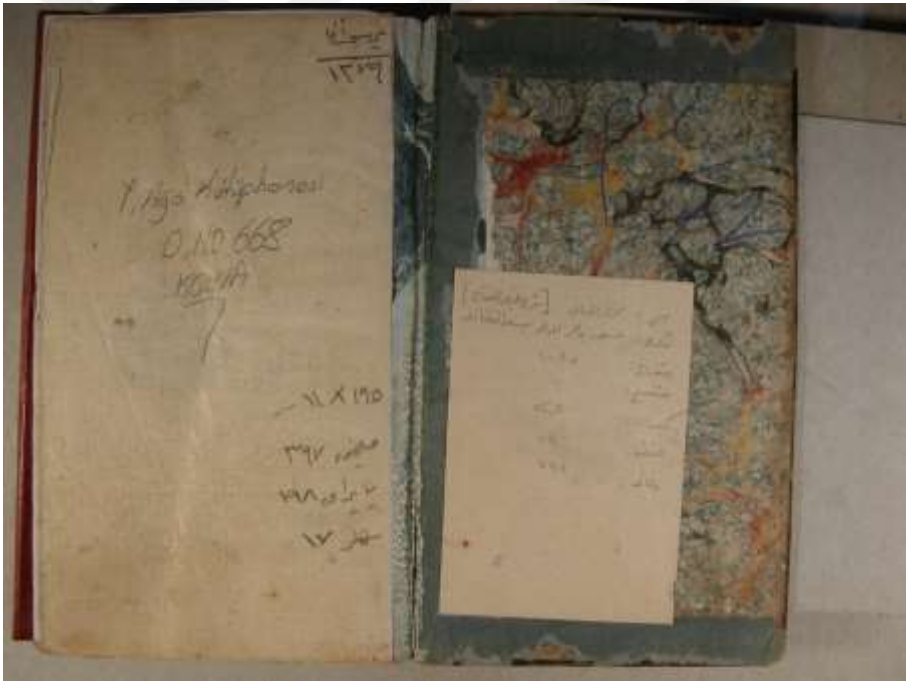
Eserin sırt ve miklebinin tamamı kırmızı deri ile onarılmıştır. Dudak bölümlerinde ve miklep uç kısımlarında derinde yıpranmalar olmuştur.

Fotoğraf 3.50: 21. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.51: 21. örneğin sertap, miklep görünümü.

Fotoğraf 3.52: 21. örneğin iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	22	Env. Nu:	42 Yu 342	Foto. Nu:	53-54
Adı:	Şerhü' l-İşarât				
Yazarı:	İbn Kemüne Sait b.Mansur				
Tarihi:	H.1086 / M.1675	Ölçü:	250x115-135x60mm		
Konusu:	Anonim ve takma adla yazılanlar	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Siyah Meşin Deri	Ebru	Zencerek, Şemse	Salbekli	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özellikleri sahip olan eser, siyah renkte deri ile ciltlenmiştir. Köşebentsiz kapaklar, salbekli şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış, altın yaldızlı iri bir zencerek ile çevrenmiştir. (Foto:53)

Deri üzerine altın yaldızla boyanarak yapılmış şemse, dikdörtgen bir forma sahiptir. Şemse uç ve kenarları dilimlenmiş göbek kısmı dışa doğru bombe yapmıştır. Şemse yüzeyi bitkisel bezemelidir. Merkezde dört yöne yerleştirilen palmet motifleri sap kısmından çıkan dallarla birbirine bağlanarak, göbek kısmında kapalı bir form oluşturmuştur. Şemse uç kısımları, ince dallarla birbirine bağlanan palmet ve rumi motifleriyle bezenmiştir. Şemse zemini altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. Yan yana iki nokta ile şemseye bağlanan salbekler, üç dilimli palmet formundadır, yüzeyinde iki yana bakan dilimli rumiler yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı tahrirlenmiş ve boğumlar altın yaldızlı noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:54)

Cetvelenmiş sertap yüzeyinde altın yaldızlı noktalarla oluşturulan üç adet çiçek motifi yer alır. Dilimli oval miklep şemsesinin etrafı tahrirlenmiş, yatay eksenlerde lotus, dikey eksenlerde palmet motifi ile oluşan bir düzenlemeye sahiptir. (Foto:54)

İç kapaklar; sarı, kırmızı, mavi ve beyaz renklerinin kullanıldığı battal ebru tekniğinde hazırlanmış, ebrulu kağıt ile kaplıdır. (Foto:54)

B) Günümüzdeki Durumu:

Sırt ve sertap kahverengi deri ile onarılmıştır. Zencerekler, cetvel ve şemsede kullanılan altın yaldızda dökülmeler görülmektedir.

Fotoğraf 3.53: 22. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.54: 22. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	23	Env. Nu:	42 Yu 5002	Foto. Nu:	55
Adı:	Şarh Mülahaş Fi'l Hayat				
Yazarı:	Kâzi Zâde Rûmi, Şalâh ed-din Mûsâ b. Muhammad				
Tarihi:	H.1088 / M.1677		Ölçü:	195x110-120x60mm	
Konusu:	Kronoloji		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Deri	Meşin	Kumaş	Zencerek, Salbekli Şemse	Köşebent,	—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplı eser; köşebentli, salbekli şemseli ve mikleplidir. Ön ve arka kapaklar aynı düzenlemeye sahiptir. Kapaklar altın yaldızlı ince bir zencerek ve cetvelle çerçevelenmiştir.

İç ve dış bükey kavisli, gömme köşebentler; ince kıvrım dallar, bulut motifleri ve tomurcuk çiçeklerden oluşan süslemeye sahiptir, alttan ayırma tekniğinde olan köşebentlerin zemini altın yaldızlı kabartma motifleri siyah renktedir. Dilimlenmiş olan köşebentlerin uç kısımları altın yaldızla tığlanmış ve tahrirlenmiştir.

Dilimli, oval, salbekli şemse gömme olup, alttan ayırma ve mülevven tekniğindedir. Zemin altın yaldızlı, motifler siyah deridendir. Şemse ¼ simetrik bir kompozisyonda bezenmiştir. Dikey ve yatay eksenle simetrik olarak yerleştirilen bulut motifi, merkezde içe doğru düğümlenerek boğum yapmıştır. Şemse merkezinde bulutların içinde dört yöne yerleştirilmiş hatai tarzı çiçekler yer alır. Bu çiçekler ince dallarla birbirine bağlanmıştır. Şemse yüzeyindeki diğer boşluklar ince dal ve küçük çiçeklerle doldurulmuştur. Salbekler beş dilimli palmet formundadır ve merkezinde iri bir hatai yer alır. (Foto:55)

Miklep süsleme bakımından düz bırakılmıştır, iç kapaklar yeşil kumaşla kaplıdır.

B Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmı tamamen yıpranmıştır. Miklep ve sertabın tamamı başka bir deri ile onarılmıştır. Kapak yüzeyinde cetvel, zencerek ve tığlarda kullanılan altın yaldızlarda dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.55: 23. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.

Örnek Nu:	24	Env. Nu:	42 Yu 5431	Foto. Nu:	56-57
Adı:	Mir'at el- Usül Şarh Vakât el-Vuşül				
Yazarı:	Mollâ Husrav Muhammad b. Farâmüz				
Tarihi:	H.1088 / M.1677		Ölçü:	265 x 150-160 x 80 mm	
Konusu:	Din · İslam Dini · Akâid ve Kelâm		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Siyah Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse		Salbekli Şemse	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah renkte deri ile kaplı cildin ön ve arka kapakları aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar, salbekli şemseli ve mikleplidir. Kapaklar ve miklep kalın “S” şeklinde baskı aleti yapılmış altın yaldızlı zencerek ve cetvelle çevrelenmiştir. Cetvel köşeleri bir, kenar ortaları ise üç altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:56)

Dilimli, oval, gömme şemse alttan ayırma ve mülevven tekniğindedir, zemin altın yaldızlı kabartma motifleri kırmızıdır. Şemseler ¼ simetrik kompozisyonda bezenmiştir. Yatay ve dikey eksene yerleştirilen bulut motifleri merkezde düğüm yaparak birleşir. Şemse merkezinde dört yöne yerleştirilmiş hatalı tarzı şakayık motifleri ince kıvrım dallarla birbirine bağlanmıştır. Şemsede geriye kalan boşluklar ince dal ve çiçek motifleri ile bezenmiştir. Altın yaldızlı yan yana iki nokta ile şemseye bağlanmış beş dilimli palmet formundaki salbeklerin merkezinde iri bir hatalı tarzı çiçek yer alır. Şemse ve salbek etrafı tahrirlenmiş, şemse boğumları altın yaldızlı noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:56)

Cetvellenmiş salbek, Yukarıdan aşağıya doğru sıralanan altın yaldızlı altı nokta ile yapılan çiçeklerle bezenmiştir. Miklep şemsesi dilimli ve dairesel şekildedir. Altan ayırma tekniğinde olan şemse; yapraklar, tomurcuklar ince kıvrım dallarla bezenmiştir. (Foto:56)

B) İç Kapak Yüzü:

Düz mukavva üzerine, zemini yeşil dikdörtgen formda, kenarları dilimli, göbek kısmı sivri şemse yer alır. Şemse yüzeyi altın yaldızla boyanarak yapılmış rumi ve palmetlerle bezelidir. Şemse salbeği üç dilimli palmet formunda olup, yüzeyi palmet ve rumilerle bezenmiştir.

C) Günümüzdeki Durumu:

Eserin kapaklarındaki deri yüzeyinde renk açılmaları olmuştur. Cetvel ve zencereklerde kullanılan altın yıldızlarda yer yer dökülmeler vardır.

Fotoğraf 3.56: 24. örneğin arka kapak sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.57: 24. örneğin iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	25	Env. Nu:	42 Yu 4835	Foto. Nu:	58-59
Adı:	Hâşiyat alâ't – Talvih				
Yazarı:	Mavlâ el- Kırımı				
Tarihi:	İstanbul H. 1100 / M.1688-1689	Ölçü:	230 x 145- 135 x 80 mm		
Konusu:	Din, İslam Dini, Akâid ve Kelâm	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkte deri ile kaplı ön ve arka kapaklar aynı olan süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar miklep ve sertap altın yaldızlı iki ince cetvel arasında, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerekle çerçevelenmiştir. Çerçeve köşeleri birer, kenarları üçer altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:58)

Kapakların merkezinde yer alan dikdörtgen, gömme şemsenin kenarları dilimli uçları sivridir. Alttan ayırma ve mülevven tekniğinde olan şemsenin zemini altın yaldızlı, motifleri kırmızı renktedir. Şemse yüzeyi, bulut motiflerinin oluşturduğu kapalı formların arasında yer alan küçük çiçekler ve ince kıvrım dallar ile bezenmiştir. Salbek beş dilimli palmet formunda olup, merkezinde hatai tarzı çiçek yer alır. Şemse ve salbek etrafı tahrirlenmiş, kenarları altın yaldızlı noktalar ve tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:58)

Sertapın; kenar, köşe ve orta bölümleri altın yaldızlı noktalarla vurgulanmıştır. Miklep şemsesi; dilimli, dairesel formda, alttan ayırma tekniğindedir. Şemse merkezinde iri bir hatai tarzı çiçek ter alır. (Foto:59)

İç kapaklar süsleme bakımından düz bırakılmıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmındaki deride yıpranmalar ve kapaklarda kullanılan altın yaldızlarda yer yer dökülmeler mevcuttur.

Fotoğraf 3.58: 25. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.59: 25. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	26	Env. Nu:	42 Yu 675	Foto. Nu:	60-61
Adı:	Cevahir el-Fıkh				
Yazarı:	Tahir b.İslam b.Kasım b.Ahmed el-Ensari el-Harzami				
Tarihi:	H.1104 / M. 1692		Ölçü:	215x125-155x65mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Fıkıh ve fıkıh ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Ebru	Zencerek, Salbekli Şemse		Ebrulu

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiş eserin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar, miklep ve sertap ıstambaj ile cetvellenmiş ince altın yaldızlı sarmal bir zencerek ile çerçevelenmiştir. Köşebendin olmadığı kapaklarda, köşe noktaları pahlanmıştır. (Foto:60)

Kapağın merkezinde bulunan dikdörtgen dilimli, gömme şemse, soğuk baskı tekniğindedir. Şemse merkezinde, dikey eksende yerleştirilmiş, ters simetrik “S” kıvrımlı bulut motifi yer alır, diğer boşluklar ise ince kıvrım dallar, tomurcuklar ve şakayıklarla doldurulmuştur. Şemseye yan yana altın yaldızlı iki nokta ile bağlı olan salbek, beş dilimli palmet formunda olup merkezinde hatai çiçeği yer alır. Salbek ve şemselerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, şemse göbek kısmı, salbek uç ve kenar kısımları yaprak formundaki tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:60)

Altın yaldızla cetvellenen sertap, süsleme bakımından düz bırakılmıştır. Beş dilimli palmet formunda olan miklep şemsesinin merkezinde iri bir hatai tarzı çiçek yer alır. Şemse etrafı tahrirlenmiş bir ucu tığlanmıştır. (Foto:61)

İç kapakları, açık mavi ve beyaz renklerinin kullanıldığı battal ebru tekniğinde hazırlanmış ebrulu kağıt ile kaplıdır. (Foto:61)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt ve sertap kısmı yıpranmış ve onarım görmüştür.

Fotoğraf 3.60: 26. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.61: 26. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	27	Env. Nu:	42 Yu 5210	Foto. Nu:	62-63-64
Adı:	Tafsir-i Bahr el- Muhit				
Yazarı:	Asir ed-din Abü Hayyân el- Gırnati				
Tarihi:	H. 1112 / M. 1700		Ölçü:	245 x 230- 260 x 140 mm	
Konusu:	Din ,İslam Dini, Kur'an İlimleri		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Deri	Meşin	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse		Ebrulu

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Açık kahverengi deriyle ciltlenmiş olan eserin, ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Köşebentsiz kapaklar salbekli şemselidir. Kapaklar ve miklep altın yıldızla cetvelenmiş, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış ince ve altın yıldızlı zencerek ile çerçevelenmiştir. Cetvel köşeleri bir, kenarları üç altın yıldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:62)

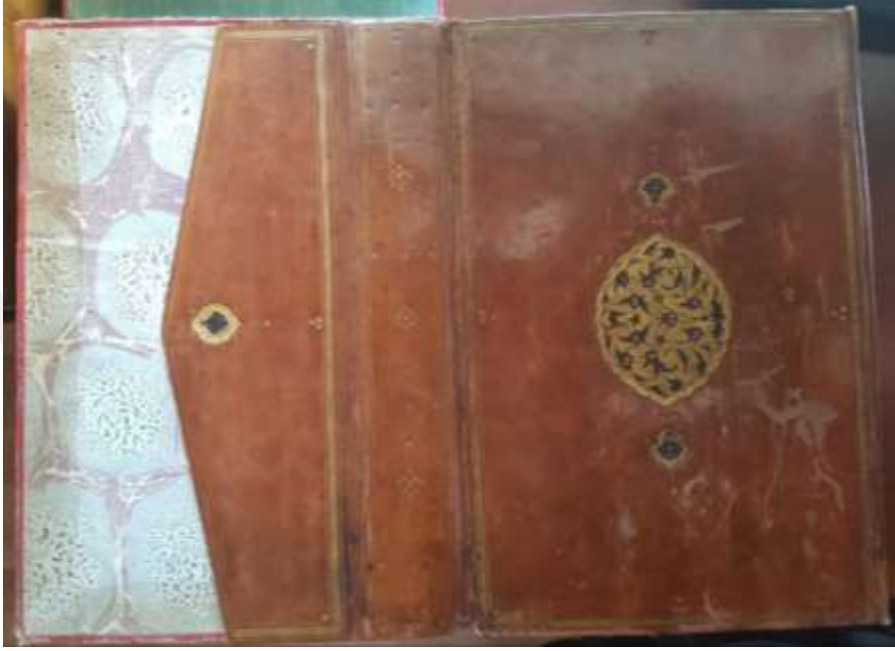
Dilim, oval, salbekli, gömme şemse alttan ayırma tekniğine sahiptir. Zemini altın yıldızlı motifler siyah deridir. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyi göbeğin sağ tarafından bulunan iri yapraklardan çıkan ince kıvrım dallar iki yönlü olarak iç içe geçen oval bir kompozisyon oluşturmuştur. Kıvrım dalların üzerindeki şakayık ve gül motiflerinin içlerinden yaprak motifleri çıkar, daha küçük çiçeklerle kıvrım dalların kesiştiği noktalar kapatılmıştır. Yan yana iki altın yıldızlı nokta ile şemseye bağlanan, beş dilimli palmet formundaki salbeklerin merkezinde iri bir hatai tarzı çiçek yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yıldızla tahrirlenmiş ve dilimler tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:62-64)

Cetvelenmiş sertap yüzeyi, altın yıldızlı noktaların oluşturduğu çiçek motifleriyle bezenmiştir. Miklep şemsesi dilimli damla formundadır. Altan ayırma tekniğindeki şemsenin merkezinde hatai çiçeği yer alır. (Foto:62)

İç kapaklar; sarı, kırmızı, yeşil ve beyaz renklerinin kullanıldığı taraklı ebrulu kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:63)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapaklarda kullanılan deri üzerinde, zamanla oluşan renk farklılıkları ve ufak zedelenmeler dışında eser sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır. Şemse etrafında altın yaldızlı tahrir ve tığların bir kısmı dökülmüştür.

Fotoğraf 3.62: 27. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü.

Fotoğraf 3.63: 27. örneğin iç kapak ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.64: 27. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.

Örnek Nu:	28	Env. Nu:	42 Yu 635	Foto. Nu:	65-66
Adı:	Muğn el-Lebib (Nahiv)				
Yazarı:	İbn Hişam Cemal ed-din Ebi Muhammed Abd-Allah b. Yusuf				
Tarihi:	H.1113 / M.1701		Ölçü:	220x140-160x80mm	
Konusu:	Dil , Arapça		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Siyah Meşin Deri	Mukavva		Zencerek, Düğüm Şemse	—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser, siyah ve kırmızı renkli deri ile kaplanmıştır. Kapaklarda ve miklepde cildin ilk çerçevesi kırmızı deridir. Bu bölümde dört sıra ince cetvel arasında kalın altın yaldızlı zencerek yer alır. Son cetvelden itibaren siyah deriye geçiş yapılmıştır. Burada da iki ince cetvel arasında kalın zencerek yer alır. Köşebendin olmadığı kapaklarda, köşelerde dört, kenar merkezlerinde ise üç altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:65)

Kapakların merkezinde yer alan, deri üzerine boyama tekniğindeki geometrik şemse, köşeleri içeri doğru çeyrek daire formunda olan bir pano içinde yer alır. Şemse, dikey eksende iki palmet motifinin saplarından çıkan, iki yöne boynuz şeklinde kıvrılan ve iç içe geçen bir düğüm motifidir. Şemsenin palmet uçlarında bu panoya doğru dikey olarak çift altın yaldızlı cetveller uzanır. Düğüm şeklindeki şemsenin zemini altın yaldızlı noktalar ile doldurulmuştur. (Foto:65)

Sertap kırmızı deridir, altın yaldızla cetvellenmiştir ve üç panoya ayrılmıştır. Miklep kapaklarla aynı şekilde zencerek ve cetvellerle çevrelenmiştir. Miklep şemsesi yoktur. (Foto:66)

İç kapaklar süsleme bakımından düzdür.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmının tamamı ve sertabın kenarları kırmızı deri ile onarılmıştır. Kapaklarda, şemse ve cetvelde kullanılan altın yaldızların bazı yerlerinde dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.65: 28. örneğin aka ve ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.66: 28. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	29	Env. Nu:	42 Yu 676	Foto. Nu:	67-68-69
Adı:	Şerh-i Şemail-i Şerif				
Yazarı:	Abd er-Rauf el-Manavi				
Tarihi:	H.1114 / M. 1702		Ölçü:	205x155-145x95mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, İslam dini tarihi, Siyer		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Ebru	Zencerek, Salbekli Şemse		Ebrulu

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı olan cilt, kahverengi deri ile kaplıdır. Kapaklar ve miklep altın yaldızla cetvelenmiş ve “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan, altın yaldızlı zencerek ile çerçevelenmiştir. Kapaklar köşebentsiz, salbekli şemselidir. (Foto:67)

Dilimli, oval, gömme şemse, soğuk baskı tekniğinde ve mülevvendir. Şemse kapakta kullanılan deriden farklı olarak kırmızı renk deri kullanılmıştır. Bitkisel bezemeli şemse merkezinde iri yapraklı hatai çiçeği yer alır. Hatai'nin sap kısmından çıkıp, şemseyi iki yönden saran yapraklar ve şakayıklar yer alır. Şemseye altın yaldızlı bir nokta ile bağlanan beş dilimli palmet formundaki salbeklerin merkezinde bir adet hatai çiçeği yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve dilimler tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:67-68)

Cildin sırt kısmı sade olup, sertap iki kartuşa ayrılmış, kartuş uçları dilimlidir. Bu kartuşların merkezinde altın yaldızlı noktalarla yapılmış olan çiçekler yer alır. Dilimli, Yuvarlak, gömme miklep şemsesi soğuk baskı tekniğinde ve mülevvendir. Şemsenin merkezinde iri bir hatai tarzı çiçek yer alır. (Foto:68)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmının tamamı kırmızı deriyle onarılmıştır. Kapak cetvel ve zencereklerde kullanılan altın yaldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur. Sertap, kapağa ve miklebe bağlayan deride ve arka kapakta bulunan şemse ve salbek arasında deride aşınmalar mevcuttur.

Fotoğraf 3.67: 29. örneğin ön, arka kapakları ve sırt genel görünümü.

Fotoğraf 3.68: 29. örneğin arka kapak, sirtap ve miklep genel görünümü.

Fotoğraf 3.69: 29. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	30	Env. Nu:	42 Yu 535	Foto. Nu:	70-71
Adı:	Şerh-i Kavaid el-Akaid				
Yazarı:	Muhammed Emin eş-Şirvani				
Tarihi:	İstanbul H.1114 / M. 1702	Ölçü:	215x130-130x50 mm		
Konusu:	Din, İslam Dini, Akâid ve Kelâm, Peygamberlere iman	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kırmızı Meşin Deri	Yeşil Kumaş	Zencerek, Salbekli Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kırmızı renkli deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapaklar aynı şekilde bezenmiştir. Kapaklar ve miklep üç sıra altın yaldızlı cetvel, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan zencerek sonrasında iki sıra cetvel ile çerçevelenmiştir. Köşebendin olmadığı kapaklarda köşe noktalar bir, cetvel kenarlarının orta noktaları üçer altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:70)

Kapakların merkezinde yer alan dikdörtgen, gömme şemsenin kenarları dilimli, uçları sivridir. Şemsenin göbek kısmı dışa doğru bombe yapmıştır. Motif ve zeminin altın yaldızlı olarak düzenlenmesi ile oluşan şemse, mülemma tekniğindedir. Şemsenin merkezinde yer alan altı yapraklı penç motifinin etrafında yapraklar, hatai tarzı güller, şakayıklar ve bahar çiçekleri yer alır. Salbekler beş dilimli palmet formundadır ve şemseye altın yaldızlı noktaların oluşturduğu çiçek motifi ile bağlanmıştır. Salbek yüzeyinde iki yana açılan yaprak arasından çıkan palmet motifi yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:70)

Altın yaldızla cetvelenmiş sertap süsleme yönünden sade bırakılmıştır. Gömme miklep şemsesi, dilimli Yuvarlak forma sahiptir ve mülemma tekniğindedir. Şemsenin merkezinde madalyon şeklinde penç motifi yer alır, bu motifin etrafında yapraklar ve hatai tarzı çiçekler ile bezenmiştir. Şemsenin çevresi tahrirlenmiş, dilimleri altın yaldızlı tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:71)

İç kapaklar yeşil kumaş kaplıdır. (Foto:71)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eser, kapaklarda kullanılan altın yıldızların hafif dökülmüş olması dışında, günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.70: 30. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü.

Fotoğraf 3.71: 30. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	31	Env. Nu:	42 Yu 577	Foto. Nu:	72-73
Adı:	Muntic el-Bereket Şerh-i Delail el-Hayrat				
Yazarı:	Reyhani Muhammed b.İsmail er-Rumi				
Tarihi:	H.1191 / M. 1707		Ölçü:	215x140-160x80mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Tasavvuf ve tarikatlar, Evrâd ve zikir		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Siyah Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah deri ile kaplı olan cildin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklara ve miklebe soğuk cetvel çekilmiş, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerek motifi ile çevrelenmiştir. Zencerek ve cetvellerin altın yıldızlarının çoğu dökülmüştür. (Foto:72)

Dikdörtgen, dilimli, gömme şemse salbeksizdir ve uçları sivri bırakılmıştır. Mülevven şemse, kırmızı deridendir, motiflerin ve zeminin altın yıldızlı olduğu mülemma tekniğinde süslenmiştir. Şemsede kullanılan altın yıldızların bir kısmı dökülmüştür. ¼ simetrik kompozisyona sahip şemsenin, merkezinde dört yöne bakan lotus motifi yer alır, bu motiflere ince dallardan çıkan rumiler çerçeve yapmıştır. (Foto:72)

Süsleme bakımından sade bırakılan sertap, soğuk cetvelle çevrelenmiştir. Mülemma tekniğinde, palmet formunda, gömme miklep şemsesinin merkezinde, iri bir kenger yaprağından çıkan tomurcuk motifi yer alır. (Foto:73)

İç kapaklar süslemesizdir.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin kapaklarında kullanılan deride aşınmalar mevcuttur. Cetvel ve zencereklerin tümünde altın yıldızlar dökülmüş durumdadır. Şemse yüzeyinde de kullanılan altın yıldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.72: 31. örneğin ön ve arka kapaklarının genel görünümü.

Fotoğraf 3.73: 31. örneğin arka kapak, sertap ve miklep genel görünümü.

Örnek Nu:	32	Env. Nu:	42 Yu 4688	Foto. Nu:	74*75
Adı:	Fatavây-ı Hindiyat				
Yazarı:	Abü'l Muzaffer Muhy ed- Din				
Tarihi:	H.1138 / M. 1725-1726	Ölçü:	245 x 170- 190 x 110		
Konusu:	Din, İslam Dini, Akâid ve Kelâm	Hattı:	Nesih		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiş ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki sıra ince altın yaldızlı cetvel, kalın zencerek ve tekrar iki sıra cetvel ile çevrelenmiştir. Köşebendin olmadığı kapaklar, salbekli şemselidir. Cetvel köşeleri altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:74-75)

Dilimli, oval, salbekli, gömme şemse, altın yaldızlı dikdörtgen bir çerçeve içinde yer alır. Çerçevenin köşelerinde altın yaldızlı noktalar bulunur. Mülevven, şemse alttan ayırma tekniğindedir, zemini altın yaldızlı motifler kırmızı deridir. Şemse yüzeyi; yapraklar, ince kıvrım dallar, bahar çiçekleri hatai tarzında şakayık ve gül motifleri ile serbest bir düzende bezenmiştir. Salbek beş dilimli palmet formundadır ve şemseye altın yaldızlı bir nokta ile bağlanmıştır. Salbek merkezinde çelenk formunda uçları birleşip düğüm yapan bulut motifi yer alır. Şemse ve salbek etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:74-75)

Sertap dört kartuşa ayrılmıştır, kartuşun uçları dilimlenmiş, köşe ve merkezleri altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. Dilimli, yuvarlak, gömme miklep şemsesi mülevven ve alttan ayırma tekniğindedir. Şemse yüzeyi, yapraklar ve ince dallarla bezelidir. Şemse etrafı tahrirlenmiş tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:74-75)

İç kapaklarda süsleme bulunmamaktadır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Arka kapaktaki şemsenin etrafında deride aşınmalar olmuştur. Altın yıldızın kullanıldığı zencerek, cetvel ve şemse çevresindeki tığlarda yer yer dökülmelerin olduğu görülmektedir. Sertap ve sırt kenarları deriler ile onarılmıştır.

Fotoğraf 3.74: 32. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.75: 32. örneğin ön kapak görünümü.

Örnek Nu:	33	Env. Nu:	42 Yu 146	Foto. Nu:	76-77
Adı:	Gayet el-Beyan fi Tedlusi Beden el-İman				
Yazarı:	İbn Sultan Salih b.Nasrullah el-Halebi				
Tarihi:	H.1139 / M. 1726-1727		Ölçü:	180x110-120x60mm	
Konusu:	Tıp İlimleri		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile ciltlenmiş ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki ince altın yaldızlı cetvel arasında “S” şeklinde baskı aleti ile yapılan, altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebendin olmadığı kapaklarda, köşeler birer, kenarlar üçer, altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:77)

Kapakların merkezinde dikdörtgen, dilimli, gömme şemse yer alır. Altan ayırma tekniğinde olan şemse zemini altın yaldızlı, motifler kırmızı ve yeşil renge boyalıdır. Şükufe motifinin yer aldığı şemsede tek daldan çıkan bir adet açmış, iki adet gonca gül yer alır. Beş dilimli palmet formundaki salbeklerin merkezinde iri bir hatai tarzı gül motifi yer alır. Salbekler şemseye bir altın yaldızlı nokta ile bağlanmıştır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:76-77)

Sertap “X” işaretleri ile 3 panoya ayrılmış, pano merkezinde üç yatay, altı dikey altın yaldızlı noktanın oluşturduğu bir motif yer alır. Dilimli, Yuvarlak, gömme miklep şemsesi altan ayırma tekniğindedir. Şemsede siyah renkte kabartma motiflerin oluşturduğu yaprak ve çiçekler yer alır. (Foto:76-77)

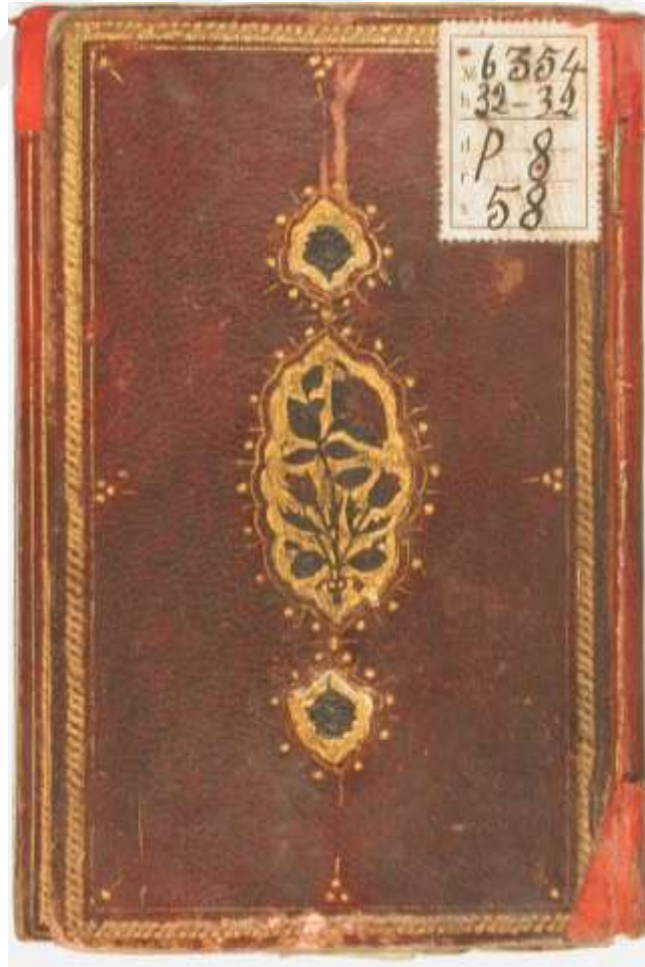
İç kapaklar süsleme bakımından sadedir.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin, sırt ve miklep bölümü deri parçaları ile onarılmıştır. Kapak kenarlarında aşınmalar olmuştur. Altın yaldızın kullanıldığı; zencerek, cetvel ve tıglarda dökülmelerin olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 3.76: 33. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.77: 33. örneğin ön kapak görünümü.

Örnek Nu:	34	Env. Nu:	42 Yu 5283	Foto. Nu:	78-79
Adı:	Kitâb en Nihayat Fi Ğarib el- Hadis				
Yazarı:	İbn el- Asir, Macd ed-din Abü's Sa'adat el- Mübârak b. Muhammad b. Abd el- Karim				
Tarihi:	H. 1142 / M.1729	Ölçü:	310 x 205- 220 x 120 mm		
Konusu:	Din , İslam Dini, Tefsir ve tefsir ilmi	Hattı:	Nesih		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Siyah Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	Köşebent,	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Siyah deri ile kaplı olan cildin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep, altın yaldızlı cetvellerin arasında yer alan ince altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Cetvellerin kenar ortaları üç adet altın yaldızlı nokta ile vurgulanmıştır. Kapaklar köşebentli ve salbeksiz şemselidir. (Foto:78)

Köşebentler ve şemse mülemma olarak adlandırılan, zemin ve motiflerin altın yaldızla yaldızlandığı tekniktir. Bitkisel bezemeye sahip olan gömme köşebentler; ince kıvrım dal, yapraklar ve çiçeklerle bezenmiştir. Köşebentlerin çevresi tahrirli, dilimleri tıgıldır. Dilimli, oval, gömme şemse; kıvrım dal, yapraklar, gül ve tomurcuk motifleri ile bezelidir. Şemsenin uç kısımlarında yer alan palmet tarzı motiflerden Yukarı ve aşağı doğru altın yaldızlı çizgiler uzanmıştır, bu çizgilerin uçları damla formunu almıştır. (Foto:78)

Sertapın tamamı kahverengi deri ile onarılmıştır. Altın yaldızla deri üzerine boyanarak işlene miklep köşebentlerinin yüzeyi süslemesizdir. Miklep şemsesi 1/2 oranında oval şekildedir. Şemsenin yüzeyi, baskı tekniği ile yapılan üç adet altın yaldızlı nokta ve altın yaldızlı kıvrım dallar ile bezenmiştir. (Foto:79)

B) İç Kapak Yüzü:

Yeşil, beyaz, turuncu, mavi ve sarı renklerinin kullanıldığı taraklı ebru tekniğindeki kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:79)

C) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sertap bölümünün tamamı deri ile kaplanarak onarılmıştır. Altın yıldızın kullanıldığı cetvel, zencerek ve tıglarda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.78: 34. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.79: 34. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	35	Env. Nu:	42 Yu 4853	Foto. Nu:	80-81
Adı:	Tanbih el- Ğâfilin				
Yazarı:	Samarkandi, Abü'l- Lays Nasr b. Muhammad b. İbrâhim				
Tarihi:	H. 1122 / M. 1734		Ölçü:	210 x 135- 155 x 85mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Hadis ve hadis ilmi		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Deri	Meşin	Ebrulu kağıt	Zencerek, Salbekli Şemse	Bordür,	Ebrulu

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiş olan ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklarda ve miklepte dıştan içeriye doğru üç bordür yer alır. Birinci bordürü, altın yaldızlı "S" şeklinde baskı aleti ile yapılmış kalın zencerek çevreler. İkinci bordür daha kalındır ve zemini kırmızı renge boyanmıştır. Bu bordürde, altın yaldızlı ince kıvrım dalların ve rumilerin oluşturduğu üçlü örgü motifi yer alır. Üçüncü ve daha ince tutulan bordür ise altın yaldızlı ince bir zencerek ile kapakları çevrelemiştir. Cetvel köşe ve kenarları altın yaldızlı noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:80)

Dikdörtgen, dilimli, gömme şemse salbeklidir. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinde olan şemse zemini altın yaldızlı, motifleri bordo renklidir. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyinin dört yönünde yer alan penç motifi, kompozisyonun merkezini oluşturur. Motifler ince dallarla birbirine bağlanmıştır. Şemse uçlarında boynuz şeklinde kıvrılmış ince dalların içinde şakayık motifleri ve tomurcuklar yer alır. Altın yaldızlı bir nokta ile şemseye bağlanan salbekler beş dilimli palmet formundadır. Salbeklerin merkezinde bir adet hatai çiçeği bulunur. (Foto:80)

Cetvellenmiş sertap, altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. Dilimli, dairesel gömme miklep şemsesi mülevven ve alttan ayırma tekniğinde, zemini altın yaldızlı, motifleri kırmızı renktedir. Şemse yüzeyi kıvrım dallar ve çiçeklerle kaplıdır. (Foto:80-81)

İç kapaklar; siyah zemin üzerine, mor, pembe, kahverengi menekşe motiflerinin yer aldığı hatip ebrusu tekniğinde hazırlanmış ebrulu kağıt ile kaplıdır. (Foto:81)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapaklarda kullanılan deride aşınmalar, cetvel ve zencereklerdeki altın yaldızlarda dökülmeler görülür.

Fotoğraf 3.80: 35. örneğin ön kapak ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.81: 35. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	36	Env. Nu:	42 Yu 393	Foto. Nu:	82-83
Adı:	İthaf bi Şerh-i Hutbetü' l-Keşşaf				
Yazarı:	Hamidi' l-İmadi Ali b.İbrahim b.Abd ar-Rahman el-Dimeşki				
Tarihi:	H.1148 / M.1735		Ölçü:	215x140-175x90mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Tefsir ve tefsir ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Zencerek, Köşebent, Salbekli Şemse		Ebrulu

Kompozisyon

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerini sahip olan yazma eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altın yaldızlı cetvellerin arasında yer alan kalın bir zencerek ile çerçevelenmiştir. (Foto:82)

İç ve dış bükey kavisi gömme köşebentler, alttan ayırma tekniğinde, zemini altın yaldızlı motifleri kahverengi deridir. Bitkisel bezemeli köşebent yüzeyinde ince kıvrım dal ve rumiler kullanılmıştır. Köşebent etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimli uçları tığlanmıştır. (Foto:82-83)

Dilimli, oval, salbekli gömme şemse, alttan ayırma tekniğindedir. $\frac{1}{4}$ simetrik kompozisyonda bezenen şemse merkezinde, ince dallardan çıkan ve dört yöne bakan palmet motiflerini rumiler çevreler. Çerçeve yapan bu rumilerden yatay ekseninde palmet, dikey ekseninde lotus motifleri çıkar aynı şekilde bu motifleri rumiler çevreler. Beş dilimli palmet formundaki salbekler altın yaldızlı noktalar ile şemseye bağlanmıştır. Salbeklerin merkezinde çelenk motifi yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. (Foto:82-83)

Sertap süsleme bakımından düz bırakılmıştır. Gömme miklep şemsesi dilimli ve daireseldir. Altan ayırma tekniğindeki şemsenin merkezinde gül motifi yer alır, bu motifin etrafı kıvrım dallar ve yapraklar ile çevrilidir. (Foto:82)

B) İç Kapak Yüzü:

Açık renkte zemin üzerine, pembe, yeşil, menekşe motiflerinin olduğu hatip ebrulu kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:83)

C) Günümüzdeki Durumu:

Eserin; arka kapak, sırt ve sertap bölümlerinde deride aşınmalar gözlemlenir. Bunların dışında eser sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.82: 36. örneğin arka kapak, sertap, miklep ve mahfaza genel görünümü.

Fotoğraf 3.83: 36. örneğin ön kapak ve miklep iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	37	Env. Nu:	42 Yu 9941	Foto. Nu:	84-85
Adı:	Al viselet al Ahmediye v'al zariat al sermediye fi şerh tarih at al Muhammediye				
Yazarı:	Recep b. Ahmet				
Tarihi:	H.1164 / M. 1750		Ölçü:	260x160-200x100 mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, İslam ahlâk ve adâbı		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Salbekli Şemse		—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Eser koyu kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep deri üzerine soğuk baskı yapılarak cetvelenmiştir. (Foto:84)

Dilimli, oval, gömme şemse, soğuk baskı ve mülevven tekniğindedir, şemsede kullanılan deri açık kahverengi tonlarındadır. Bitkisel bezemeye sahip şemse; gül, şakayık, karanfil, ince dal ve yapraklar ile bezenmiştir. Şemseye oranla daha küçük tutulan salbekler oval formdadır. Salbek merkezinde dört yapraklı çiçek motifi yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafının tığlanmış olduğu geride kalan izlerden anlaşılmaktadır. (Foto:84)

Dilimli, oval, gömme miklep şemsesi, mülevven tekniğindedir. Şemse turuncu renge boyanmıştır ve yüzeyi, gül kıvrım dal ve yaprak motifleri ile bezelidir. (Foto:84-85)

İç kapaklar düz bırakılmıştır. (Foto:85)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin derisinde çok fazla yıpranmalar olmuştur. Bu hasarlar sırt ve sertap bölümünde ağırlıktadır. Kapaklar ve miklep bezemelerinde bulunan altın yaldızların birçoğu dökülmüştür.

Fotoğraf 3.84: 37. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.85: 37. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	38	Env. Nu:	42 Yu 11744	Foto. Nu:	86
Adı:	Kitabü's -şifa bi Tarifi Hukuku Mustaafa				
Yazarı:	Iyaz b. Musa b. Iyaz				
Tarihi:	H. 1166 / M. 1752		Ölçü:	212x120-155x70 mm	
Konusu:	İslam dini tarihi ve Siyer		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Zencerek Salbekli Şemse		Yaldızlı

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile kaplanmış cildin ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar iki sıra altın yaldızlı cetvelin ardından "S" şeklinde aletle yapılmış, altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebendin olmadığı kapaklarda, cetvel köşelerine ve kenarlarına altın yaldızlı noktalar yerleştirilmiştir. (Foto:86)

Kapaklarda yer alan dilimli, oval, salbekli gömme şemse, alttan ayırma tekniğindedir. Şemse zemini altın yaldızlı, kabartma motifleri siyah deridir. ¼ simetrik kompozisyonda bezenmiş şemse yüzeyinde, dikey ve yatay ekseninde yerleştirilmiş bulut motifleri, şemsenin göbek kısmında içeriye doğru bombe yapar. Bulut motiflerinin merkezinde şakayıklar yer alır. Şakayık ve güller ince dallarla birbirine bağlanarak şemse zeminini doldurur. Beş dilimli palmet formundaki salbekler şemseye palmet şeklinde bir motif ile bağlanmıştır. Salbeklerin merkezinde hatai tarzı çiçekler yer alır. (Foto:86)

Sertap süsleme bakımından sade bırakılmıştır, iç kapaklarda süsleme yoktur.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin miklebi kopmuş, sırt kısmındaki deri tahrip olmuştur. Kapaklardaki altın yaldızlı cetvellerin bir kısmı dökülmüştür.

Fotoğraf 3.86: 38. örneğin ön kapak görünümü.

Örnek Nu:	39	Env. Nu:	42 Yu 36	Foto. Nu:	87-88-89
Adı:	Meşarik al-Envar min Sıhah al-Ahbar al-Mustazviye				
Yazarı:	Saganî, Razu ed-din Hasan b.Muhammed				
Tarihi:	H.1166 / M.1752		Ölçü:	175x105-120x55mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Tefsir ve tefsir ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	Salbekli	—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu bordo renğinde deri ile ciltlenmiş eserin ön ve arka kapakları aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Kapaklarda ve miklepte dıştan içeriye doğru iki bordür yer alır. İlk bordürün içi altın yaldızlı çizgilerle bezenmiştir. Sonraki bordürde zemin kırmızı renklidir, ikişerli altın yaldızlı cetvellerin arasında “S” şeklinde baskı aleti ile oluşturulan, yaldızlı zencerek motifi yer alır. Köşebentlerin olmadığı kapak ve miklepte, köşeler altın yaldızlı noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:87)

Kapakların merkezinde yer alan dikdörtgen dilimli şemse, deri üzerine boyanarak yapılmıştır. Şemse zemini kırmızı, üzerindeki palmet ve rumi motifleri altın yaldızlıdır. Şemse etrafı altın yaldızla tığlanmıştır. Salbekler iki ruminin birleşiminden oluşan yaprak formundadır. (Foto:87)

Sertap süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Dilimli oval miklep şemsesinin kırmızı zemininin üzerinde yer alan rumi motifleri altın yaldızlıdır. Diğer boşluklar altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. (Foto:88-89)

İç kapaklarda süsleme görülmemektedir. (Foto:89)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmının tamamı deri ile onarılmıştır. Sertap bölümündeki deride yıpranmalar mevcuttur. Kapak kenarlarında kullanılan altın yaldızların bir bölümünde dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.87: 39. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.88: 39. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.89: 39. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	40	Env. Nu:	42 Yu 589	Foto. Nu:	90-91-92
Adı:	Şerh es-Siyar el-Kebir				
Yazarı:	Şes el-Aimmat Muhammed b.Ahmed b.Ebi Sahl es-Sarahsi				
Tarihi:	H.1167 / M. 1753		Ölçü:	220x155-180x100mm	
Konusu:	Din , İslam dini tarihi ve Siyer		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak
Siyah Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse	Ebrulu		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip eser siyah renkte deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep çift sıra altın yaldızlı ince cetvel ve “S” şeklinde aletle yapılan altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebentlerin olmadığı kapaklarda, cetvel köşelerine dört, kenarlarına birer altın yaldızlı nokta yerleştirilmiştir. (Foto:90)

Dilimli, oval, gömme miklep şemsesi, mülevven ve alttan ayırma tekniğindedir. Zemin altın yaldızlı, kabartma motifleri kırmızıdır. Bitkisel bezemeli şemse yüzeyi ince kıvrım dallar, yapraklar, hatai tarzında gül ve şakayık motifleri ile bezelidir. Altın yaldızlı noktalar ile şemseye bağlanan salbekler, yedi dilimli palmet formundadır. Salbeklerin merkezinde hatai tarzında birer çiçek motifi yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimler tığ ve noktalar ile vurgulanmış. (Foto:90)

Sertap altın yaldızla cetvelenmiştir, süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi, alttan ayırma ve mülevven tekniğindedir. Şemse yüzeyi gül, kıvrım dal ve yapraklar ile bezenmiştir. (Foto:91-92)

İç kapaklar; beyaz zemin üzerine, yeşil, kırmızı, siyah renklerinin kullanıldığı kumlu ebru tekniğinde hazırlanmış kağıt ile kaplıdır. (Foto:92)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eser, kapak kenarlarında oluşan ufak yıpranmaların dışında günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmıştır

Fotoğraf 3.90: 40. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Fotoğraf 3.91: 40. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünüm.

Örnek Nu:	41	Env. Nu:	42 Yu 590	Foto. Nu:	93-94-95
Adı:	Matala el-Masarrat bi Cilâ'i Delail el-hayrat				
Yazarı:	Muhammed Mahdi b.Ahmed b.Ali b.Yusuf el-Fasi				
Tarihi:	Konstantiniye H.1167 / M. 1753	Ölçü:	210x120-160x75mm		
Konusu:	Tasavvuf ve tarikatlar, Evrâd ve zikir	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse, Köşebent	Salbekli	—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser, kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep altın yaldızlı cetveller ve “S” şeklindeki aletle baskı tekniğinde yapılan altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Kapaklar köşebentli, salbekli şemseli ve mikleplidir. (Foto:93)

İç ve dış bükey gömme köşebentler kapağa oranla küçük tutulmuştur. Mülevven ve alttan ayırma tekniğinde olan köşebentlerin zemini altın yaldızlı, kabartma olan motifleri siyah renktedir. Köşebent yüzeyi, kıvrım dalların üzerine yerleştirilmiş olan tomurcuklar ve bulut motifleri ile bezenmiştir. Salbekli, oval gömme şemsenin kenarları düzdür, etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve tıglanmış. Alttan ayırma ve mülevven tekniğinde olan şemse zemini altın yaldızlı motifleri siyah renktedir. Bezeme olarak köşebentlerle uyumlu olan şemse kıvrım dal, bulut motifi ve tomurcuk çiçeklerle süslenmiştir. Salbekler, altın yaldızlı noktalardan oluşan altı yapraklı çiçek şeklindedir. (Foto:93-94)

Sertap altı kartuşa ayrılmıştır, kartuşların merkezi altın yaldızlı nokta ve tıglarla bezenmiştir. Alttan ayırma ve mülevven tekniğinde olan, dairesel, gömme miklep şemsesinin zemini altın yaldızlı, motifleri siyah renktedir. Bitkisel bezemeye sahip olan şemsenin etrafı tahrirlenmiş ve tıglarla vurgulanmıştır. (Foto:94-95)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:95)

B) Günümüzdeki Durumu:

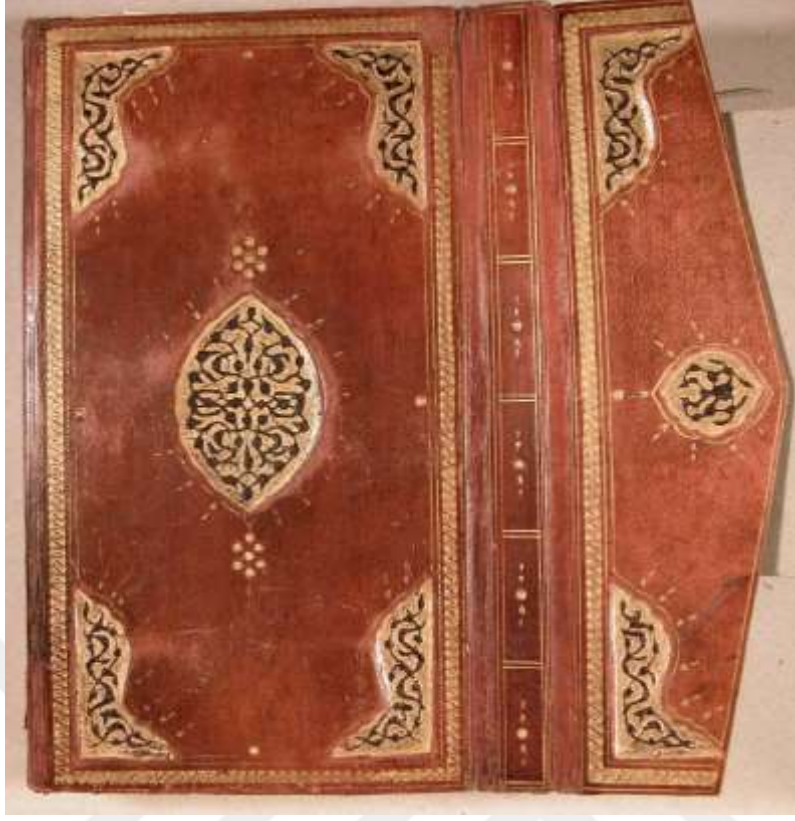
Kapaklarda kullanılan altın yıldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur. Sırt bölümündeki deride yıpranmalar mevcuttur. Bunların dışında eser iyi durumdadır.

Fotoğraf 3.92: 41. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Fotoğraf 3.93: 41. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü

Fotoğraf 3.94: 41. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	42	Env. Nu:	42 Yu 367	Foto. Nu:	96-97
Adı:	Şerh Ala Şerh-i Nuhbetü' l-Fiker				
Yazarı:	Aliyü' l-Kâri İbn el-Sultan Muhammedi' l-Hireviy				
Tarihi:	H.1167 / M.1753		Ölçü:	210x155-160x90mm	
Konusu:	İslam		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Zencerek, Şemse	Salbekli	—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep soğuk cetvel ve “S” şeklinde iri baskı aletiyle yapılan altın yaldızlı zencerek ile çevrenmiştir. Çerçeve kenarları baskı tekniğinde yapılmış üç nokta, köşeleri ise birer nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:96)

Dilimli, oval, salbekli, gömme şemse motifler ve zeminin altın yaldızlandığı mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyi; bulut motifleri kıvrım dal ve bahar çiçekleri ile bezelidir. Şemse etrafı baskı tekniğinde yapılmış yivli noktalar ile çevrenmiştir. Şemseden uzak, beş dilimli palmet formundaki salbeklerin motif ve zeminleri altın yaldızlıdır. Salbeklerin merkezinde hatai çiçeği yer alır. (Foto:96)

Sertap, baskı tekniğinde yapılmış noktaların oluşturduğu baklava dilimi şeklindeki motiflerle kaplıdır. Dairesel formda olan gömme miklep şemsesinin zemini ve kabartma şeklinde olan motifleri altın yaldızlıdır. Miklep şemsesi kapaktaki şemseler ile uyumlu bir şekilde aynı süsleme özelliklerini göstermektedir. (Foto:97)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:97)

B) Günümüzdeki Durumu:

Cetvel, zencerek ve şemse etrafında bulunan altın yaldızların tamamı dökülmüştür. Kapak yüzeyinde ve köşelerinde aşınmalar olmuştur.

Fotoğraf 3.95: 42. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.96: 42. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	43	Env. Nu:	42 Yu 441	Foto. Nu:	98-99
Adı:	Şemail-i Şerif				
Yazarı:	Ebu İsa Muhammed b.Suret el-Tirmizi				
Tarihi:	Mısır H.1168 / M.1754	Ölçü:	215x160-170x95mm		
Konusu:	İslam ahlâk ve adâbı, Dua ve salâvât.	Hattı:	Nesih		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva	Köşebent, Salbekli Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Açık kahverengi deri ile ciltlenmiş kapakların ön ve arka yüzleri aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki sıra soğuk cetvelle çevrelenmiştir. Köşebentli kapaklar, salbekli şemseli ve mikleplidir. (Foto:98)

İç ve dış bükey kavisli, gömme köşebentler mülemma tekniğinde olup kabartma şeklindeki motifler ve zemin bakır renginde yıldızlanmıştır. Köşebent yüzeyi, kıvrım dal, rumi ve çiçeklerle bezelidir. Dilimli, oval, salbekli gömme şemse; kabartma motiflerinin ve zeminin yıldızlandığı mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyi, rumiler, ince dallar, yapraklar ve çiçek motiflerinin oluşturduğu bitkisel bir kompozisyona sahiptir. Şemseden uzak olarak yerleştirilmiş salbekler beş dilimli palmet şekildedir. Salbeklerin merkezinde yer alan dört yapraklı çiçek motifinin etrafı yapraklar ile çevrelenmiştir. (Foto:98)

Sertap süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Damla formunda olan miklep şemsesi mülemma tekniğindedir, şemse yüzeyinde tek daldan çıkan üç adet altı yapraklı çiçek motifi yer alır. (Foto:98-99)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:99)

B) Günümüzdeki Durumu: Kapaklarda deride oluşan renk değişimlerinin dışında eser iyi durumdadır.

Fotoğraf 3.98: 43. örneğin, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.99: 43. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	44	Env. Nu:	42 Yu 6632	Foto. Nu:	100-101-102
Adı:	Câmi el-Usûl				
Yazarı:	İbn el-Esir el-Cezeri Ebu es-Sedat Mübarek b.Muhammed				
Tarihi:	H.1170 / M. 1756		Ölçü:	323x190-249x127mm	
Konusu:	Din, İslam Dini, Hadis ve hadis ilmi		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Bordo Meşin Deri	Kırmızı Deri	Zencerek, Bordür, Köşebent, Salbekli Şemse		Yaldızlı	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkli deri ile ciltlenmiş eserin ön ve arka kapak yüzleri aynı bezeme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep üç sıra bordür ile çevrelenmiştir. Birinci bordürde; altın yaldızlı, kalın “S” şeklinde aletle basılarak yapılan zencerek yer alır. İkinci bordür daha kalındır ve zemini yeşile boyanmıştır. Bu bordür, ince dallardan çıkan rumilerin oluşturduğu üçlü örgü motifiyle bezenmiştir. Altın yaldızla yapılmış olan bu motiflerin üzeri yekşah adı verilen aletle yivlenmiştir. Üçüncü bordürde, “S” şeklinde aletle basılarak yapılan altın yaldızlı zencerek ile kapakları çevrelemektedir. (Foto:100)

İç ve dış bükey kavisli, uçları dilimlenmiş köşebentler deri üzerine altın yaldızla boyanarak yapılmıştır. Zemini kırmızı renktedir, köşebent yüzeyinde yer alan ince kıvrım yapan dallar ve rumiler altın yaldızla boyanmış ve üzeri yekşah ile yivlenmiştir. Köşebentin zeminindeki boşluklar altın yaldızlı noktalar ile doldurulmuştur. Çevresi tahrirlenmiş olan köşebentlerin uçlarındaki dilimler, altın yaldızlı tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:100)

Dikdörtgen, dilimli, şemse köşebentlerle uyumlu bir şekilde bezenmiştir. Şemse uçları sivriltilmiş, göbek kısmı ise dışa doğru bombe yapmıştır. Şemse zemini kırmızı renktedir, altın yaldızlı olan motifler yekşah ile yivlenmiştir. Şemse yüzeyi palmet, rumi ve kıvrım yapan ince dalların oluşturduğu ¼ simetrik kompozisyona sahiptir. Salbekler beş dilimli palmet formundadır ve altın yaldızlı bir nokta ile şemseye bağlanmıştır.

Salbeklerin merkezinde palmet, kenarlarında ise rumi motifleri yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimler tığ ve noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:100)

Sertap altı kartuşa ayrılmıştır, kartuş uçları dilimlidir, arada bulunan boşluklar altın yaldızlı noktalarla doldurulmuştur. Kartuşların merkezinde altın yaldızlı noktalar ile yapılmış sekiz yapraklı çiçekler yer alır, bu çiçek motiflerinin aşağı ve Yukarı uçları tığlanmıştır. Dilimli oval miklep şemsesi, kapaklardaki şemselerle aynı süsleme özelliklerine sahiptir, altın yaldızlı palmet ve rumi motifleri ile bezenmiştir. (Foto:102)

İç kapaklarda; kırmızı deri üzerine fırça ile boyanarak yapılmış, içleri boş bırakılan altın yaldızlı köşebent ve dikdörtgen dilimli şemse yer alır. (Foto:101-102)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt ve sertap bölümünde oluşan aşınmalar, kırmızı deri ile onarılmıştır. Kapak üzerindeki bordürlerde kullanılan boya ve yaldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.100: 44. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.101: 44. örneğin iç kapak görünümü.

Fotoğraf 3.102: 44. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	45	Env. Nu:	42 Yu 598	Foto. Nu:	103-104
Adı:	Feyz el-Arham ve Feth el-Akram Ala Hızb el-A'zam				
Yazarı:	İbrahim Sakızı				
Tarihi:	H.1173 / M.1759		Ölçü:	215x140-130x75mm	
Konusu:	İslam Dini, Tasavvuf ve tarikatlar		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri		Mukavva	Zencerek, Şemse	Salbekli	Ebrulu

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiş ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki sıra altın yaldızlı cetvel arasında yer alan “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış altın yaldızlı zencerek ile çevrelenmiştir. Köşebentlerin kullanılmadığı kapaklarda, köşeler altın yaldızlı noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:103)

Dilimli, oval, salbekli gömme şemsenin; zemini ve kabartma olan motifleri altın yaldızlandığı mülemma tekniğindedir. Bitkisel bezemeye sahip olan şemsede; ince dallar, hatai tarzı çiçekler, yapraklar ve karanfil motifleri kullanılmıştır. Ortabağ ile şemseye bağlı salbekler beş dilimli palmet formundadır ve merkezinde hatai tarzı çiçekler yer alır. Salbeklerin ve şemsenin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, yaprak formundaki tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:103)

Sertap süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi kapaklardaki şemse ile uyumlu olarak düzenlemiştir. Şemse zemini ve kabartma olan motifleri altın yaldızlıdır. İnce kıvrım yapan dallar, gonca gül ve yapraklar ile bezenmiştir. Şemsenin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. (Foto:104)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt kısmındaki deride yıpranmalar olmuştur. Kapaklarda kullanılan altın yaldızlarda da yer yer dökülmeler mevcuttur.

Fotoğraf 3.103: 45. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Fotoğraf 3.104: 45. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	46	Env. Nu:	42 Yu 592	Fot0. Nu:	105-106-107
Adı:	Müfid el-İğrab				
Yazarı:	İsa b.Ali b.Hasan el-Boluvi el-Geredi				
Tarihi:	H.1174 /M. 1760		Ölçü:	210x145-155x75mm	
Konusu:	Dil, Arapça		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Bordo Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Köşebent, Salbekli Şemse		—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkli deri ile ciltlenmiş eserin ön ve arka kapaklar aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapakları ve miklebi, altın yaldızlı cetveller arasında yer alan “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış, altın yaldızlı zencerek çevrelemiştir. (Foto:105)

Motifleri ve zemini altın yaldızlı olan iç ve dış bükey kavisli, gömme köşebentlerin yüzeyi; bulut motifleri, ince dal ve tomurcuklarla bezenmiştir. Uçları dilimli olan köşebentlerin etrafı tahrirlenmiş, dilimler tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:105)

Dilimli, oval, salbekli gömme şemse; zemin ve kabartma motiflerinin altın yaldızlandığı mülemma tekniğindedir. Bitkisel bezemeye sahip şemse; ince kıvrım dal, tomurcuk çiçekler ve bulut motifleri ile bezenmiştir. Beş dilimli palmet formundaki salbeklerin merkezinde penç motifi yer alır. Şemse ve salbeklerin etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, kıvrımlar ve boğumlar altın yaldızlı yaprak formunda tığ ve noktalarla vurgulanmıştır. (Foto:105)

Sertap, süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Dilimli, dairesel miklep şemsesi, kapaklardaki şemseler ile uyumludur. Kıvrım dal, küçük yapraklar ve tomurcuk çiçeklerle bezelidir. Şemse etrafı tahrirlenmiş, tığ ve noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:106-107)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:107)

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapak kenarlarında ve sırt kısmında oluşan yıpranmaların dışında eser sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.105: 46. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Fotoğraf 3.107: 46. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

Fotoğraf 3.106: 46. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Örnek Nu:	47	Env. Nu:	42 Yu 599	Foto. Nu:	108-109
Adı:	Zariat İla Makarim eş-Şeriat				
Yazarı:	Ragıb el-İsfahani Ebu el-Kasım Hüseyin b.Muhammed b.Mufazzal				
Tarihi:	H.1175 / M.1761		Ölçü:	210x130-145x70mm	
Konusu:	İslam Dini, İslam ahlâk ve adâbı, Dua ve salâvât, Zikir		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak	
Meşin Kırmızı Deri	Mukavva	Zencerek, Salbekli Şemse		—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları süsleme bakımından aynı olan eser, kırmızı deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar ve miklep, siyah zemin üzerinde yer alan ve içleri altın yaldızlı zencereklerle bezenmiş üç bordür ile çevrenir. Köşebendin olmadığı kapakların köşeleri dört, kenar merkezleri ise üç altın yaldızlı nokta ve tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:109)

Deri üzerine boyama tekniğinde yapılan dilimli, dikdörtgen, salbekli şemsenin uçları sivri, göbek kısmı dışa doğru bombelidir. Bitkisel bezemeye sahip olan şemse ¼ simetrik kompozisyonda bezenmiştir. Şemse yüzeyi; ince kıvrım yapan dallar, palmet ve rumi motifleri kullanılmıştır. Altın yaldızla yapılmış olan bu motiflerin üzeri yekşah ile yivlenmiştir. Bordo renkli zemine sahip olan şemsenin etrafı tahrirlenmiş, altın yaldızlı nokta ve tığlarla çevresi vurgulanmıştır. Salbekler altın yaldızlı noktaların oluşturduğu altı yapraklı çiçek motifi şeklindedir ve çevresi tığlanmıştır. (Foto:108-109)

Siyah deri olan sırt ve sertap bölümü süsleme bakımından sade bırakılmıştır. Sertap merkezinde dikey eksende kalın altın yaldızlı cetvel yer alır. Dilimli oval miklep şemsesi yekşah tekniğinde bezenmiştir. Zemini bordo renk olan şemsede; altın yaldızla yapılmış ince dal, palmet ve rumi motifleri yer alır. (Foto:108)

B) Günümüzdeki Durumu:

Zencereklerde kullanılan altın yaldızların bir kısmında görülen dökülmelerin dışında eser iyi durumdadır

Fotoğraf 3.108: 47. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.109: 47. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Örnek Nu:	48	Env. Nu:	42 Yu 502	Foto. Nu:	110
Adı:	Şerh-i Akaidi Adudiye				
Yazarı:	Celâl ed-din Devvani Muhammed b.Esad el-Sadiki				
Tarihi:	H.1179 / M.1765		Ölçü:	205x135-150x65mm	
Konusu:	İslam Dini, Akâid ve Kelâm, Peygamberlere iman		Hattı:	Nesih	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Siyah Meşin Deri		Mukavva	Zencerek, Şemse		—

Kompozisyon

A) Dış Kapak Yüzü:

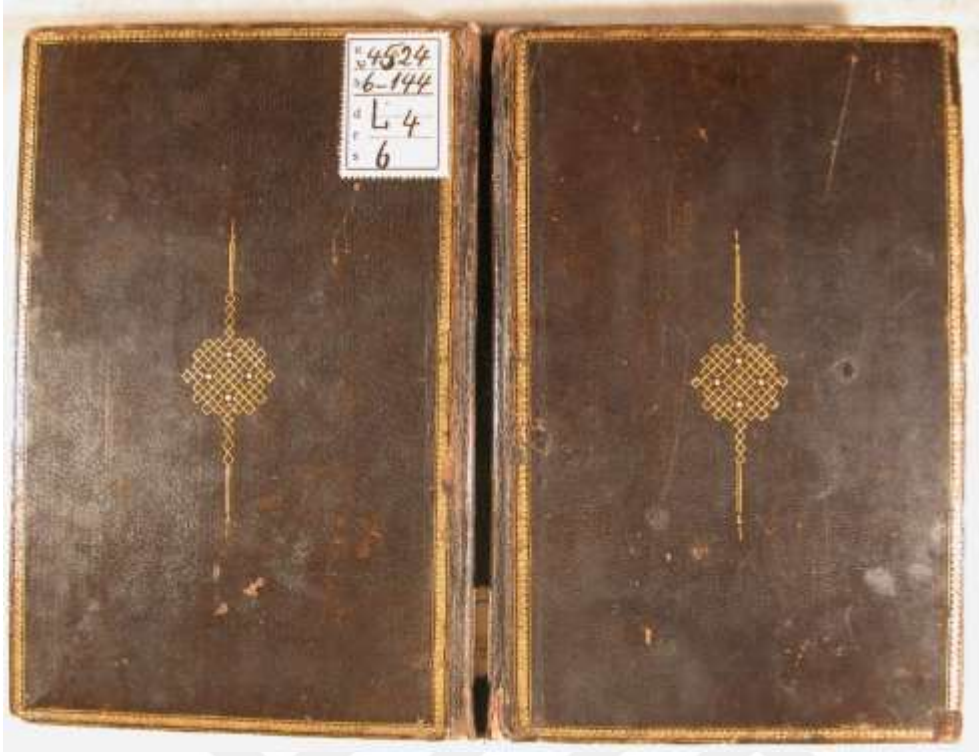
Ön ve arka kapakları süsleme bakımından aynı özelliklere sahip olan eser siyah renkte deri ile ciltlenmiştir. Kapaklar altın yaldızla cetvelenmiş ve altın yaldızlı “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerek ile çevrenmiştir. (Foto:110)

Kapakların merkezinde; deri üzerine altın yaldızla boyanarak işlenen zilbahar şemse yer alır. Kafes şeklindeki kare şemsenin köşeleri, kapak kenarlarına paralel olarak yerleştirilmiştir. Şemse merkezi dört yönden altın yaldızlı noktalar ile vurgulanmıştır. Salbekler zincir şeklindedir ve uçları çift cetvelle kapak kenarlarına doğru uzatılmıştır. (Foto:100)

İç kapaklar süsleme bakımından sadedir.

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sertap ve miklebi kopmuştur. Kapaklarda kullanılan altın yaldızlarda yer yer dökülmelerin olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 3.110: 48. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Örnek Nu:	49	Env. Nu:	42 Yu 667	Foto. Nu:	111-112
Adı:	Usul-i Hadis				
Yazarı:	Muhammed b.Sad ed-din				
Tarihi:	H.1180 / M. 1766		Ölçü:	195x120 -135x60mm	
Konusu:	İslam		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak		İç Kapak	Dış Kapak		İç Kapak
Kahverengi Meşin Deri	Mukavva		Zencerek, Şemse	Salbekli	—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kahverengi deri ile ciltlenmiş eserin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep altın yaldızlı cetveller arasında yer alan altın yaldızlı sarmal zencerek ile çerçevelenmiştir. (Foto:111)

Köşebentsiz kapaklar salbekli şemselidir. Dikdörtgen, dilim gömme şemsenin göbek kısmı dışarı doğru bombe yapmıştır. Kabartma olan motifler ve zemin altın yaldızlı mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyi ince kıvrım dal, tomurcuk, dikey ve yatay ekseninde düğümlenerek birleşen bulut motifleri ile bezenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. Tığların oluşturduğu salbekler şemse uçlarında yer alır. (Foto:111)

Süsleme bakımından sade olan sertap, altın yaldızla cetvellenmiştir. Gömme miklep şemsesi dilimli ve daireseldir. Zemin ve kabartma motifleri altın yaldızlı olan şemse; iç içe geçen kıvrım dal, rumi ve tomurcuklarla bezenmiştir. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve tığlanmıştır. (Foto:111-112)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:112)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sertap bölümünün üst kısmında, derinin bir kısmı kopmuştur. Sırt bölümünde deride yıpranmalar mevcuttur. Kapak yüzeyinde kullanılan altın yaldızlarda da dökülmelerin olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 3.111: 49. örneğin arka kapak, sirtap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.112: 49. örneğin sirtap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	50	Env. Nu:	42 Yu 4659	Foto. Nu:	113-114-115
Adı:	Cühd el- Makal				
Yazarı:	Saçaklızâde, Muhammed el- Mar'aşı				
Tarihi:	Bursa, H. 1182 / M. 1768	Ölçü:	219 x 150 - 160 x 100 mm		
Konusu:	İslam Dini, Kur'an ve Kur'an İlimleri	Hattı:	—		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	Salbekli	—	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahip olan eser, koyu bordo renkli deri ile ciltlenmiştir. Kapakları ve miklebi altın yaldızlı iki cetvel arasında bulunan sarmal zencerek çevreler. Köşebentlerin olmadığı kapak ve miklebin köşe noktaları tığlarla, cetvellerin merkezi altın yaldızlı nokta ve tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:114)

Dilimli, oval, salbekli gömme şemse; kabartma motiflerin ve zeminin altın yaldızlı olduğu mülemma tekniğindedir. Motiflerdeki yaldızların bir kısmı dökülmüştür. Bitkisel motiflerin kullanıldığı şemse; ince dalların üzerinde yer alan şakayık, gül, hatai tarzı çiçekler, bahar çiçekleri ve yapraklar ile bezelidir. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimler tığlanmıştır. Salbekler şemseye dört altın yaldızlı noktanın oluşturduğu geometrik şekil ile bağlanmıştır. Salbeklerin yüzeyinde hatai tarzı çiçekler yer alır. (Foto:113-114)

Sertap süsleme bakımından sade olup altın yaldızla cetvelenmiştir. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyinde ince dallarla birbirine bağlanan yapraklar, şakayık ve bahar çiçekleri yer alır. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş ve dilimler tığlarla vurgulanmıştır. (Foto:113-115)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır. (Foto:115)

B) Günümüzdeki Durumu:

Altın yaldızlarda olan küçük dökülmelerin dışında eser günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmıştır.

Fotoğraf 3.113: 50. örneğin arka kapak, sertap ve mahfaza görünümü.

Fotoğraf 3.114: 50. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.115: 50. örneğin sertap, miklep ve iç kapak görünümü.

Örnek Nu:	51	Env. Nu:	42 Yu 376	Foto. Nu:	116
Adı:	Tahmis-i Kaside-i Bürde				
Yazarı:	Nahifi Süleyman b.Abd ar-Rahman				
Tarihi:	H.1185 / M.1771		Ölçü:	190x120-150x80mm	
Konusu:	İslam dini tarihi ve Siyer		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Bordo Meşin Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	—		

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bordo renkte deri ile ciltlenmiş eserin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Sertap ve miklebi olmayan eserin kapakları altın yaldızlı cetvellerin arasında yer alan “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerek ile çevrelenmiştir. Kapak köşelerinde dört altın yaldızlı nokta, kenar merkezlerinde ise üçer nokta tığlanarak kullanılmıştır. (Foto:116)

Dilimi, oval, salbekli şemse, deri üzerine altın yaldızla boyanarak yapılmıştır. Şemse yüzeyinde altın yaldızla boyanarak yapılmış ve üzeri yekşah ile yivlenmiş; ince kıvrım dallar, palmet ve rumi motifleri yer alır. Zeminde kalan boşluklar yaldızlı noktalar ile doldurulmuştur. Şemse etrafı tahrirlenmiş, tığ ve noktalar ile vurgulanmıştır. Salbekler, altın yaldızlı nokta ve tığlardan yapılmıştır. (Foto:116)

İç kapaklar süsleme bakımından sade bırakılmıştır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapak yüzeyinde kullanılan altın yaldızlarda yer yer dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.116: 51. örneğin ön ve arka kapak görünümü.

Örnek Nu:	52	Env. Nu:	42 Yu 5171	Foto. Nu:	117
Adı:	Hâşiyat ‘Âlâ Avâ’il Tafsir Bayzâvi				
Yazarı:	Altunu Çokzâde, ‘Abd - Allah b. Muhammad				
Tarihi:	H. 1202 / M. 1787-1788		Ölçü:	325 x 205- 255 x 140 mm	
Konusu:	İslam Dini, Kur’an ve Kur’an İlimleri		Hattı:	Talik	
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak		Dış Kapak	İç Kapak	
Bordo Meşin Deri	Mukavva		Zencerek, Şemse	Salbekli	—

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu bordo renkli deri ile ciltlenmiş eserin, ön ve arka kapakları aynı süsleme özelliklerine sahiptir. Kapaklar ve miklep iki yanında ikişer altın yaldızlı cetvelin olduğu, “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerek ile çevrelenmiştir. Çerçeve köşe ve kenar merkezlerinde altın yaldızla yapılmış tığ ve noktalar yer alır. (Foto:117)

Dikdörtgen, dilimli, salbekli, gömme şemsenin göbek kısmı dışa doğru bombe yapmıştır. Şemse, motif ve zeminde altın yaldızın kullanıldığı mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyi ince kıvrım yapan dallar, yapraklar ve bahar çiçekleri ile bezenmiştir, etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, dilimler tığ ve noktalar ile vurgulanmıştır. Salbekler, altın yaldızlı noktalar ile yapılan altı yapraktan oluşan çiçek formundadır, uçları tığlanmıştır. (Foto:117)

Süsleme açısından sade bırakılan sertap, altın yaldızla cetvelenmiştir. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi mülemma tekniğindedir. Şemse yüzeyi kıvrım yapan ince dal, hatai tarzı çiçekler ve yapraklarla bezelidir. Şemse etrafı altın yaldızla tahrirlenmiş, tığ ve noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:117)

İç kapaklarda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

B) Günümüzdeki Durumu:

Kapak kenarlarında deride aşınmalar ve zencereklerde kullanılan altın yaldızlarda dökülmeler olmuştur.

Fotoğraf 3.117: 52. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Örnek Nu:	53	Env. Nu:	42 Yu 5432	Foto. Nu:	118-119-120
Adı:	Hâşiyat Mir'ât				
Yazarı:	İzmiri, Muhammad b. Valiy b. Rasül				
Tarihi:	H. 1210 / M.1795	Ölçü:	290 x 170- 210 x 950 mm		
Konusu:	Din, İslam Dini, Akâid ve Kelâm	Hattı:	Talik		
Malzeme			Süsleme		
Dış Kapak	İç Kapak	Dış Kapak	İç Kapak		
Meşin Kırmızı Deri	Mukavva	Zencerek, Şemse	Salbekli	Ebrulu	

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Koyu kırmızı deri ile ciltlenmiş eserin ön ve arka kapakları süsleme bakımından aynıdır. Kapaklar ve miklep “S” şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerek ile çevrelenmiştir, zencireğin iki yanında altın yıldızlı çift cetvel yer alır. Cetvel kenarlarının merkezi altın yıldızlı üç nokta ile vurgulanmıştır. (Foto:118)

Dilimli, oval, salbekli, gömme şemse; zeminin ve motiflerin altın yıldızlandığı mülemma tekniğindedir. Şemse ortasında, dikey ekseninde ters simetrik olarak yerleştirilen bulut motifi yer alır. Şemse yüzeyi kıvrım yapan ince dallar, yapraklar, bulut motifi ve hatai tarzında çiçeklerle bezenmiştir. Beş dilimli palmet formundaki salbekler şemseye, altın yıldızlı noktalar ile oluşan altı yapraklı çiçek ile bağlanmıştır. Salbek yüzeyinde hatai tarzı çiçekler yer alır. Şemse ve salbek etrafı altın yıldızla tahrirlenmiş, tiğ ve noktalar ile vurgulanmıştır. (Foto:118-119)

Sertap dilimli panolara ayrılmıştır. Panoların merkezinde altın yıldızlı dört noktanın oluşturduğu geometrik şekiller yer alır. Dilimli, dairesel, gömme miklep şemsesi mülemma tekniğindedir. Süsleme bakımından kapaklardaki şemselere uyumlu olan miklep şemsesi; bulut, ince dal ve hatailerle bezenmiştir. (Foto:119-120)

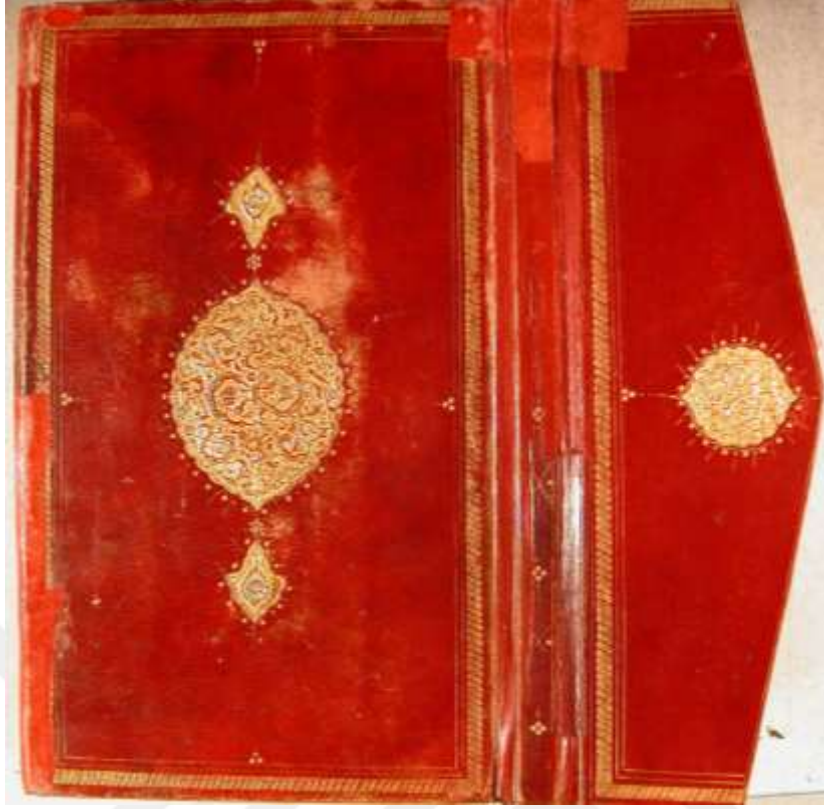
İç kapaklar; kırmızı, mavi ve beyaz renklerin kullanıldığı kumlu ebru tekniğinde hazırlanan ebrulu kağıt ile kaplanmıştır. (Foto:120)

B) Günümüzdeki Durumu:

Eserin sırt ve sertap bölümü kırmızı renkli deri ile onarılmıştır, şemsedeki motiflerde ve zencereklere kullanılan altın yaldızların bir kısmı dökülmüştür.

Fotoğraf 3.118: 53. örneğin ön kapak görünümü.

Fotoğraf 3.119: 53. örneğin arka kapak, sertap ve miklep görünümü.

Fotoğraf 3.120: 53. örneğin miklep ve iç kapak görünümü.

4. BÖLÜM

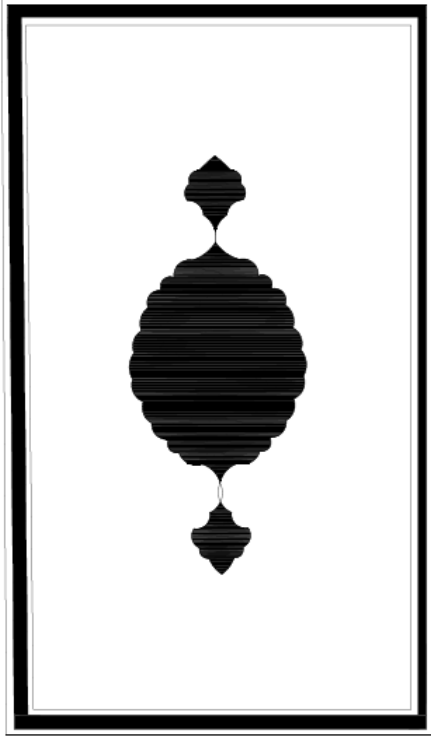
DEĞERLENDİRME ve KARŞILATIRMA

4.1. KAPAK DÜZENİ

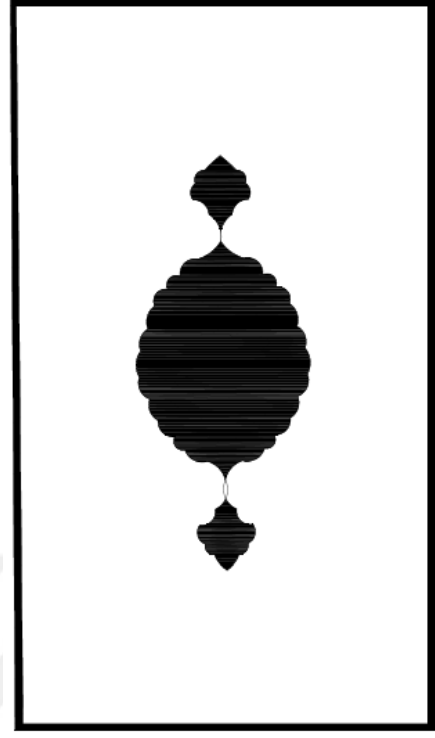
4.1.1. Kapaklar

İncelemiş olduğumuz eserlerin ön ve arka dış kapakları aynı şekilde düzenlenmiştir. İç kapakları bezemeli olan örnekler ise dış kapaktan farklı bir süsleme özelliği gösterir. Dış kapak düzenlemesinde genel olarak kullanılan öğeler şu şekildedir: kapaklar; cetvel, zencerek nadir olarak da bordürlerle çevrelenmiştir, kapak merkezinde salbekli veya salbeksiz şemseler yer alır, köşebentlerin kullanıldığı örneklerin yanı sıra köşeleri vurgulayacak farklı detaylarda kullanılmıştır.

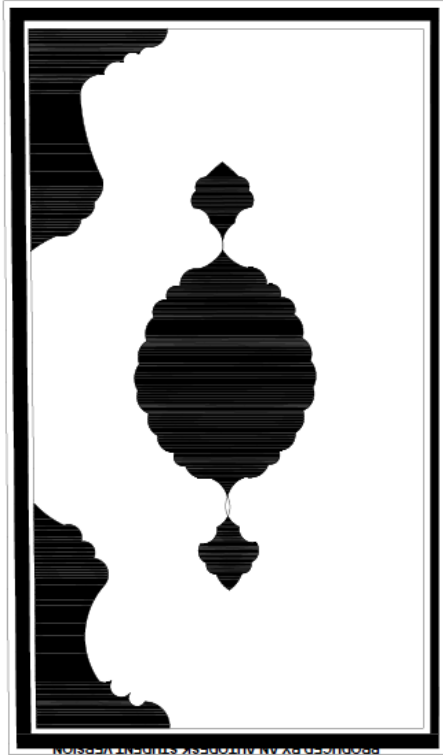
İncelemiş olduğumuz 53 eserin kapak düzenlemelerine göre bir sınıflandırma yaptığımızda altı farklı tipte kapak kompozisyonu görmekteyiz. Birinci tipte (Çizim: 1); iki ya da tek sıra cetvel ve zencerek ile çevrelenmiş kapakların merkezinde salbekli/salbeksiz şemseler yerleştirilmiştir. En fazla örneği bu tipte görmekteyiz. 17. yüzyıl ciltlerinde 17 örnekte (Örnek No: 2, 3, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26) 18. yüzyıl ciltlerinden 17 örnekte (Örnek No: 27, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 38, 40, 42, 43, 48, 49, 50, 51, 53) karşımıza çıkmaktadır. İkinci tipte (Çizim: 2); kapak kenarları sadece cetvelenmiş olup merkezde salbekli/salbeksiz şemsesi olanlar. Bu tipte 17. yüzyıla ait dört örneğimiz vardır (Örnek No: 7, 11, 15, 18). Üçüncü tipte (Çizim: 3); kapaklar cetvel ve zencerek ile çevrelenmiştir, köşebentli ve salbekli şemselidir. Bu tipte 17. yüzyıla ait bir (Örnek No:6), 18. yüzyıla ait olan altı örneğimiz mevcuttur (Örnek No: 23, 34, 36, 41, 43, 46). Dördüncü tipte (Çizim: 4); iki veya üç sıra zencerek ve cetvel ile çevrelenmiş kapaklar salbekli şemselidir. Bu tipte 18. yüzyıla tarihlenen iki örnek vardır (Örnek No: 28, 47). Beşinci tipte (Çizim: 5); kapak kenarları zencerek ve bordürle çevrelenmiştir, kapak merkezinde salbekli şemse yer alır. Bu tipte 18. yüzyıla ait iki örnek vardır (Örnek No: 35, 39). Altıncı tipte (Çizim: 6); Kapaklar zencerek ve bordürle çevrelenmiş, köşebentli ve salbekli şemselidir. Bu tipte 17. yüzyıla ait üç örnek (Örnek No: 1, 4, 5,) 18. yüzyıla tarihlenen bir örnek (Örnek No: 44) mevcuttur.

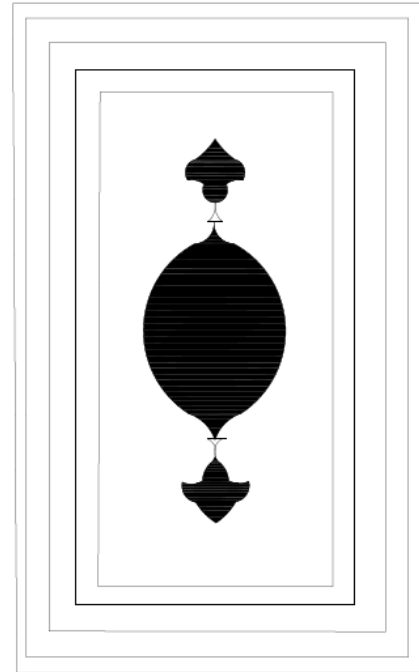
Çizim 4.1: 1. tip kapak düzeni.

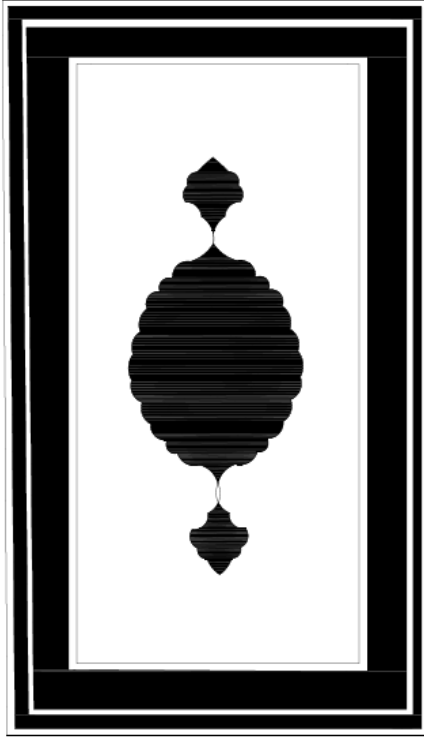
Çizim 4.2: 2. tip kapak düzeni.

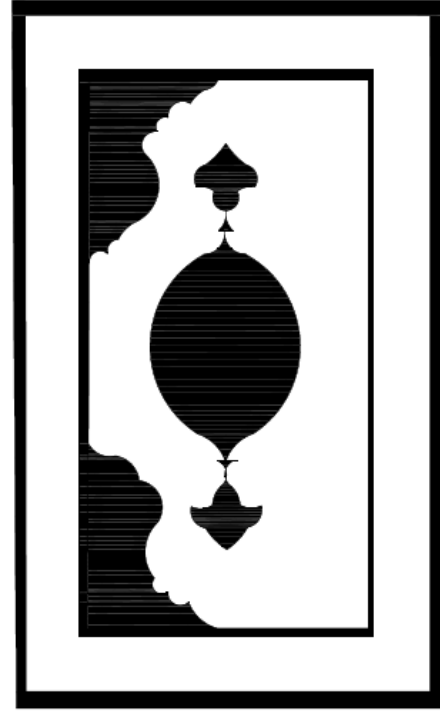
Çizim 4.3: 3. tip kapak düzeni.

Çizim 4.4: 4. tip kapak düzeni.

Çizim 4.5: 5. tip kapak düzeni.

Çizim 4.6: 6. tip kapak düzeni.

Kapakları çevreleyen zencerek ve bordürler Anadolu Selçuklu ciltlerinde itibaren kullanılan kapak öğleridir. 15. yüzyıl Osmanlı ciltlerinde kapakları çevreleyen bordürler daha geniş olarak kullanılmıştır. 16. yüzyıl cilt kapaklarında zencerek ve bitkisel bezemenin kullanıldığı üçlü bordürler dış kapakları çevrelemektedir. 16. Yüzyıl örneklerinde görülen dıştan içeriye doğru kalın zencerekle çevrelenmiş birinci bordür, daha geniş olan ve bulut motifi ve ince kıvrım dal, tomurcuklar veya rumi geçmelerin olduğu ikinci bordür, daha ince ve zencerekler çevrili üçüncü bordür şeklinde olan düzeni 17. Yüzyıl örneklerinde de görmekteyiz. Yine 17. Yüzyıldan itibaren kullanılan ve 18. Yüzyıl örneklerinde de gördüğümüz tamamen zencerekle çevreli üçlü bordürler önceki yüzyıllardan farklı olarak kullanılan bir özelliktir.

Kapaklarda kullanılan köşebentler, cilt sanatında 15. yüzyıl Fatih devrinde kullanılan iç ve dış bükey kavisli ve uçları dilimli köşebent formundadır. Kapaklarda var alan köşebentlerin tamamında bu form kullanılmaya devam etmiştir. Köşebent kullanımı 17. ve 18. yüzyılda azalmış, köşeler farklı bezemeler kullanılarak daha sade biçimde vurgulanmıştır.

Şemselerin birçoğu salbeklidir ve salbeklerin geneli beş dilimli palmet formundadır. 16. yüzyıl ciltlerinde yoğun olarak kullanılan, dilimli oval salbekli şemselerin kullanımı 17. yüzyılda da fazladır. 18. yüzyılda aynı şekilde kullanılan şemselere ek olarak, dilimli dikdörtgen şemseler, farklı salbek formları ile kullanılmaya devam etmiştir.

4.1.2. Şemseler

Araştırmamız içinde yer alan 53 cilt örneğinin dış kapaklarını süsleyen şemseler; ‘salbekli şemseler’ ve ‘salbeksiz şemseler’ olarak iki başlıkta incelenmiştir.

4.1.2.1. Salbekli şemseler

İncelemiş olduğumuz 53 cilt kapağının 41 tanesinde şemseler salbeklidir. Salbeklerin çoğu palmet formundadır, aralarında münferit örneklerde vardır. Salbeklerin şemseye oranla büyüklükleri ve şemseye bağlanış şekilleri farklılık göstermektedir. Salbekleri, 17. ve 18. yüzyılda görülen örneklerini kendi içinde değerlendirerek ele alacağız.

17. yüzyıla tarihlenen 12 örnek; dilimli, oval, salbekli şemseli (Örnek No: 1, 2, 4, 8, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 23, 24), dört örnek; dikdörtgen salbekli şemseli (Örnek No: 21, 22, 25, 26), bir örnek (Örnek No:5) dairesel salbekli şemselidir. 18. yüzyıl ciltlerinden 17 örnek; dilimli, oval salbekli şemseli (Örnek No: 27, 29, 30, 32, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 53) altı örnek; dikdörtgen salbekli şemselidir (Örnek No: 33, 35, 39, 44, 49, 52). Bu sonuçlar doğrultusunda üç tip salbekli şemse kullanımı ortaya çıkmaktadır. Birinci tip: dilimli oval salbekli şemse, ikinci tip: dilimli dikdörtgen salbekli şemse, üçüncü tip: dairesel salbekli şemse.

17. yüzyıla ait; 12’si oval, dördü dikdörtgen, bir’i daire formunda olan toplam 17 örneğin şemsesi salbeklidir, (Örnek No: 1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26) bunların tümü palmet formundadır. İki salbek üç dilimli palmet, (Örnek No: 21, 22) 15 salbek beş dilimli palmet formundadır (Örnek No: 1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 23, 24, 25, 26). 18. yüzyıl eserlerinden 24 örneğin şemsesi salbeklidir (Örnek No: 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53.) Bunlardan 13 örnekte salbekler beş dilimli palmet formunda (Örnek No: 27, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 50, 53) üç örneğin salbeği üç dilimli palmet formunda (Örnek No: 29, 44, 28),

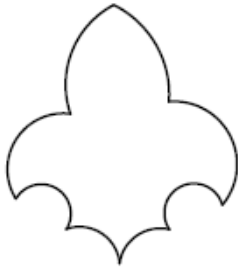
bir örnekte salbek oval formda (Örnek No: 37) bir örnekte yedi dilimli palmet formundadır (Örnek No: 40). Üç örnekte ise salbekler altın yıldızlı noktalardan oluşan altı yapraklı çiçek formunda (Örnek No: 41, 47, 52), bir örnekte iki rumi motifinin birleşimi ile oluşan damla formunda salbek görülmektedir (Örnek No: 39).

Çizim 4.7: Birinci Tip: Dilimli oval salbekli şemse.

Çizim 4.8: İkinci Tip: Dikdörtgen salbekli şemse.

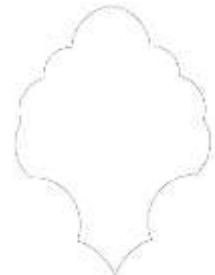
Çizim 4.9: Üçüncü Tip: Dairesel salbekli şemse.

Çizim 4.10: Üç dilimli salbek.

Çizim 4.11: Beş dilimli salbek

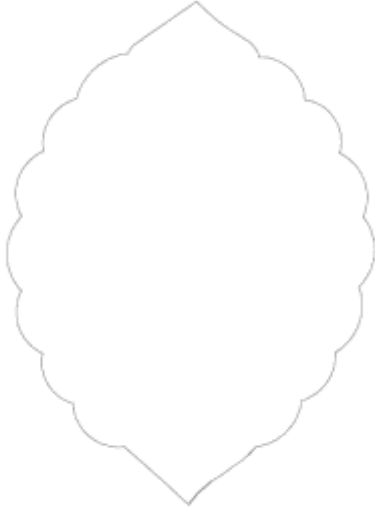

Çizim 4.12: Yedi dilimli salbek.

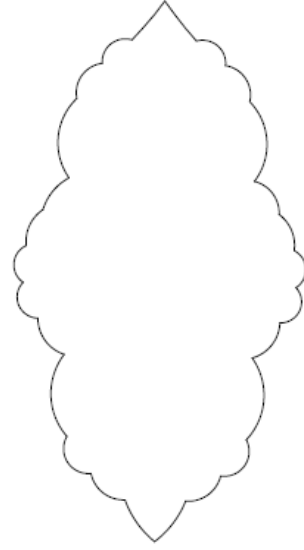
4.1.2.2. Salbeksiz Şemseler

İncelemiş olduğumuz 53 cilt kapağının 12 tanesinde şemseler salbeksizdir. 17. yüzyıla tarihlenen ciltlerde salbeksiz şemlerin ise 6'sı oval formda (Örnek No: 7, 9, 11, 15, 17, 20), üçü dikdörtgen formdadır. (Örnek No: 3, 6, 14). 18. yüzyıla

tarihlenen İki örnek; oval, salbeksiz şemseli (Örnek No:28, 51), bir örnek dikdörtgen (Örnek No: 31), salbeksiz şemselidir. Salbeksiz şemselerde iki tip ortaya çıkmaktadır; birinci tip: dilimli oval salbeksiz şemse, ikinci tip: dikdörtgen dilimli salbeksiz şemse.

Çizim 4.13: Birinci Tip: Dilimli oval salbeksiz şemse.

Çizim 4.14: İkinci Tip dikdörtgen salbeksiz şemse.

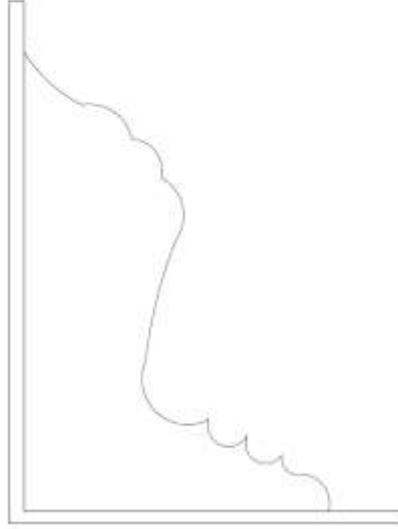
Büyük Selçuklu ve Anadolı Selçuklu dönemi ciltlerinde dairesel formda salbeksiz şemseler kullanılmıştır. 15. yüzyılda ise dilimli oval salbeksiz şemse kullanımlarını görmekteyiz. 17. ve 18. yüzyıllarda dilimli oval şemselerin kullanımı devam ediyorken, 17. yüzyıldan itibaren yenilik olarak dilimli, dikdörtgen, salbeksiz, şemseler kullanılmaya başlanmıştır.

4.1.3. Köşebent

17. yüzyıla ait beş, 18. yüzyıla ait altı toplamda 11 örnekte cilt kapaklarında köşebent kullanılmıştır (Örnek No: 1, 4, 5, 6, 23, 34, 36, 41, 43, 44, 46). Köşebentler iç ve dış bükey kavisli, dilimlenmiş yarım kemere benzemektedir. Köşebentin dilimli kenarları tığlarla vurgulanmıştır.

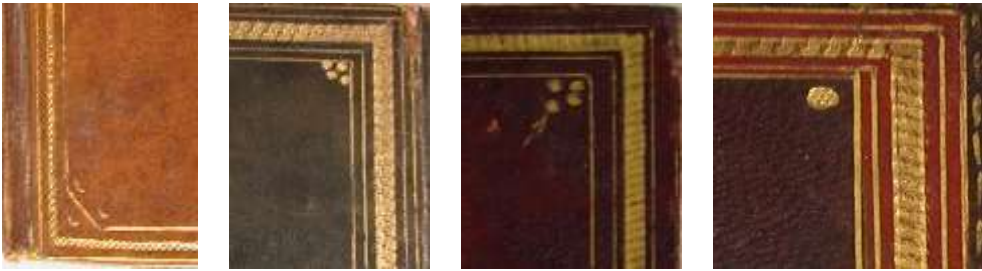
Köşebentin olmadığı diğer kapaklarda köşeler vurgu oluşturacak şekilde altın yaldızlı bir noktanın kullanıldığı kapaklar (Örnek No: 10, 20, 21, 24, 25, 27, 30, 32, 35, 38, 39, 42, 45) ve dört noktanın kullanıldığı kapaklar (Örnek No: 9, 28, 40, 47, 51) mevcuttur. Bazı kapaklarda köşeler kapağı çevreleyen cetvellerin köşelerinin pahlanması ile vurgulanmıştır

(Örnek No: 7, 14, 15, 26), bazı örneklerde ise pahlanmış cetveller noktalar ile de vurgulanmıştır (Örnek No:8, 13). 4659 envanter numaralı eserin köşelerinde sadece tığlar yer alırken, 146 envanter numaralı eserde tığ ve altın yaldızlı nokta bir arada kullanılmıştır.

Çizim 4.15: Köşebent çizimi.

15. yüzyıl Fatih devrinden itibaren kullanılan iç ve dış bükey kavisli köşebentler, 17. ve 18. yüzyıl örneklerinde de aynı formda kullanılmıştır. 17. yüzyıldan itibaren köşebent kullanımlarında azalma vardır. Fakat köşe noktalar tamamen boş bırakılmamıştır, altın yaldızlı nokta ve tığlar ya da köşeleri pahlanmış cetvellerle köşeler vurgulanmıştır. Altın yaldızlı nokta kullanımları 17. yüzyılın belirgin özelliklerindedir ve 18. yüzyılda da bu kullanıma devam edilmiştir.

Fotoğraf 4.1: Altın yaldızlı nokta ve tığlarla oluşturulan köşe vurguları.

4.1.4. Sertap

Arka kapak ve miklep arasında yer alan sertap miklep ve kapak arasında hareketi sağlar, bu nedenle ciltlerin en fazla yıpranan ve onarım gören bölümüdür. Kataloğumuz

içinde yer alan birçok sertap yıpranmıştır, bazı örneklerin bir bölümü bazı örneklerin ise tamamı deri ile onarılmıştır.

17. yüzyıla tarihlenen 24 (Örnek No: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26) 18. yüzyıla tarihlenen 25 (Örnek No: 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53) eserin sertabı mevcuttur, dört cildin sertabı kopmuştur. (Örnek No: 2, 16, 48, 51)

Sertap bezemelerine baktığımızda sadece altın yıldızla cetvelenmiş olanlar çoğunluktadır (Örnek No: 6, 8, 10, 12, 13, 17, 19, 26, 30, 36, 39, 40, 45, 47, 49, 50), hiçbir bezeme kullanılmayan örneklerde vardır, bunların bir kısmı onarım görmüştür, (Örnek No:7, 15, 21, 34, 46). Bir tek 20. örneğimizin sertabında altın yıldızlı cetvel ve sarmal zencerek bir arada kullanılmıştır. Beş numaralı örneğimizin sertabında ise dikdörtgen dilimli şemse yer alır. Bir ve üç numaralı örneklerimizin sertabları panolara ayrılmış ve panoların merkezi altın yıldızlı geometrik geçmeli düğüm motifleri ile bezenmiştir. Sertap bezemelerinde karşımıza çıkan bir diğer motifte altın yıldızlı noktaların oluşturduğu geometrik şekiller ve çiçek motifleridir. Altın yıldızlı noktalar bazı sertaplarda panoların içinde, panoların merkezini ve köşelerini bezemiş, bazı örneklerde ise sertap panolara bölünmeden altın yıldızlı noktaların oluşturduğu çiçek motifleri, baklava dilimleri ve artı işaretleri ile süslenmiştir. (Örnek No: 4, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 35, 41, 44, 53) İki cildin sertap bölümünde de soğuk noktaların oluşturduğu şekiller kullanılmıştır. (Örnek No: 37, 42)

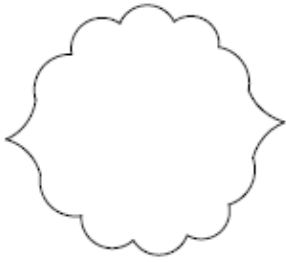
Sertap iç kapakları birçok örnekte sade bırakılmıştır, dört numaralı örneğin sertap iç kapağı altın yıldızlı noktaların oluşturduğu çiçek motifleri ile beş numaralı örneğin iç kapağı geometrik geçmelerin oluşturduğu düğüm motifleri yer alır.

4.1.5. Miklep

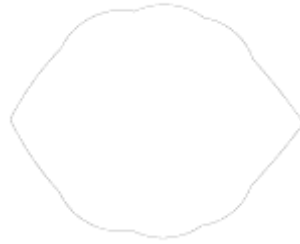
Araştırmamız içinde yer alan 53 ciltten, 17. yüzyıla ait olan 24 (Örnek No: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26) 18. yüzyıla ait olan 25 örneğin (Örnek No:27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53) miklebi vardır. Dört örneğin miklebi bulunmamaktadır (Örnek No: 2,16,48,51).

Birçoğu bezemeli olan mikleplerin zencerek, bordür ve köşebent düzenlemeleri kapaklar ile aynıdır. 15 ve 23 numaralı örneklerin mikleplerinde herhangi bir süsleme bulunmazken miklep şemsenin kullanımını birçok örnekte görmekteyiz.

Katalogumuzda yer alan miklep şemselerinin büyük bir bölümü dilimli dairesel şemselerdir. 17 ve 18. yüzyıllarda bu tip miklep şemsesine sahip olan 36 örnek (Örnek No: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 44, 45, 49, 50, 52, 53) vardır. Dairesel şemseler farklı boyutlarda ve tekniklerde yapılmıştır. Dairesel şemselerin dışında, beş numaralı örneğin iç miklep kapağında palmet formunda şemse motifi, 36 numaralı örneğin dış miklep kapağında beş dilimli palmet formunda şemse ve 31 numaralı örneğimizde de palmet formunda şemse yer alır. Üç örneğimizin şemsesi dilimli oval formdadır (Örnek No: 41, 43, 4/ iç kapak). Altı numaralı örneğimizde de miklep şemsesi kapaklarla uyumlu olarak zilbahar tekniğinde ve baklava dilimi formundadır.

Çizim 4.16: Dairesel miklep şemsesi.

Çizim 4.17: Oval miklep şemsesi.

Çizim 4.18: Palmet şeklinde miklep şemsesi.

Fotoğraf 4.2: Altın yaldızlı noktalardan oluşan altı yapraklı çiçek formu.

Fotoğraf 4.3: İki rumi motifinin birleşimi ile oluşan damla formunda salbek.

4.2. Malzeme ve Renk

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan, 17. ve 18. yüzyıllara ait incelemiş olduğumuz 53 eserin ciltleri mukavva üzerine; kırmızı, kahverengi, siyah ve bordo renklerde olan deriler ile kaplanmıştır. Kitapların iç kapaklarında ise; düz kağıt, ebrulu kağıt, deri ve kumaşın kullanıldığını görmekteyiz.

17. yüzyıl ciltlerinde 10 örnekte, 18. yüzyıl ciltlerinde 13 örnekte kahverengi deri kullanılmıştır. Toplamda 23 olan kahverengi deri ile ciltlenmiş kitapların 11'nin iç kapağı düz kağıt (Örnek No: 8, 15, 17, 20, 32, 33, 37, 38, 41, 42, 43), sekiz örneğin iç kapağı ebrulu kağıt (Örnek No: 11, 26, 29, 35, 36, 45, 49), iki örneğin iç kapağı biri bordo, diğeri kahverengi deri (Örnek No: 5, 16), iki örneğin iç kapakları ise kumaştır (Örnek No:7, 23).

17. yüzyılda dokuz, 18. yüzyılda beş olmak üzere toplam 14 eser siyah deri ile kaplanmıştır. Siyah ciltlerden yedi eserin iç kapağı düz kağıt, (Örnek No: 3, 6, 24, 18, 28, 31, 48) altı eserin iç kapağı ebruludur (Örnek No: 10, 14, 21, 22, 34, 40), bir eserin iç kapağı bordo renkte deridir (Örnek No:1).

17. yüzyılda yedi, 18. yüzyılda altı olmak üzere toplamda 13 eserin dış kapakları bordo renkte deri ile kaplanmıştır. Bordo renkle ciltli eserlerden yedi örneğin iç kapağı düz kağıttır, (Örnek No: 9, 25, 39, 46, 50, 51, 52) dokuz numaralı örnekte düz kağıt üzerinde yaldızlı noktalar vardır. Beş örnek ise; kahverengi, siyah bordo ve kırmızı renklerde deri ile kaplanmıştır (Örnek No: 2, 4, 12, 13, 44).

18. yüzyılda dış kapağı kırmızı deri olan üç eser mevcuttur. Bunlardan bir örneğin iç kapağı kumaş (Örnek No: 30), bir örneğin düz kağıt (Örnek No: 47), bir örneğin ise ebrulu kağıttır (Örnek 53).

4.3. Teknik

Araştırmamız içinde yer alan kitap kapaklarının malzemesinin deri olması sebebiyle, incelemiş olduğumuz eserlerde deri ciltler üzerinde kullanılan bezeme teknikleri uygulanmıştır. Bu teknikleri “Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler” ve “Süsleme Teknikleri” alt başlıklarıyla incelemiş bulunmaktayız.

4.3.1. Motiflerin Uygulanış Yöntemi Bakımından Teknikler

Deri kaplar üzerine motifler, “gömme” ve “boyama” teknikleri olarak iki şekilde uygulanır.

Gömme tekniğinde, deri üzerine uygulanacak olan; köşebent, şemse ve salbek kalıpları ısıtılarak basılması ile kabartma şeklinde motifler oluşur. Kataloğumuz içinde yer alan 17. yüzyıla tarihlenen 22 (Örnek No: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26), 18. yüzyıla tarihlenen 21 (Örnek No: 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 49, 50, 52, 53) toplamda 43 örnekte gömme tekniği kullanılmıştır. Gömme tekniği, süsleme teknikleri olan; soğuk baskı, mülemma ve mülevven ile birlikte kullanılmıştır.

Boyama tekniğinde ezilerek sıvı hale getirilmiş olan varak altın fırça ile deri üzerine sürülür ve mührelenerek parlatılır. İncelemiş olduğumuz eserler arasında 10 örnekte (Örnek No: 6, 10, 21, 22, 28, 39, 44, 47, 48, 51) boyama tekniği uygulanmıştır. Bunlardan ikisi zilbahar tekniğinde, beşi yekşah tekniğindedir.

4.3.2. Süsleme Teknikleri

İncelemiş olduğumuz 53 eser içerisinde deri üzerine motiflerin uygulanış yöntemi 17. yüzyıla ait dokuz, 18. yüzyıla ait sekiz toplamda 17 örnekte alttan ayırma tekniği (Örnek No: 1, 2, 5, 13, 15, 20, 23, 24, 25, 27, 32, 33, 35, 36, 38, 40, 41), 17. yüzyıla ait iki, 18. yüzyıla ait 11 toplamda 13 örnekte mülemma tekniği (Örnek No: 4, 9, 30, 31, 34, 42, 43, 46, 49, 50, 52, 53), 17. yüzyıla ait iki, 18. yüzyıla ait üç toplamda beş örnekte yekşah (Örnek No: 10, 21, 44, 47, 51), 17. yüzyıla ait bir, 18. yüzyıla ait bir toplamda iki örnekte (Örnek No: 6, 48) zilbahar tekniği, 17. yüzyıla tarihlenen dokuz, 18. yüzyıla tarihlenen iki toplamda 11 örnekte soğuk baskı tekniği (Örnek No: 7, 8, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 26, 29, 37), 17. yüzyıla tarihlenen 12, 18. yüzyıla tarihlenen 10 toplamda 22 örnekte (Örnek No: 1, 8, 13, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 27, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 40, 41) mülevven tekniği kullanılmıştır.

4.3.2.1. Alttan ayırma tekniği

Cilt kapaklarına uygulanan motiflerin zemini altınlanarak kabartma şeklinde olan motiflerin deri renginde bırakıldığı süsleme tekniğidir. İncelemiş olduğumuz eserler arasında bu tekniğin kullanıldığı 17. yüzyıla ait 10 (Örnek No: 1, 2, 5, 13, 12, 15, 20, 23, 24, 25) 18. yüzyıla ait sekiz örnek (Örnek No: 27, 32, 33, 35, 36, 38, 40, 41) toplamda 18 cilt bulunmaktadır.

17. yüzyıl eseri olan 4903 envanter numaralı eserin kapakları ve miklebin de bulunan bordür, köşebentlerde salbekli şemse ve miklep şemsesinde alttan ayırma tekniği kullanılmıştır.

17. yüzyıla tarihlendirilen 6633 envanter numaralı eserin dış kapakları mülemma tekniğinde olup iç kapaklarında alttan ayırma tekniğindedir.

6630 envanter numaralı 17. yüzyıla tarihlendirilen örnekte, kapaklarda bulunan bordür, köşebent ve salbekli şemse, sırt kısmında yer alan şemselerde ve miklep şemsesi, bordür ve köşebentlerinde alttan ayırma tekniği kullanılmıştır.

7607 envanter numaralı 17. yüzyıla tarihlendirilen örnekte, dış kapaklarda yer alan şemse mülemma tekniğindeyken, miklep şemsesi alttan ayırma tekniğindedir.

17. yüzyıla tarihlenen 629 envanter numaralı eserin iç ve dış kapaklarında bulunan şemseler ve miklep şemseleri alttan ayırma tekniğindedir.

17. yüzyıl eseri olan 4717 envanter numaralı kitabın dış kapak şemseleri ve miklep şemsesi alttan ayırma tekniğindedir.

624 envanter numaralı 17. yüzyıl cildinin miklep şemsesinde altınların tamamı döküldüğü için alttan ayırma veya mülemma tekniği ayırımı yapılamamaktadır. Fakat bu eserin miklep şemsesinde alttan ayırma tekniği uygulanmıştır.

603, 260, 5431, 4835, envanter numaralı 17. yüzyıl ciltleri ve 5210, 4688, 146, 4853, 589 envanter numaralı 18. yüzyıl ciltlerinin dış kapak şemseleri ve miklep şemseleri alttan ayırma tekniğindedir.

5002 envanter numaralı 17. yüzyıl cildinin köşebent ve salbekli şemsesi alttan ayırma tekniğindedir.

18. yüzyıla tarihlendirilen 4853 envanter numaralı eserin bordür, salbekli şemse ve miklep şemsesinde alttan ayırma tekniği kullanılmıştır.

18. yüzyıla tarihlenen 393 ve 590 envanter numaralı eserlerin kapaklarında ve miklebinde bulunan köşebent ve şemselerde alttan ayırma tekniği kullanılmıştır.

4.3.2.2. Mülemma tekniği

Mülemma tekniğinde desenin uygulandığı yüzeyde kabartma şeklindeki motiflerin ve zeminin tamamının altınlanması ile oluşan süsleme tekniğidir.

Mülemma tekniğinde 13 örnek mevcuttur, bu örneklerden üçü (Örnek No: 4, 9, 30) 17 yüzyıla ait, 10'u (Örnek No: 31, 34, 42, 43, 45, 46, 49, 50, 52, 53) 18. yüzyıl ciltlerine aittir.

6633 envanter numaralı 17. yüzyıl cildinin, dış kapak bordürü, köşebent ve salbekli şemsesi mülemma tekniğindedir.

18. yüzyıla tarihlene 535, 4659, 5432 ve 598 envanter numaralı eserlerin salbekli şemse ve miklep şemsesi, 577, 367, 5171 ve 667 envanter numaralı eserlerin şemse ve miklep şemsesi mülemma tekniğindedir.

5283 envanter numaralı eserin köşebent ve şemsesi, 441 envanter numaralı eserin; köşebent, salbekli şemse, miklep şemsesi mülemma tekniğindedir.

592 envanter numaralı eserin; köşebent, salbekli şemsesi, miklep şemsesi ve köşebent mülemma tekniğindedir.

4.3.2.3. Zilbahar tekniği

Deri üzerine fırça ile boyanarak kafes şeklinin oluşturulduğu bu teknikte araştırmamız içinde yer alan ciltlerin dış kapaklarında kullanılan iki örnek (Örnek No: 6: 17. yüzyıl, 48: 18. yüzyıl) bulunmaktadır.

6630 envanter numaralı 17. yüzyıla tarihlenen cildin iç kapaklarında ve iç sertap kapağında zilbahar tekniği uygulanmıştır.

255 envanter numaralı 17. yüzyıl eserinin köşebentlerinde zilbahar tekniğindedir.

4.3.2.4. Yekşah tekniği

Bu teknikte cildin üzerine motifler, fırçayla altın sürülerek ve üzerinde yekşah ismi verilen ucu yivli aletle geçilerek oluşturulur.

Araştırmamızda beş örnek yekşah tekniğinde hazırlanmıştır, bunlardan iki örnek (Örnek No: 10, 21) 17. yüzyıla, üç örnek (Örnek No: 44, 47, 51) 18. yüzyıla tarihlenir.

4.3.2.5. Soğuk baskı tekniği

Isıtılan kalıpların doğrudan deri üzerine basılmasıyla desenin deri üzerinde oluşmasını sağlayan yöntemdir. Motiflerin üzerinde herhangi bir boya ve yaldız kullanılmadığı için soğuk baskı olarak adlandırılmıştır. İncelemiş olduğumuz eserlerden 17. yüzyıla ait olan 10 (Örnek No: 3, 7, 8, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 26), 18. yüzyıla ait olan iki (Örnek No:29, 37) toplam da 12 ciltte bu teknik kullanılmıştır.

4.3.2.6. Mülevven tekniği

Mülevven tekniğinde; şemse, salbek ve köşebentlerde kapaklarda kullanılan deri renginden farklı bir renk kullanılmıştır. Bu farklılık bazı örneklerde deri kullanılarak sağlanırken bazı örneklerde ise boyama ile sağlanmıştır.

Araştırmamız içinde yer alan örneklerin 22'sinde mülevven tekniği görülür. Bu teknik tek başına kullanılmayıp, soğuk baskı, alttan ayırma ve mülemma teknikleri ile birlikte kullanılmıştır. 1 numaralı örneğimizin iç kapak şemsesinde, 17 numaralı örneğin sadece miklep şemsesinde; 13, 12, 20, 23, 24, 25, 27, 32, 33, 35, 38, 40, 41 numaralı örneklerin şemse, salbek, köşebent ve miklep şemselerinde alttan ayırma tekniği ve mülevven tekniği birlikte kullanılmıştır. 16, 17, 18, 29, 37 numaralı örneklerin şemselerinde soğuk baskı tekniği ile birlikte kullanılmıştır. 31 ve 15 numaralı örneklerde mülevven ve mülemma

tekniki bir arada kullanılmıştır. Sekiz numaralı örnekte şemsede görülen mülevvenlik boyama ile sağlanmıştır.

4.4. Süsleme

4.4.1. Bitkisel Süsleme

17. ve 18. yüzyıl ciltlerinin şemselerinde ağırlıklı olarak bitkisel süsleme programı kullanılmıştır. Tezimizde bitkisel süslemeyi “Rumi-Palmet-Lotus”, Hatai Tarzı Çiçekler”, “Yapraklar” ve “Natüralist Süsleme” başlıkları altında değerlendireceğiz.

4.4.1.1. Rumi-Palmet-Lotus

Tezimizde yer alan örneklerde rumi motifi genellikle palmet ve lotus motifleri ile birlikte kullanılmıştır. Bazı örneklerde ise hataileri çevreleyecek şekilde kullanılan rumi motifleri vardır.

Rumi motifi ciltlerde; şemse, köşebent ve bordürlerde görülür. İnce kıvrım yapan dallar rumi motiflerinin kullanıldığı alanda kompozisyonun ilerleyeceği doğrultuyu belirleyici niteliktedir.

İncelemiş olduğumuz eserler arasında şemse yüzeyinin tamamı rumi, palmet veya lotus motifleri ile bezeli örneklerin olduğu gibi, rumi motifinin hatai motifine çerçeve oluşturacak şekilde kullanıldığı örneklerde mevcuttur.

6630 envanter numaralı 17. yüzyıla tarihlenen (Örnek No:5) eserde bordür yüzeyini dolduran rumi motifi, köşelerde lotus motifine dönüşmüştür. Aynı eserin iç kapağında ve sırt bölümünde bulunan dikdörtgen formdaki şemse bezemelerinde rumi motifleri hatai motifine çerçeve oluşturur.

36, 342, 376, 599, 668, 393 ve 283 envanter numaralı eserlerin şemse yüzeylerinin tamamı ince kıvrım dallarla birbirine bağlanan rumi motifleri ile bezenmiştir.

577 envanter numaralı örneğimizin şemsesinde rumi motifi lotus ile birlikte kullanılmıştır.

6632 envanter numaralı eserin bordür, köşebent şemse ve salbeğinde rumi ve palmet motifi görülmektedir.

Rumi ve palmet motifinin bir arada kullanıldığı bu örneklerden üçü (Örnek No: 22, 21, 10) 17. yüzyıla tarihlendirilirken, altısı (Örnek No: 39, 51, 31, 47, 36) 18. yüzyıl eseridir.

Fotoğraf 4.4: Lotus, palmeti rumi motifleri.

4.4.1.2. Hatai tarzı çiçekler

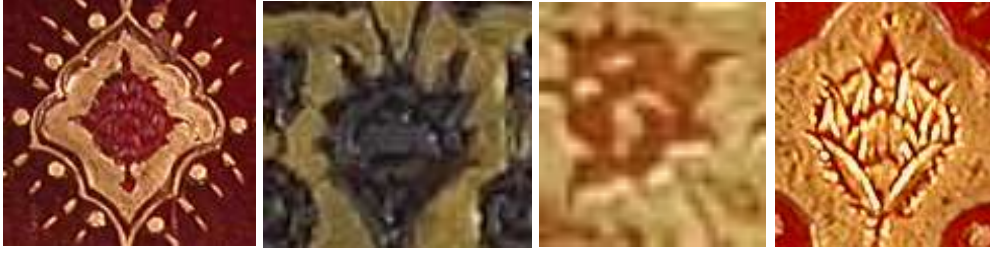
Hatai motifi; kendine çerçeve oluşturan rumi motifleri, saz yaprakları ve bulut motifleri ile birlikte kullanılmıştır. İncelemiş olduğumuz eserlerin şemse, salbek ve miklep şemselerindeki kullanımı fazladır.

Birçok örneğimizin şemse bezemesinde (Örnek No: 30, 40, 45, 19, 12, 50, 32) hatai motifi hançeri yapraklar ile bir arada kullanılmış. Miklep şemselerinde yapraklar ve bulut motifleri ile kullanımı olduğu gibi tek başına şemseyi kaplayan iri bir hatai çiçeği şeklinde kullanılan örnekler (Örnek No: 7, 9, 17, 26, 27) mevcuttur.

İncelemiş olduğumuz eserler arasında yedi örnekte ise (Örnek No: 20, 42, 41, 11, 1, 23, 24, 38) hatai motifi bulut motifleri ile birlikte kullanılmıştır.

251, 297 ve 4853 envanter numaralı eserlerimizde şemse merkezinin dört yönüne yerleştirilmiş şekilde hatai tarzı çiçekler kullanılmıştır. Bazı şemselerde ise merkeze yerleştirilen iri bir hatai tarzı çiçeğin etrafı yapraklar ve hatailerle çevrelenmiştir. 676 envanter numaralı eserin dış kapaklarında, 4903 ve 6633 envanter numaralı eserlerin iç kapaklarında bu şekilde bezemeler yer alır.

21 eserin semse salbeği tek bir hatai tarzı çiçek motifinin oluşturduğu bezemeye sahiptir. (Örnek No: 33, 8, 42, 30, 2, 40, 45, 19, 12, 50, 38, 13, 25, 35, 1, 27, 24, 53, 5, 16)

Fotoğraf 4.5: Hatai tarzında çiçekler.

4.4.1.3. Yapraklar

Tezimiz içinde yer alan 18 cilt örneğinin şemse bezemesinde yaprak motifleri kullanılmıştır. Bunlardan yedi tanesi (Örnek No: 12, 18, 13, 15, 16, 5, 19) 17. yüzyıla aitken dokuz tanesi (Örnek No: 50, 37, 43, 40, 32, 27, 35, 52, 53) 18. yüzyıl örneğidir.

Şemse yüzeylerinde kullanılan yapraklar ince kıvrım dalların yönlendirdiği kompozisyonla, genellikle serbest bir düzende şemse yüzeyini doldurur. Hatai tarzı çiçek ve penç motifleri ile kullanımı fazladır. Kataloğumuz içinde yer alan iki örnekte bulut motifi ile birlikte kullanılmıştır (Örnek No: 53,5).

Şemse içinde motiflerin çıkış noktası olarak kullanılan yaprak motifi, kompozisyonun ilerleyeceği yatay ya da dikey ekseninde yerleştirilerek, iki, üç, dört dilimli, uçları kırılarak kıvrılan ve uzayan yapraklar şeklinde kullanılmıştır.

5210 ve 629 envanter numaralı eserlerde dört ve beş dilimli yapraklardan çıkan ince dallar şemse içinde yatay ekseninde ilerleyen bir kompozisyonun başlangıcını oluşturur. Bu bezemede yine ince dallardan çıkan yaprakların uçları kırılarak kıvrılmış. 5210 envanter numaralı eserde yapraklar ikişer dilimlidir, 629 envanter numaralı eserde iki dilimli yaprakların arasından hatai tarzında çiçekler çıkmaktadır.

589, 4659, 4688, 603 ve 5283 envanter numaralı örneklerde yapraklardan çıkan ince dalların oluşturduğu kompozisyon dikey ekseninde ilerleyerek şemse yüzeyinde serbest bir kompozisyon oluşturur. Bu örneklerde yapraklar iki, üç dilimli geniş ve uçları kırılarak uzayan şekildedir.

6630 ve 5283 envanter numaralı eserlerin köşebentlerinde küçük ve düz yapraklar kullanılmıştır.

624 envanter numaralı örneğimizin hem iç hem dış kapak şemse ve miklep şemselerinde yapraklar kullanılmıştır. Bu örnekte yapraklar ince kıvrım yapan dallar, hatai tarzı çiçekler ve penç motifleri ile kullanılmıştır.

Genel olarak baktığımızda 17. ve 18. yüzyıl ciltlerinde görülen yapraklar benzer özellikler gösterir. Yapraklar geniş, iki, üç, dört dilimli ve uçları kırılarak uzayan şekillerde kullanılmıştır. Yaprak motifleri kompozisyonun şemse içinde yönünü belirleyen, yatay esken (Örnek No: 27, 12) ve dikey ekseninde (Örnek No: 40, 50, 32, 19, 34, 15, 37, 18, 16) başlangıç motifi olarak demet şeklinde kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.6: Yaprak motifleri.

4.4.1.4. Naturalist süsleme

Tezimizde yer alan ciltlerden beş örneğin (Örnek No: 15, 16, 17, 18, 33) şemsesinde natüralist bezeme kullanılmıştır. Bu örneklerin üç tanesi 17. yüzyıla, bir tanesi 18. yüzyıla aittir.

17. yüzyıl örneklerinde ince kıvrım dallar, yapraklar, karanfil motifi, beş yapraklı çiçekler, penç motifi ve hatai tarzı çiçeklerle birlikte kullanılmıştır ve şemse içinde serbest bir kompozisyon düzeni hakimdir.

18. yüzyıl örneği olan 146 envanter numaralı eserin, tamamen natüralist formda düzenlenmiş şemse bezemesi vardır. Dikdörtgen şemse içerisinde, ikisi gonca biri açmış şekilde gül demeti yerleştirilmiştir. Tek bir daldan çıkan bu güllerin dal ve yaprakları yeşil, gülleri kırmızı renkte olup tamamen doğadan aktarılmış bir görünüm sergilemektedir.

Fotoğraf 4.7: Natüralist süsleme motifler.

4.4.2. Bulut Motifi

Araştırmamız içinde yer alan ciltlerde bulut motifini genel olarak şemse bezemelerinde görmekteyiz. Tezimiz içinde yer alan 15 eserde bulut motifi kullanılmıştır. Bunlardan 10 tanesi (Örnek No: 1, 5, 7, 13, 14, 20, 23, 24, 25, 26) 17. yüzyıla tarihlenirken, beş tanesi (Örnek No: 42, 41, 49, 38, 53) 18. yüzyıla tarihlenmektedir.

Şemselerin dışında bulut motifini nadir olarak, salbek, köşebent, bordür ve miklep şemselerinde görmekteyiz. Araştırmamız içinde yer alan iki örnekte köşebent ve bordürlerde bulut motifine rastlanır. 4903 envanter numaralı eserin köşebentlerinde, köşebent formuna göre “S” şeklinde kıvrım yapan bulut motifleri yer alır. Aynı cildin bordürlerinde de “S” şeklinde kıvrımlar yapan bulut motifi bordür köşelerinde düğüm yaparak fiyonk şeklini oluşturur. 5002 envanter numaralı eserimizin köşebentlerinde “S” kıvrımı yapan bulut motifleri ince kıvrım dallar ve hatı motifleri ile kullanılmıştır.

Katalog içinde yer alan ciltlerin şemse bezemelerinde bulut motifinin dört şekilde kullanımını görmekteyiz. Birincisi; şemse yüzeyinde ters simetri formunda “S” kıvrımı yapan bulut motifidir üç örnekte (Örnek No: 5, 53, 49) karşımıza çıkmaktadır. İkincisi; yatay ve dikey ekseninde simetrik olarak şemse yüzeyinde yerleştirilen ve düğüm yaparak fiyonk şeklini alan bulut motifidir. 6 eserde (Örnek No: 38, 24, 23, 1, 42, 20) karşımıza çıkan bu tipin kullanımı diğerlerine kıyasla daha fazladır. Üçüncüsü; dikey ekseninde iç içe geçerek uzanan, uçlarda düğüm yapan ve tüm yüzeye hakim bulut motifidir, ciltlerimiz arasında dört örnekte (Örnek No: 41, 49, 14, 25) karşımıza çıkmaktadır. Dördüncüsü; şemse yüzeyinde

serbest bir düzende kıvrılarak yer alan bulut motifidir ve bir örnekte karşımıza çıkar. (Örnek No: 13)

4.4.3. Geometrik Süsleme

17. ve 18. yüzyıl ciltlerimiz arasında yer alan üç örneğin dış kapaklarında zilbahar tekniğinde hazırlanmış geometrik formda düğüm motifleri yer alır (Örnek No: 6, 28, 48). 297 envanter numaralı eserin (Örnek No: 3) sertabında üç adet alt alta yerleştirilmiş düğüm şeklinde geometrik desen yer alırken 6630 envanter (Örnek No: 5) numaralı eserimizde iç kapak sertap bölümünde alt alta yerleştirilmiş düğüm motifi kullanılmıştır.

4.4.3.1. Zencerek

Araştırmamız kapsamında yer alan 53 cilt örneğinin 48'sinde zencerekler kullanılmıştır. Bunlardan 24'ü 17. yüzyıl eseri, 26'sı 18. yüzyıl eseridir. Cilt kapaklarımızda tespit ettiğimiz iki tür zencerek motifi vardır. Bunlardan ilki, sarmal bir şekilde ince bir halat görünümünde olan zencerek motifi. İkincisi ise, daha kalın bir forma sahip "S" şeklinde baskı aleti ile yapılan zencerek motifidir, ciltlerin 35'i üzerinde yer alan zencerek motifi "S" şeklinde baskı aleti ile yapılmış, 16'sı sarmal formdadır.

Bazı cilt kapaklarında iki zencerek türünde yan yana kullanılmış, bazılarında ise iki ya da üç sıra "S" şeklinde baskı aleti ile yapılmış zencerekler yer alır. Zencereklerin çoğu altın yaldızla yaldızlanmıştır. (Örnek No: 5, 44, 47, 28, 35)

17. yüzyıl ciltlerinde üç (Örnek No:1, 4, 5) 18. yüzyıl ciltlerinde beş (Örnekte No: 28, 35, 39, 44, 47) örnekte zencerek ve bordür bir arada kullanılmıştır.

17. yüzyıla ait dört (Örnek No: 7, 11, 15, 18), 18. yüzyıla ait bir örnekte (Örnek No: 43) kapakların etrafı soğuk cetvelle çevrelenmiştir.

Tığlar, dilimleri vurgulamak için soğuk veya altınlanmış olarak şemse köşebent ve salbek etrafında uygulanmıştır. İnce çizgi halinde ve yaprak formunda olan tığlar vardır.

Fotoğraf 4.8: "S" şeklinde baskı aleti ile yapılan zencerek.

Fotoğraf 4.9: Sarmal ince bir halat görünümünde olan zencerek motifi.

4.5. Şemse Bezemeleri

Katalogumuz içinde yer alan eserlerin kapaklarındaki bezemeler ağırlıklı olarak şemseler üzerinde görülmektedir. Bitkisel bezemeler, bulut, rumi ve palmet motifleri şemselerde en çok kullanılan motiflerdir. Bitkisel bezemeye sahip şemselerde; ince kıvrım yapan dallar, uçları kırılarak kıvrılan iki, üç, dört dilimli yapraklar, hatai tarzında çiçekler, penç motifleri, tomurcuklar ve bulut motifleri bir arada belli bir kompozisyon düzeninde kullanılmıştır. Genel olarak baktığımızda üç, dört dilimli yapraklar motiflerin başlangıç noktasını belirlemektedir. Bu doğrultuda iki tür kompozisyon şeması ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilkinde; şemsenin alt ucunda bulunan yapraklardan çıkan dallar dikey ekseninde dıştan içe doğru kıvrılarak şemseyi doldururlar. İkincisinde; yatay ekseninde şemsenin göbek kısmına yerleştirilmiş yapraklardan çıkan ince dallar içten dışa, şemsenin iki ucuna doğru kıvrılarak şemseyi doldururlar.

Fotoğraf 4.10: Yaprak motiflerinin yönlendirdiği birinci kompozisyon.

Fotoğraf 4.11: Yaprak motiflerinin yönlendirdiği ikinci kompozisyon.

Katalogumuz içinde yer alan bazı şemse bezemelerinde ise sadece rumi ve palmet motifleri kullanılmıştır. Bu kompozisyon şemasında ise ince kıvrım dallarla birbirine bağlanan bu motifler şemse merkezinde kapalı bir form oluşturacak şekilde şemseyi doldurmaktadır.

Fotoğraf 4.12: Rumi ve palmet motiflerinin oluşturduğu şemse kompozisyonu.

Fotoğraf 4.13: Rumi ve palmet motiflerinin oluşturduğu şemse kompozisyonu.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan, incelemiş olduğumuz 17. ve 18. yüzyıllara ait 53 yazma eser cildinin şemse bezemeleri hem kendi içlerinde hem de Anadolu'da bulunan diğer kütüphanelerde yer alan yazma eser ciltlerinin şemseleri ile benzer süsleme özellikleri göstermektedir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 17. yüzyıla ait olan, 1- 23- 24 numaralı örnekler ve 18. yüzyıl ait 38 numaralı örnek şemse formu ve bezeme özellikleri açısından birbirine benzemektedir. Dilimli oval salbekli şemselerin yüzeyinde, dikey eksenle birbirine paralel olarak yerleştirilmiş bulut motifleri merkezde düğün yaparak fiyonk şeklini almıştır. Bulut motiflerinin arası ve zemin hatai tarzı çiçekler ve ince kıvrım dallar ile bezenmiştir. Aynı özellikleri Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde yer alan 1510 envanter numaralı⁴⁴ 1487 yılına tarihlenen cilt örneğinde görmekteyiz. Dilimli, oval salbekli şemse formu ve şemse bezemeleri benzer özellikler göstermektedir. Bulut motifinin şemse içindeki kullanımını tamamen aynı olmakla beraber aralarda yer alan hatai tarzı çiçeklerin yerleştiriliş şekilleri aynıdır formlarında farklılıklar görülmektedir.

⁴⁴ Budak, A. (2009). Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 1571 yılına tarihlendirilen 05 Ba 264⁴⁵ numaralı yazma eserin şemse üzerinde kullanılan bulut ve hatai motifleri Yusuf Ağa Kütüphanesinde yer alan örneklerle aynıdır. Uzak Doğu kökenli olan bulut motifi İstanbul Saraylarına 15. yüzyıldan itibaren girmiştir ve klasik süsleme motifleri arasında yerini almıştır.⁴⁶ Cilt sanatında 17. yüzyıl hazırlanan eserlerin 15 ve 16. yüzyıl özelliklerini devam ettirdiğini vermiş olduğumuz örneklerdeki bulut motiflerinin kullanımıyla görmekteyiz.

Fotograf 4.14: Örnek 1.

Fotograf 4.15: Örnek 23.

Fotograf 4.16: Örnek 24.

Fotograf 4.17: Örnek 38.

⁴⁵ Maraşlı, S. (2005). Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. Ve XVI. Yüzyıl Ciltleri. Yüksek Lisan Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

⁴⁶ Keskiner, C. (2002). *Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatai*. Ankara. s.4

Fotoğraf 4.18: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 1510 envanter numaralı eser.

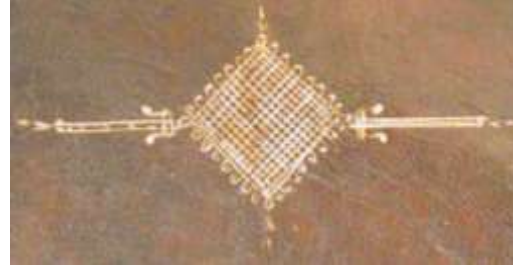

Fotoğraf 4.19: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 ba 264 envanter numaralı eser.

1620 yılına ait örnek 6 ve 1765 yılına tarihlendirilen örnek 48'in şemseleri, deri üzerine fırça yardımıyla altın yaldız sürülerek oluşturulan kafes şeklinde hazırlanmıştır. İki örnek şekil bakımından farklılıklar gösterse de uygulanan teknik aynıdır. Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki 1540 yılına tarihlendirilen 4802 envanter numaralı ⁴⁷ eserin iç kapağında kafes tekniğinde kare formda şemse yer alır, Yusuf Ağa Kütüphanesi'ndeki örneklere oranla daha basit ve sade görünümüne sahiptir. 16. yüzyıla ait bir eserde görmüş olduğumuz kafes tekniği 17 ve 18. yüzyıl cilt örneklerinde de kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.20: Örnek 6.

Fotoğraf 4.21: Örnek 48.

Fotoğraf 4.22: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 4802 envanter numaralı eser.

⁴⁷ Budak, A. a.g.t., 62

15 ve 16 numaralı örneklerdeki ciltlerin şemseleri dilimli ve oval formdadır. Şemse yüzeylerindeki; saz yaprakları, hatai tarzı çiçekler, penç motifleri, tomurcuk ve şakayıkların oluşturduğu bitkisel bezemeler benzer formdadır. Bu tarz bir şemse bezemesine sahip örneği de Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde bulunan 1556 yılına ait 2047 envanter numaralı örnekte ve 2075 envanter numaralı ⁴⁸eserlerin cilt kapaklarında da görmekteyiz.

Fotoğraf 4.23: Örnek 15

Fotoğraf 4.24: Örnek 16

Fotoğraf 4.25: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2047 envanter numaralı eser.

Fotoğraf 4.26: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2075 envanter numaralı eser.

⁴⁸ Budak, A. a.g.t., 70-106

1795 yılına tarihlenen 53 numaralı örneğimizde şemse yüzeyine dik eksenle yerleştirilmiş S şeklinde kıvrım yapan bulut motifi yer almaktadır. Bu motifi 16. yüzyıla ait cilt kapaklarında da görmekteyiz. Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde envanter numarası 2072⁴⁹ olan eser, Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu 206 envanter numaralı eser, Ankara Etnografya Müzesinde bulunan 573 ve 10108 envanter numaralı⁵⁰ eserlerin şemse yüzeylerinde benzer bulut motifleri yer alır.

Fotoğraf 4.27: Örnek 53.

Fotoğraf 4.28: Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi 2072 envanter numaralı eser.

Fotoğraf 4.29: Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu 206 envanter numaralı eser.

⁴⁹ Budak, A. a.g.t., 91.

⁵⁰ Doğan, K. (2008). *Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya. 2008.

Fotoğraf 4.30: Ankara Etnografya Müzesinde 573 envanter numaralı eser.

Fotoğraf 4.31: Ankara Etnografya Müzesinde 10108 envanter numaralı eser.

1.ve 4. örneklerin iç kapakları ve 29. örneğin dış kapağında bulunan dilimli oval şemselerin merkezinde formları farklı olmakla birlikte iri yapraklı hatai tarzı çiçeğinin etrafı saz yaprakları ve hatai tarzı çiçeklerle çevrelenmiştir. Aynı Özellikleri Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 05 Ba 88/13 ve 05 Ba 827 envanter numaralı⁵¹ 16. yüzyıla tarihlendirilen örneklerde, Konya Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde bulunan 16. yüzyıla tarihlendirilen 98 envanter numaralı⁵² eserde görmekteyiz.

Fotoğraf 4.32: Örnek 1 iç kapak.

Fotoğraf 4.33: Örnek 4 iç kapak.

Fotoğraf 4.34: Örnek 29.

⁵¹ Maraşlı, S. a.g.t, 137-147

⁵² Kara, H. (2015). *Konya Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Fotoğraf 4.35: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba 827 envanter numaralı eser.

Fotoğraf 4.36: Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba88/13 envanter numaralı eser.

Fotoğraf 4.37: Konya Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümü 98 envanter numaralı eser.

Natüralist üslupta süslemeye sahip olan 33 numaralı 1727 yılına tarihlendirilen örnekte şemse uçundan çıkan iki gonca ve bir adet açmış gül motifinin oluşturduğu bezeme yer almaktadır. Benzer bir cilt süslemesini Amasya Bayezid İlk Halk Kütüphanesi'nde bulunan 1734 yılına tarihlendirilen 05 Ba 1838 envanter numaralı eserde görmekteyiz. Bu örnekte de şemse alt uçundan çıkan iki gonca ve yapraklı dal üç gül ile sonuçlanmıştır⁵³. İki örnek arasında kompozisyon aynı olmakla birlikte güllerin işlenişi ve yaprak formları farklılık görülmektedir.

⁵³ Karaman, G. (2006). *Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri*. Master Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Fotoğraf 4.38: Örnek 33.

Fotoğraf 4.39: Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi 05 Ba 1838 envanter numaralı eser.

Cilt sanatında 17 ve 18. yüzyıla tarihlendirilen eserlerin, 16. yüzyılda ortaya çıkan saz yolu üslubu ile o saz yapraklarının, yine aynı yüzyılda kullanımı görülen çok katlı ve detaylı hatai çiçeklerinin ve natüralist tarzda gül, karanfil ve benzeri çeşitli çiçeklerin kullanımının devam ettiğini görmekteyiz. 15 ve 16. yüzyılda çok sık kullanılan bulut motifi de 17.ve 18. yüzyıl cilt örneklerinde kullanımını devam ettiren motifler arasında yer almaktadır. Yüzyıllar arasında benzer motif kullanımları devam ederken işçilik farklılıkları göze çarpmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türklere ait ilk cilt örneklerini Uygurlar döneminde görmekteyiz. Bu dönemden itibaren sanatsal değer taşıyan kitap kapakları; Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Devleti dönemlerinde de aynı değeri taşıyarak devam etmiştir.

Orta Asya'da Türkler tarafından sürdürülen Selçuklu cilt üslubu, Anadolu Selçukluları ile birlikte Anadolu'ya taşınmış ve 15. yüzyıl'a kadar devam etmiştir. Selçuklu cilt üslubunda ciltlerin genel özellikleri ise şöyledir: Kahverengi tonları ve siyah deri kullanılmıştır, şemseler yuvarlaktır, şemse içi rumi veya geometrik motiflidir, köşebent kullanılmamıştır, bazı geçmeler tüm kapağı kaplar, ön ve arka kapaklar farklı bezemeye sahiptir, iç kapaklar süslemesiz düz deridir.

15. yüzyılda ise Osmanlı dönemine ait sanat değeri taşıyan ilk cildi örneği verilmiştir. Bu dönem ciltlerinde yer alan şemseler oval form kazanmıştır, ön kapakta oval arka kapakta dairesel şemse kullanılmış, şemse içi rumilerle doldurulmuştur. Köşebentlerin kullanıldığı kapaklarda, köşebentler ve bordürler örgü motifleriyle bezenmiştir. 15. yüzyıl ciltlerinde sarmal dallar üzerine sıralanan hatai üslubunda çiçeklerle ve yaprak bezemeleri yaygın olarak kullanılmıştır.

16. yüzyıl Osmanlı cilt sanatının en olgun dönemi olarak kabul edilir. Bu dönemde yeni süsleme teknikleri olan; mülemma, alttan ve üstten ayırma teknikleri kullanılmıştır. İşçilik gelişmiş, mücellitler bir ekol halinde toplanmıştır. Bu dönemde kitap kapaklarında hemen hemen her renk deri kullanılmıştır. Şemseler ovaldir, bordürler genişlemiştir ve kartuşlara ayrılmıştır. Süslemelerde 15. yüzyıl motifleri de kullanılmakla birlikte daha çok stilize narçiçeği, altılı çiçek, bulut ve tırtıllı yaprak kullanılmıştır. Şemse yüzeyleri genelde saz üslubunda düzenlenmiş kıvrımlı yapraklarla hatai tarzında işlenmiş çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Benzer düzenleme köşebentler için de geçerli olup, bazı örneklerde şemse yüzeyinde diğer motiflerden daha baskın olarak işlenmiş bulut motifleri yer almaktadır.

17. yüzyıla kadar cilt sanatı bu özellikleri yansıtmaktadır. Araştırmamızda Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıllara ait 53 deri cilt örneği; malzeme, teknik, süsleme, kompozisyon, üslup ve genel formları açısından ele alınarak incelenmiş ve önceki

yüzyıl cilt sanatı özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Böylece kataloğumuzda yer alan ciltlerin, cilt sanatındaki yeri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İncelemiş olduğumuz ciltlerin 26'sı 17. yüzyıla tarihlenir. Bu yüzyıla ait bazı cilt örneklerinde; Selçuklu, 15. ve 16. yüzyıl Osmanlı etkileri devam ederken, bazı örneklerde de bu etkiler azalmıştır. Klasik Türk cilt sanatında süslemeler, kapak, miklep ve sertab yüzeylerinde kullanılmıştır. 17. yüzyıl ciltlerinde de kapak ve mikleplerde süslemeler yer alırken sertablar sadece altın yaldızla cetvelenmiştir. Bu yüzyıl ciltlerinde kahverengi, bordo ve siyah renkte deriler kullanımı fazladır. 15. yüzyıldan itibaren yaygınlaşan köşebentlerin kullanımı 17. yüzyılda azalmıştır. Klasik forma sahip köşebent kullanımı sadece beş örnekte (Örnek No: 1, 4, 5, 6, 23,) yer almaktadır. Köşebentlerin kullanılmadığı kapaklarda, altın yaldızlı cetvellerin köşeleri pahlanmış ve altın yaldızlı noktalar ile köşeler vurgulanmıştır.

15. yüzyılda ortaya çıkan ve 16. yüzyıl ciltlerinde de yaygın olarak kullanılan dilimli oval şemseler 17. yüzyıl ciltlerinde de kullanılmıştır. Bir yenilik olarak 17. yüzyılda dilimli dikdörtgen şemse kullanımı ortaya çıkmıştır. Kataloğumuzda yer alan 42 Yu 6630 envanter numaralı (Örnek No:5) örneğimizde Anadolu Selçuklu dönemi özelliği gösteren yuvarlak şemse kullanılmıştır. Bu şemsenin Selçuklu üslubundan farklı olarak, salbekleri vardır. 17. yüzyıl kapaklarında yer alan şemselerde önceki yüzyılların etkileri devam etmiş, yeni formlarda geliştirilmiştir.

17. yüzyılda cilt kapaklarında motiflerin uygulanış yöntemi bakımından en fazla kullanılan teknik, gömme tekniğidir. 17. yüzyılda ortaya çıkan deri üzerine boyama tekniği sadece dört örnekte (Örnek No: 6, 10, 21, 22) kullanılmıştır. Klasik dönem özelliği gösteren gömme tekniğinin kullanımının fazla olması, önceki yüzyıl geleneğinin devam ettirildiğini göstermektedir. Süsleme tekniklerinde ise 16. yüzyılda ortaya çıkan alttan ayırma ve mülevven tekniğinin kullanımı fazlayken, yine 16. yüzyıl tekniklerinden olan motiflerin ve zeminin altın yaldızla kaplandığı mülemma tekniği sadece iki örnekte (Örnek No: 4, 9) kullanılmıştır. Süsleme ve motiflerin uygulanış teknikleri açısından klasik dönem etkileri 17. yüzyılda devam etmiştir.

Bu yüzyılda şemse, köşebent, bordür süslemelerinde; rumi geçmeler, bulut ve palmet motifler, hatai tarzı çiçekler, saz yaprakları, yarı stilize edilmiş çiçek motiflerinin kullanımı

fazladır. Bu nedenle bezeme açısından Selçuklu, 15. ve 16. yüzyıl Osmanlı etkilerinin devam ettiğini görmekteyiz.

17. yüzyılda 26 örnekten 17'sinin şemsesi salbeklidir. Salbeklerin büyüklükleri şemse oranlarına göre değişmektedir. Salbeklerin 15 tanesi beş dilimli palmet formundadır ve genelde şemseye yakın konumlandırılmıştır. 17. yüzyılda Klasik dönem geleneğinin salbeklerde de devam ettiğini görmekteyiz.

Sertablar 17. yüzyıl ciltlerinde genel olarak altın yaldızla cetvelenmiş, süsleme açısından sade bırakılmıştır. Klasik dönem geleneğini devam ettiğini gösteren sadece üç örneğin sertabı bezemelidir. Buradaki bezemelerde de 17. yüzyıl özelliğinin yansıtıldığını görmekteyiz. Miklep bezemelerinde ise tamamı dairesel dilimli formda şemse ile aynı bezemelere sahip miklep şemseleri kullanılmıştır. Kapak ile uyumlu olan mikleplerde de köşebent ve bordür kullanımları terk edilmiştir.

17. yüzyıl ciltlerinin iç kapaklarında genel olarak düz kağıt kullanılmıştır. Ebrulu kağıt ve deri kullanılan örnekler de olsa da iç kapaklar klasik dönem Osmanlı ciltlerinin iç kapakları gibi bezeli değildir. Selçuklu ciltlerinde de iç kapaklar sade fakat deri kaplı olarak kullanılmıştır. 17. Yüzyıl ciltlerinde süsleme açısından Selçuklu cildi iç kapaklarına benzemektedir.

Araştırmamızın kataloğunda yer alan 53 cilt örneğinden 27'si 18. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu kapaklarda en fazla bordo ve kahverengi deri kullanılmıştır. Kahverengi deri, Selçuklu ciltlerinde itibaren yaygın kullanıma sahiptir. 18. yüzyılda da kahverengi derinin farklı tonlarında kullanımını görmekteyiz. 18. yüzyıl ciltlerinde 17. yüzyıl özelliklerinin hemen hemen aynısını yansıtır. Bu yüzyılda 17. yüzyılda ortaya çıkan dikdörtgen dilimli şemseler 17. yüzyıla oranla daha fazla kullanılmıştır. Fakat dilimli oval şemselerin kullanımı daha fazladır. Böylece klasik dönem şemse formunun 18. yüzyılda da devam ettiğini görmekteyiz.

18. yüzyılda 24 örneğin şemsesi salbeklidir. Salbekler ağırlıklı olarak beş dilimli palmet formunda olup klasik dönem etkisini devam ettirmiştir. Fakat bu dönemde salbeklerde de yenilikler görülmektedir, yedi dilimli palmet formunda salbek ve altın yaldızlı noktaların oluşturduğu çiçek formunda salbek kullanımları 18. yüzyılda farklı bir özellik gösterir.

Klasik formda köşebent kullanımını 18. yüzyılda altı örnekte görmekteyiz. Köşebentlerde form klasik olsa da uygulamada 17. yüzyılda ortaya çıkan yekşah tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte de köşebentler Selçuklu dönemi motifi olan rumi geçmeler ile bezenmiştir. Yeni tekniklerde önceki yüzyıllara ait form ve motifler kullanılmaya devam etmiştir.

18. yüzyılda köşebentlerin kullanılmadığı kapaklarda ise 17. ve 18. yüzyılların karakteristik özelliği olan altın yaldızlı noktalar ve tığlar kullanılmıştır.

18. yüzyıl kapak bezemelerinde ise önceki yüzyılların etkisini; rumi palmet, bulut motifleri, hatai tarzı çiçekler ve saz yapraklarının kullanımı ile görmekteyiz. Bunlara ek olarak natüralist tarzda çiçek motifleri de hem tek başına hem de diğer motiflerin arasında tek bir karanfil motifi olarak kullanılmıştır. 18. yüzyılda diğer süsleme sanatlarında da çok fazla kullanılan natüralist üsluba sahip motifler, incelemiş olduğumuz 27 örnekte arasından sadece 146 envanter numaralı örnekte (Örnek No:33) kullanılmıştır.

18. yüzyıl ciltlerinde süsleme tekniği olarak, alttan ayırma ve mülevven tekniği en fazla kullanılan teknikler olmuştur. Bu tekniklerin dışında 17. yüzyılda sadece iki örnekte kullanımını gördüğümüz, 16. yüzyılda ortaya çıkan mülemma tekniği 18. yüzyılda 10 örnekte kullanılmıştır. Altın yaldızın fazlaca kullanıldığı bu teknik 17. yüzyılda terk edilmişken 18. yüzyılda yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Yine 17. yüzyıl örneklerinde daha fazla kullanılan hiçbir renklendirmenin kullanılmadığı soğuk baskı tekniği 18. yüzyılda sadece iki örnekte kullanılmıştır. Sonuç olarak 18. yüzyılda, 17. yüzyıla oranla altın yaldız kullanımının arttığını görmekteyiz.

18. yüzyıl sertabları da altın yaldızla cetvelenmiştir. Bunun dışında yedi örneğin sertabı altın yaldızlı noktaların oluşturduğu bezemelere sahiptir. Miklep bezemeleri ise 17. yüzyıl etkisinin devam ettiğini görmekteyiz.

Bu doğrultuda 17. ve 18. yüzyıl ciltlerinde görmüş olduğumuz ortak özellikler ise şu şekilde sıralaya biliriz; 17. ve 18. yüzyılda ciltlerde en fazla kahverengi deri kullanılmıştır, iç kapaklar düz kağıttır. Şemseler; gömme tekniğinde, dilimli oval ve salbektir. Şemse bezemelerinde hatai tarzınca çiçek motifleri, yapraklar ve bulut motiflerinin bir arada kullanımı fazladır. Kapaklar genel olarak köşebentsizdir. Sertablar sadece cetvelenmiş,

miklelerde dairesel şemse ile bezenmiştir. Kapaklarda süsleme tekniği olarak alttan ayırma ve mülevven tekniği kullanılmıştır. Kapak düzenlemelerinde ise iki ya da tek sıra cetvel ve zencerekler çevrelenmiş kapaklar, köşebentsiz salbekli şemselidir.

Sonuç olarak 17. ve 18. yüzyıla ait olan, 53 örneğin bir kısmında Klasik dönem ve Selçuklu dönemi etkilerinin devam ettiğini görmekteyiz. Yine eserlerin bazılarının bu etkiler yeni teknik ve motiflerle birleştirilerek kullanılmıştır. 17. ve 18. yüzyılda altın yaldızlı nokta ve tığlar boşlukları doldurmak ve vurgulamak amacıyla çok sık kullanılmıştır, bu da dönemin karakteristik bir özelliği olmuştur. Bu dönemlerin yenilikleri ise; dikdörtgen dilimli şemşeler, yekşah tekniği ve zilbahar teknikği olmuştur.

Çalışmada 17. ve 18. ait Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan ve daha önce üzerinde çalışılmamış ciltler ele alınarak incelenmiştir. Bu eserlerin kitap sanatları açısından özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışıldı, bu eserlerin bundan sonra yapılacak olan Osmanlı ciltleri konusundaki çalışmalarda katkı sağlayacak nitelikte olmasını umuyoruz.

KAYNAKLAR

- Akar, A.-Keskiner C. (1978). **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif**. İstanbul: Tercüman Kültür ve Sanat Yayınları.
- Arıtan, A. S. (1992). *Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapları*. Doktora Tezi, Selçuklu Üniversitesi, Konya.
- Arıtan, A. S. (1993). “Ciltçilik”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: C.7, s.551-557.
- Arıtan, A. S. (1993). *Anadolu Selçuklu Cild Sanatının Özellikleri*. I-II. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, Konya.
- Arıtan, A. S. (2001). *Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildi'ne Etkileri*. H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü 5. Orta çağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, Ankara.
- Arıtan, A. S. (2002). “Anadolu Selçuklu Cild Sanatı”. **Türkler Ansiklopedisi**, Ankara: C.VII, s.933.
- Arıtan, A. S. (2006). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Cilt Sanatı*. H.Ü.Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü “Sanatta Anadolu-Asya ilişkileri (Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı 'ya Armağan) Sempozyumu 6-7 Mart 2003”, Ankara.
- Arseven, C. E. (1945). “Cilt”. **Sanat Ansiklopedisi**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C.4, s.341-348.
- Aslanapa, O. (1982). “Osmanlı Devri Cilt Sanatı”, *Türkiyemiz*, Yıl:13, S.38, s. 12-17.
- Balkanal, Z. (2002). “Bilgi ve Sanatı Kaplayan Sanat: Ciltçilik”. *Türkler*, C. 12, s.341.
- Binark, İ. (1965). “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı”. *Türk Kültürü*, S.36, s.985-997.
- Binark, İ. (1967). *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 29.
- Biröl, İ.- Derman, Ç. (1991). *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*. İstanbul: Kübbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı.
- Bodur, F. (1985). “Osmanlı Lâke Sanatı ve XVIII. Yüzyıl Üstadı Ali Üsküdârî”. *Türkiyemiz*, S.47, s.1-9.
- Boydak, F.Ş. (2016). *Fatih Devri Cilt Sanatı*. V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi-Bildiriler Kitabı III, Isparta: s. 223-236.
- Bozkurt, N. (1993). “Şemse”. **T.D.V İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: C.38, s.518.
- Budak, A. (2009). *Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Buttanrı, H. (2003). *Türk Süsleme Sanatında Geçmeler*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:80.

- Cunbur, M. (1963). “Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfı”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C:1, S:1.
- Cunbur, M. (1959). “Batıya Kaçırılan Kitaplarımız”. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C:8, S:1, s.3-16.
- Cunbur, M. (1992). “Türklerde Cilt Sanatı”. *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S: A-23, s.452.
- Çağman, F. (1988). “Abdullah Buhari”. *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C.1, s.87-88
- Çağman, F. (1989). “Ali Üsküdarı”. *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C:2, s.458.
- Çığ, K. (1953). *Türk Kitap Kapları*. Ankara: A.Ü.İ.F. Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları, s. 109-122.
- Çığ, K. (1970). *Türk Lake Müzehhipleri ve Eserleri*. İstanbul: Ayrı Baskı, s. 243-252.
- Çığ, K. (1971). *Türk Kitap Kapakları*, Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 24.
- Çığ, K. (1973). “Türk Kitap Kapakları”. *Türkiyemiz*, S.3/9, s.6-11.
- Demiriz, Y. (1986). *Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler*. İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri.
- Demiriz, Y. (1998). *18. Yüzyılda Çiçek Ressamlığı*. 18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı Sempozyum Bildirileri 20-21 Mart 1997, İstanbul: s. 75-89.
- Demiriz, Y. (2005). *Osmanlı Kitap Sanatında Doğal Çiçekler*. İstanbul: Yorum Sanat.
- Doğan, K. (2008). *Ankara Etnografya Müzesi'nde Bulunan Bazı Cild Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Duran, G. (1999). “18. Yüzyıl Müzehhip, Çiçek Ressamı ve Lake Üstadı Ali Üsküdarı”. *Osmanlı Ansiklopedisi*, Ankara: C:11, s.126-130.
- Dülger, F. (2008). *Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Yazmaları Cild Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erdem, Y. (1999). “Sahhaflar ve Seyyahlar: Osmanlıda Kitapçılık”. *Osmanlı Ansiklopedisi*, Ankara: C:11, s.720-731.
- Küçükdağ, Y. (Editör). (2003). “Konya’da Yusuf Ağa Kütüphanesi”. *Osmanlı Döneminde Konya*, Konya: Simurg Yayınevi.
- Gökçen, İ. (1945). *Manisa’da Deri Sanatları Tarihi*. İstanbul: Marifet Basımevi, 55.
- Kara, H. (2015). *Konya Mevlana Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karaman, G. (2006). “Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri”. Master Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Keskıner, C. (2001). *Turkish Motifs*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

- Keskiner, C. (2002). *Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatai*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kılıçkan, H. (2004). *Tarih Boyunca Bezeme Sanatı ve Örnekleri*. 10. Baskı. İstanbul: İnkılap.
- M.E. B. (1968). *Türk Cilt Sanatı Sergisi*. Ankara: Kütüphaneler Müdürlüğü Yayınları.
- Mahir, B. (1988). "Saz Yolu". *Türkiyemiz*, S.54, s.14-28.
- Mahir, B. (2009). "Kitap Sanatları Araştırmaları". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C:7, S:14, s.209-247.
- Maraşlı, S. (2005). "Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki Xv. Ve Xvi. Yüzyıl Ciltleri". Yüksek Lisan Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Meriç, R. M. (1954). *Türk Cilt Sanatı Tarihi Araştırmaları Vesikalar*. Ankara: Güven ve Sevinç Matbaaları, 25.
- Mutlu, B. (1966). "Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış". *Akademi*, S:5, s.53-58.
- Mülayim, S. (1984). "Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi". *Anadolu*, S.20, s.145.
- Odabaş, H. (2011). "Osmanlı Yazma Eserleri ve Türkiye'de Yazma Eser Kütüphaneciliği". *Bilig*, S:56, s. 143-164.
- Özbek, Y. (2005). *Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Özcan, Y. (1990). *Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdeniz, E. (1981). "Türk Cilt Sanatı". *Sanat Dünyamız*, S.21, s. 13-25.
- Özen, M. E. (1990). "Klasik Cilt Sanatımızda Lake". *Antik ve Dekor*, S. 6, s.78-91.
- Özen, M. E. (1985). *Yazma Kitap San'atları Sözlüğü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları.
- Özen, M. E. (1998). *Türk Cilt Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pekpelvan, B. (2015). "Klasik Dönem Osmanlı Tezyini Sanatlarında Pafta Kullanımı". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 38, s. 40-61.
- Tanımdı, Z. (1984). *Rugani Türk Kaplarının Erken Örnekleri*. Kemal Çığ'a Armağan, İstanbul: Topkapı Müzesi Müdürlüğü Yayınları.
- Tanımdı, Z. (1990). "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Orta çağ İslam Ciltleri". *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık*, İstanbul: C. 4.
- Tanımdı, Z. (1999). "Osmanlı Sanatında Cild". *Osmanlı Ansiklopedisi*, Ankara: C:11, s.103-107.
- Tanımdı, Z. (2004). "Kitap ve Cildi". *Osmanlı Uygarlığı Ansiklopedisi*, Ankara: C: 2, s.841-863.
- Tanımdı, Z. (1983). "Cilt Sanatında Kumaş". *Sanat Dünyamız*, 11(32).

- Ünver, A. S. (1965). “Türk Sanatı Tarihinde Edirnekari Lake İşler”. *Vakıflar Dergisi*, S.6, s.9-20.
- Ünver, S. (1943). *Kaplarda Türk Tezyinatı Örnekleri*. İstanbul: Muallim Ahmet Kitabevi, 13.
- Ünver, S. (1945). “13 ve 15 inci Asırlarda Yapılan Kitap Tezhipleri ve Bu İnce Sanatımızın Konya’da Dirilmesi Lüzumu Hakkında”. *Konya Dergisi*, S. 82. s.1-11.
- Ünver, S. (1946). “Doğuda Kitap Süslemelerinden Bir Kısım Geçmeler Hakkında”. *Arkitekt*, S.46, s.281-284.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Yalçinkaya, Tuğba
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri :23.03.1991 Çorum
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05412588422
Faks : -
E-mail : tuba.yky@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	
Lisans	Selçuk Üniversitesi	2016
Lise	Mesleki İmam Hatip Lisesi	2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
.....

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Yalçinkaya, T. (2019). “Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde Bulunan 18. Yüzyıla Ait İki Cilt Örneği”. *Toplum Bilimleri Dergisi*, S.25 s.69-88.

Hobiler

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

